

VIJF-EN-TWINTIG JAAR ZENDINGSARBEID TE DJOCJA

De Heere heeft groote dingen bij ons
gedaan: dies zijn wij verblijd.

Psalm 126 : 3.

BV3355

.V7

Ruim een kwarteeuw geleden begon de Kerk van Amsterdam, gesteund door de Kerken van Noord-Holland, den arbeid tot plan-ting van Gods Kerk in het Vorstenland Jogja.

In 1897 kwam daar de man, die den naam verwierf van den „docter die helpt”, door de bereidvaardigheid, waarmede hij zich beschikbaar stelde voor de zieken en lijdenden, terwijl hij hen tevens deed hooren het Evangelie van Hem, die gekomen is om te zoeken en zalig te maken, wat verloren is.

Door de goede hand onzes Gods over ons, kon reeds in 1900 een hospitaal worden gebouwd, waardoor de arbeid van hoofd- en hulp-dienst op vasteren grond kon worden verricht.

Sinds lang was de behoefte aan vernieuwing en uitbreiding ge-bleken; door de bereidvaardigheid van velen kon aan die behoefte worden voldaan; en op 29 April zal het voltooide vernieuwde gebouw in gebruik worden genomen.

De Naam des Heeren zij deswege geloofd!

De drang werd gevoeld om dezen lof vast te leggen in een gedenk-schrift, dat bij dezen den belangstellenden in Nederland en in Indië wordt aangeboden.

Inderdaad zijn er groote dingen geschied; want wat zijn vijf-en-twintig jaren in de geschiedenis van Christus' Kerk, dat daarin van zoo grooten zegen mag worden getuigd?

De aanvaarding op de Synode van 1896 van de grondslagen in de Schriften gegeven voor den missionairen arbeid, heeft wel rijke vrucht gedragen, zoowel in betooning van ijver en toewijding aan de zijde der zendende Kerken als in goeden ingang aan den kant van het volk, waaraan het Evangelie werd gebracht; waarbij ook zeer zeker vermeld behoort te worden, dat ook de Christenen van Europeeschen bloede zich niet onbetuigd laten door hun pogen, gelden bijeen te brengen voor een tweede kerkgebouw in de hoofdstad.

Voor den arbeid tot verkondiging des Woords werden alle kosten gekweten uit de bijdragen der Kerken; voor de hulpdiensten van hospitaal en scholen moet met dank vermeld de krachtige steun van de Overheid en particulieren op het zendingsterrein.

Het gedenkschrift wordt versierd met eenige afbeeldingen van kringen en gebouwen van den missionairen dienst.

Dit gedenkschrift valt in drie gedeelten uiteen : voorop gaat de hoofddienst, de verkondiging van het Evangelie aan zondaren ; dan volgen de hulpdiensten van den medischen dienst en van het school-onderwijs, zoowel dat, hetwelk dient om in staat te stellen kennis te nemen van de Heilige Schrift, als het andere, dat strekt om de ontwikkeling der inlandsche bevolking te bevorderen in Christelijken geest.

Aan alles vooraf gaat een woord van den oud-Minister van Koloniën en oud-Gouverneur-Generaal A. W. F. Idenburg, wiens arbeid voor het werk der Zending van niet geringe beteekenis is geweest.

Zoo ga dan dit boekje de wereld in, niet om den lof van eenigen mensch te verkondigen, maar alleen om den Naam te roemen van Hem, wiens dienaren te zijn onze eere is.

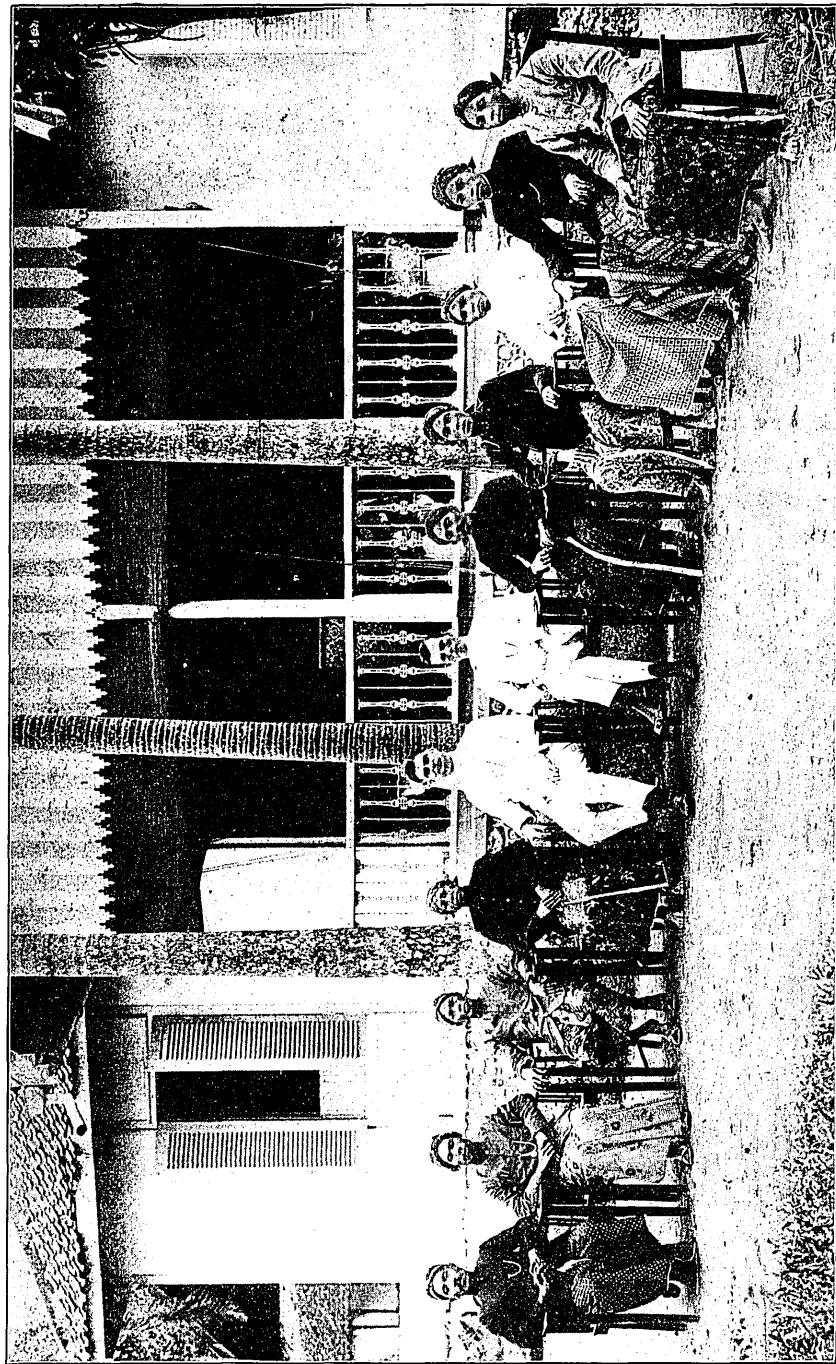
Soli Deo gloria !

De Kerkeraad van Amsterdam,

D. SIKKEL, h.t. Praeses.

S. DOORNBOS, h.t. Scriba.

Amsterdam, 12 Februari 1925.

DE MISSIONAIRE PREDIKANTEN MET DE GOEROES-INDJIL TE DJOJAKARTA. VAN LINKS NAAR RECHTS : SISWARA, DJEMINA, KALAM, PAK SASTRA, DR. H. POS, DR. F. L. BAKKER, ISKAK, SETA, SOEPATER, SIS JORAM, POERWA.

ZENDINGSWERK.

Gaarne voldoe ik aan het verzoek om in dit Gedenboek te doen blijken van mijn sympathie voor het werk der Zending in Nederlandsch-Indië.

Ik zie dat zendingswerk van twee zijden.

Voor de Gemeente des Heeren in het vaderland is het van zeer groot belang. Voor haar is het een plicht van gehoorzaamheid aan het zendingsbevel, en daarom ook levensvoorwaarde. Wat leeft, wil groeien; heeft den drang tot uitbreiding in zich. De waarheid, waarvan Christus' Kerk de draagster is, kan in een wereld van ongelooft en bijgeloof niet rustig toeschouwen; zij moet ingaan tegen alle dwaling en leugen. Het licht kan de duisternis niet ongemoeid laten; het moet in die duisternis schijnen en daar de wolken verdrijven. Het zout kan niet werkeloos naast de spijs liggen, maar moet die doorzouten en smakelijk maken, het bederf uitbannen, zooals ook de zuurdeesem het geheele deeg doorzuurt.

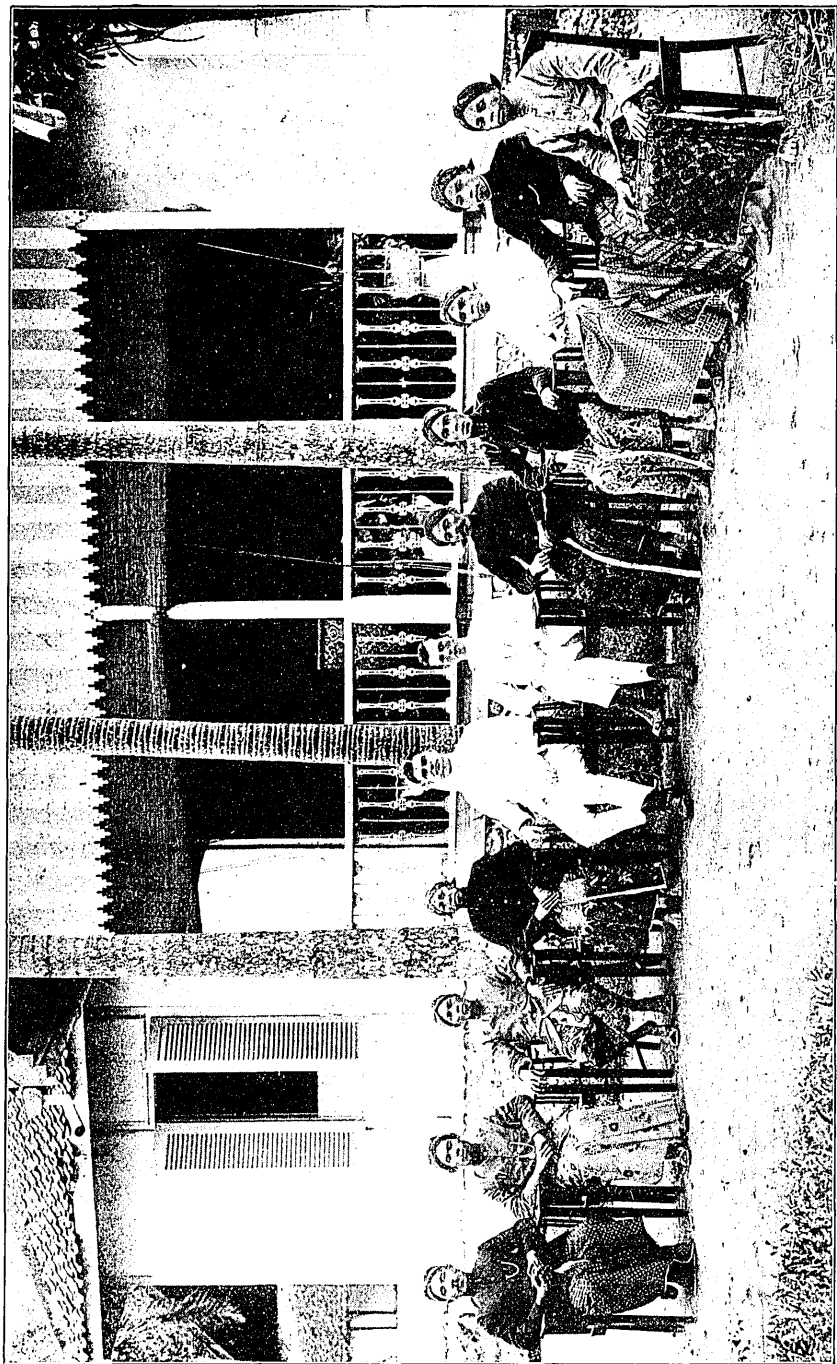
Een Christelijke Kerk, die den zendingsdrang niet in zich voelt, of die aan dien drang weerstand biedt, is ten doode opgeschreven. Zij is ontrouw aan haar Koning, die haar opriep om Zijn Naam te belijden en Zijn heil te verkondigen; zij is ontrouw aan haar roeping om iets van Gods oneindige liefde te doen uitstralen in eene door zonde verarmde en verkilte wereld.

Van niet minder belang is haar werk voor de volken onder welke de Zending arbeidt.

Het brengt hun den Christus; den Heiland der wereld, den Zaligmaker van zondaren; die Hij met God verzoent; Wiens vrede zij deelachtig worden.

Hij schept in hunne zielen voor de duisternis het licht, voor den dood het leven.

De zending verkondigt in Christus de vrijheid aan hen, die met zondebanden zijn geketend; aan hen, die, in ongelooft en bijgeloof bevangen, een ontorsbaren last hebben te dragen; aan hen, die in werkelijkheid zielevrede zoeken en dezen slechts vinden in schijn.

DE MISSIONAIRE PREDIKANTEN MET DE GOEROES-INDJIL TE DJOCJAKARTA. VAN LINKS NAAR RECHTS: SISWARA, DJEMINA, KALAM, PAK SASTRA, DR. H. POS, DR. F. L. BAKKER, ISKAK, SETA, SOEPATER, SIS JORAM, POERWA.

ZENDINGSWERK.

Gaarne voldoe ik aan het verzoek om in dit Gedenkboek te doen blijken van mijn sympathie voor het werk der Zending in Nederlandsch-Indië.

Ik zie dat zendingswerk van twee zijden.

Voor de Gemeente des Heeren in het vaderland is het van zeer groot belang. Voor haar is het een plicht van gehoorzaamheid aan het zendingsbevel, en daarom ook levensvoorwaarde. Wat leeft, wil groeien ; heeft den drang tot uitbreiding in zich. De waarheid, waarvan Christus' Kerk de draagster is, kan in een wereld van ongelooft en bijgeloof niet rustig toeschouwen ; zij moet ingaan tegen alle dwaling en leugen. Het licht kan de duisternis niet ongemoeid laten ; het moet in die duisternis schijnen en daar de wolken verdrijven. Het zout kan niet werkeloos naast de spijs liggen, maar moet die doorzouten en smakelijk maken, het bederf uitbannen, zooals ook de zuurdeesem het geheele deeg doorzuurt.

Een Christelijke Kerk, die den zendingsdrang niet in zich voelt, of die aan dien drang weerstand biedt, is ten doode opgeschreven. Zij is ontrouw aan haar Koning, die haar opriep om Zijn Naam te belijden en Zijn heil te verkondigen ; zij is ontrouw aan haar roeping om iets van Gods oneindige liefde te doen uitstralen in eene door zonde verarmde en verkilde wereld.

Van niet minder belang is haar werk voor de volken onder welke de Zending werkt.

Het brengt hun den Christus ; den Heiland der wereld, den Zaligmaker van zondaren ; die Hij met God verzoent ; Wiens vrede zij deelachtig worden.

Hij schept in hunne zielen voor de duisternis het licht, voor den dood het leven.

De zending verkondigt in Christus de vrijheid aan hen, die met zondebanden zijn geketend ; aan hen, die, in ongelooft en bijgeloof bevangen, een ontorsbaren last hebben te dragen ; aan hen, die in werkelijkheid zielevrede zoeken en dezen slechts vinden in schijn.

Zij brengt door Christus ook die vrijheid en onbevangenheid van natuur- en wereldbeschouwing, die den menschelijken geest opvoert van dienen tot heerschen, en welke onder zoo menigerlei opzicht de cultuur van het Westen heeft gevormd en bepaald. Die cultuur, losgemaakt van de religie, die haar heeft bevrucht, verschrompelt grootendeels tot techniek en methode, en laat het hart onbevredigd. Terecht vroeg Rabindranath Tagore aan het Engelsche volk: „Zend ons niet meer „red tape”, niet slechts administratie en machines en de bijbehorende menschelijke instrumenten voor die administratie en die machines. Zend ons menschen, zend ons zielen.”

Wat het Gouvernement niet kan, wat de industrie niet kan, wat de wetenschap niet kan, „zielen zenden”, doet de Zending. Zelve vrucht van de hoogste Liefde, doet zij menschen vol liefde uitgaan tot de volken van overzee, en zaait zij daar de zaden van geloof en van liefde in de harten der duizenden, die geroerd worden door de boodschap des heils. Zij laat hoofd en hand niet onbevredigd, doch richt zich allereerst en allermeeft tot de harten, waaruit naar het Woord der Heilige Schrift „de uitgangen des levens zijn”.

En aldus legt zij den grondslag voor een wezenlijke saamhoorigheid van Oost en West. Saamhoorigheid in den wortel van het geestelijke leven. Een saamhoorigheid, die niet de natuurlijke en nationale verschillen wegdoezelt, doch integendeel elks eigen-aardigheden op den gemeenschappelijken geestelijken bodem naar eigen aard en eisch krachtig doet ontwikkelen, tot een zelfstandig harmonisch geheel. Geen copie, maar met behoud van eigen karakter, elke stam opwaarts strevend; beide naar één zelfde heilig doel: de grootmaking van Gods Naam door alle creatuur.

Zoo legt zij den grondslag voor een associatie van hoogere orde dan mogelijk is door bloote overneming van elkanders cultuurvruchten, los van den wortel en los van den stam.

De zendingsvrucht schijnt niet in overeenstemming met deze groote en schoone beteekenis.

Wij zien aan, wat voor oogen is, en zouden reeds thans den vollen groei willen aanschouwen, van wat ontkiemt uit het mosterdzaad door de Zending aan de aarde toevertrouwd. Maar God geeft den wasdom op Zijn tijd.

Werkt in dat geloof en in die verzekerdheid voort, gij allen, die door Hem tot dit heerlijk werk zijt geroepen. Uw arbeid is in Hem niet vergeefs. Eens, in den dag des oogstes, zullen de maaiers

met gejuich wederkomen, dragende de schoven, die de Heer des oogstes ook uit het door U gestrooide zaad deed groeien.

Op dezen zilveren gedenkdag past dank voor den zegen, dien Hij in ons Indië op den zendingsarbeid schonk, dank ook voor de rijke eerstelingen, die Hij te aanschouwen gaf in Djokjakarta. Hem daarvoor de eer!

IDENBURG.

Den Haag, October 1924.

HET „PETRONELLA”-ZENDINGS-HOSPITAAL.

Bij het vijf-en-twintig-jarig bestaan van het Hospitaal te Jogjakarta, waarin ik door Gods goedheid twintig jaren heb mogen arbeiden, is 't mij een behoefte iets uit mijn ervaringen mee te deelen. Het zijn de rijkste jaren in mijn leven geweest.

Nog elken dag leeft mijn hart mee in het werk, dat daar wordt verricht.

De Heere heeft groote dingen gedaan; dies zijn wij verblijd. De oprichting is een geloofsdaad geweest; een daad van de opwakende zendings-liefde in onze Gereformeerde Kerken. Het Hospitaal staat als een opgericht teeken van Gods trouw en goedheid. Het heeft den stoot gegeven aan de oprichting van Hospitalen op de andere terreinen. Het heeft door de oprichting van hulpziekenhuizen onder leiding van beproefde Javaansche hoofdverplegers den weg gewezen, waarin heel de bevolking van het terrein kan bearbeid worden.

Het heeft krachtig meegewerkt tot uitbreiding van heel den arbeid. De medische dienst maakte 't noodzakelijk, dat de opleidingscholen gereorganiseerd werden en uitgebreid.

Zoo gaf het mede den stoot aan de oprichting van de scholen, die verrezen zijn. De beteekenis ervan kan niet hoog genoeg worden aangeslagen. Jogja was in korten tijd een centrum van arbeid geworden. De dank- en jubeltoon ontbreke dan niet in de Kerk van Amsterdam en in die van Noord-Holland voor al den zegen, dien de Heere in die 25 jaar geschonken heeft.

Van den aanvang af heeft het de belangstelling en den steun van de Regeering mogen ondervinden. De Sultan van Jogja, hoe-wel Hoofd van den Mohamedaanschen godsdienst, heeft steeds blijken gegeven van zijn sympathie. Ook van particuliere zijde, met name van de Ondernemingen in het Jogjasche, heeft het al die jaren alle medewerking ondervonden. Ook dit wordt dankbaar erkend.

Een stroom van zegen is er van uitgegaan. Wie zal ze tellen, die daar geholpen zijn in hun lichamelijke nood en ellende? Wie zal naar waarde beschrijven den veelvoudigen, zelfopofferenden liefde-arbeid daar verricht?

Het is mij een voorrecht daar 20 jaren getuige van te zijn geweest. Hoe zou ik kunnen uitweiden over den arbeid van den oprichter er van, den u allen bekenden dokter J. G. Scheurer! Wat al moeielijkheden had hij te overwinnen om den dienst op gang te brengen en in de goede richting te leiden!

Hoe heeft hij 't hart van den Javaan, die eerst nog van verre stond, gewonnen! „Dokter Scheurer”, „de dokter, die helpt”, was de eere-naam, dien de Javaan aan onzen missionairen arts gaf. Die naam is de eere-naam gebleven van al onze missionaire artsen.

Welk een bittere teleurstelling was 't voor hem, toen hij wegens ongesteldheid, den arbeid, hem zoo lief, aan anderen moest overdragen!

Hoeveel zou ik niet kunnen vertellen van Dr. H. S. Pruijs, die zijn meer dan 10-jarige loopbaan als officier van gezondheid opgaf, om den arbeid, dien Dr. Scheurer moest neerleggen, voort te zetten. Met welk een toewijding heeft hij dat gedaan, jaren lang! Hij was het, die de opleiding van het verplegend personeel organiseerde en uitbreidde; in de oprichting van hulp-hospitalen het middel zag om heel de bevolking te doen deelen in de zegeningen van het Christendom. Toen ook hij den zwaren en veelomvattenden arbeid niet langer kon dragen, stond Dr. J. J. Offringa gereed om zijn schouders er onder te zetten. Deze is gegaan in het spoor zijner voorgangers. Hij mag op dezen Jubileum-dag het Hospitaal zien vergroot tot het dubbele van voorheen met er om heen een 10-tal hulp-ziekenhuizen, verspreid over het geheele Vorstenland. Ja, de Heere heeft groote dingen gedaan boven bidden en danken. Ik zou verder nog kunnen vertellen van de andere missionaire artsen; van verplegers en verpleegsters, zoo Hollandsche als Javaansche, die de artsen in liefde hebben bijgestaan.

Doch dit laat ik liever aan anderen over. Mij is 't een behoefte een eere-saluut te brengen aan allen. Mij was 't een voorrecht hen te mogen gadeslaan in hun arbeid en met hen saam te werken. Bovenal is 't mij een behoefte dank te betuigen aan onzen barmhartigen Hoogepriester, die naast het bevel om het Evangelie te prediken ook het bevel heeft gegeven: Geneest de zieken. Hij stond naast en achter Zijn trouwe dienstknechten en dienstmaagden en heeft hen gebruikt om den Javaan barmhartigheid te betoonen. Hij ging ons Hospitaal binnen gelijk eertijds Bethesda en heeft velen genezen; niet alleen naar het lichaam maar ook naar de ziel. Tot

de verkondiging van de blijde boodschap heeft de Heere mij verwaardigd; mij geroepen, den Javaan bekend te maken met den eenigen Naam onder den hemel gegeven tot zaligheid.

In 1900 mochten mijn oogen voor 't eerst het Hospitaal aanschouwen. De Javaan in zijn lichamelijke ellende was mij een beeld van zijn geestelijke ellende. Ik hunkerde naar 't oogenblik, dat ik tot hem zou kunnen spreken van den grooten „dokter toeloeng”, onzen Heere Jezus Christus, die gekomen is om te zoeken en zalig te maken, wat verloren is. Daartoe was noodig, mij meester te maken van hun taal; mij op de hoogte te stellen van hun zeden en gewoonten, bovenal van hun godsdienstig leven. Bij de studie van het Javaansch bleek mij al ras, dat hier groote moeilijkheden te overwinnen waren. Het taal-eigen is zoo geheel anders dan dat der Westersche volken. Bij de vraag over het gebruik van hoog- of laag-Javaansch bij de prediking koos ik voor 't hoog-Javaansch, hoewel dit slechts door een enkele bepleit werd. In den loop der jaren is gebleken, dat dit krama of hoog-Javaansch 't meest wensche-lijk is bij de prediking van het Evangelie.

De studie van hun maatschappelijk en godsdienstig leven leerde mij al beter kennen hun geestelijken nood. De Javaan is verward in eenen drie-dubbelen strik: Animisme, Hindoeïsme en Mohamedanisme. Het Animisme is de godsdienst van de vrees. Overal ontmoet hij geesten op zijn weg. Hij heeft met ze te maken bij ziekte en onheil. Hij ziet ze bij elke werking in de natuur. Vrees voor hen laat hem nooit met rust. Altijd zoekt hij naar middelen, om hen af te weren of gunstig voor zich te stemmen.

Bij deze geesten heeft hij ook opgenomen de goden en de godinnen van het Hindoeïsme. Hij vereert het licht, de zon, de maan, den wind, het vuur boven den Schepper. Hij buigt zich voor Brahma, voor Vishnoe en Shiwa. Hij gelooft aan zielsverhuizing en reïncarnatie. De grootsche tempels, te hunner eere opgericht, getuigen nog van den machtigen invloed van het Hindoeïsme. Maar hieraan voegde Satan, de Vorst der duisternis, nog één strik toe. Eén sterke, één schier-onverbreekbare: het Mohamedanisme, de godsdienst der gesystematiseerde eigengerechtigheid; optredend met de pretentie de ware godsdienst te zijn; hij staat antithetisch tegenover het Christendom en wil wereldgodsdienst zijn. De godsdienst van het zwaard en van den haat. De Islam is niet een brug tot het

Christendom, maar een geweldige slagboom. De Islam is een dwaallicht ; onverzoenlijke ervijand van het Christendom.

Ik begon iets te begrijpen van het zeggen der wereld : „Help den Javaan in zijn lichamelijken nood ; hef hem maatschappelijk op ; maar laat zijn godsdienst rusten”. Maar dan kwam voor mijn geest het woord van den Heiland: „Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde. Gaat dan henen in deze uwe kracht. Ik ben met u. En Hij, die met u is, is machtig om de werken des duivels te verbreken.” Zoo toog ik aan den arbeid in het vertrouwen op 's Heeren beloften. Het Hospitaal bracht mij in aanraking met Javanen van allerlei stand. Duizenden hebben daar het Evangelie gehoord. En voor velen is het tot een eeuwigen zegen geworden. Hoe heerlijk waren die samenkomsten in de wachtkamer van het Hospitaal. Het getal klom van week tot week. Dra kon zij de hoorders niet meer bevatten. Een kerk werd noodzakelijk. De menschen moesten voor deuren en ramen staan om het Woord te hooren. In 1904 verrees tegenover het Hospitaal een eenvoudig, ruim Kerkgebouw. Nu trad meer naar voren, wat wij bedoelden. Het bleek, dat de prediking van het Evangelie niet tevergeefs was. De arbeid groeide bij den dag. Weldra werd het kerkgebouw gevuld. Hoe aandoenlijk klonk hun lied : „Ik lag gekneld in banden van den dood, Daar d' angst der hel mij allen troost deed missen”, en welk een jubel vervulde ons hart, als de danktoon opsteeg : „Keer mijne ziel tot uwe ruste weder ; Gij zijt verlost ; God heeft u welgedaan”. Liefelijke herinneringen rijzen op in mijn hart, als ik terug denk aan de samenkomsten elken Dinsdagmorgen in Toengkak Loewano. Zelfs in Solo, toen nog „gesloten”, ontstond een gemeente. Eerst in 1910 werd het verbod opgeheven, dank zij den invloed van den toenmaligen Gouverneur-Generaal, den heer Idenburg. Honderden zijn toen toegebracht. De gemeente te Jogja werd geïnstitueerd en kreeg eigen ouderlingen en diakenen. Ook de Hollandsche gemeente breidde zich uit, dank zij de oprichting van scholen. De ambten werden ingesteld; plannen werden gemaakt voor een eigen kerkgebouw.

Wij kunnen niet van alles gewagen, wat in die twintig jaar plaats greep; van aardbevingen, van epidemiën, van beroeringen onder het volk van Java bij de oprichting van „Boedi Oetomo” en „Sarikat Islam”.

Deze hebben grooten invloed geoefend op het volk, een invloed waarmede de Zending ook rekening heeft moeten houden.

De arbeid in Jogja heeft altijd de liefde gehad van mijn hart ; en ik weet, nog altijd een plaats in te nemen in veler hart. Nog telkens ontvang ik daarvan de blijken.

Het is een heerlijke gedachte voor mij, dat het werk gezegend voortgaat onder de leiding van mijn opvolger, Ds. Pos. De Heere sterke hem. Het Hospitaal is van dubbele grootte geworden; de hulp-ziekenhuizen nemen toe. En daardoor wordt ook zijn werk verdubbeld. Van dat werk zal hij getuigen op den Jubileumdag van het Hospitaal. Gelijk er dien dag ook vreugde zal zijn bij Dr. J. J. Offringa en die hem terzijde staan. De Heere heeft groote dingen gedaan; dies zijn wij verblijd; zoo zal roemen de zendende Kerk van Amsterdam en de Kerken van Noord-Holland. Veel hebben zij voor dien arbeid gebeden; met liefde en blijdschap geofferd voor het werk. De Jubileum-dag zij dan uw gedenkdag, een dankdag, maar ook een dag van gebed. De Heere geve rijken zegen. De Heere geve ook, dat straks één of meer mijner zonen mogen mede-arbeiden in den zendingsarbeid te Jogja.

„Eben-Haëzer”, tot hiertoe heeft de Heere geholpen; „Rehoboth”, de Heere heeft ruimte gemaakt. De Heere zal ook verder helpen. Moge Jogja, ja heel Java, voor Christus gewonnen worden !

Zijn Koninkrijk kome in Neêrlandsch-Indië met zijn millioenen inwoners.

Ons Petronella-Zendings-Hospitaal jubileert en dan wordt de strijd weer voortgezet. De strijd, die al zwaarder wordt. De Heere sterke u, strijders op het zendings-veld! Hij geve u, dat ge vele overwinningen moogt behalen. De Heere zegene u in uw huis en in uw arbeid. Hij zegene het werk der barmhartigheid in het Hospitaal en in de hulp-ziekenhuizen. Hij zegene het onderwijs in onze opleidingsscholen en andere inrichtingen van Christelijk onderwijs. Hij make al dien arbeid dienstbaar tot uitbreiding van het rijk Zijns lieven Zoons en tot verheerlijking van Zijn Naam.

Straks na den strijd komt de groote dag, waarop hemel en aarde zullen jubileeren. Dan zal de jubel opgaan van de groote schare, die niemand tellen kan, uit alle volken, ook van het volk van Java; die jubel : „Soli Deo Gloria”.

C. ZWAAN,

Oud-Missionair Predikant van Jogja.

VIJF-EN-TWINTIG JAAR ZENDING IN DJOKJA

I.

De toestand vóór 1900.

1. Het eerste verband tusschen het Christendom en de Vorstenlanden is, dat in 1860 twee Djokjaneezen in den kring van Mevr. Philips gedoopt worden. Van meer beteekenis wordt de invloed uit Poerworedjo na het optreden van Sadrach.

Het moet een wonderlijke tijd geweest zijn op Midden-Java, toen Sadrach optrad. In enkele jaren duizenden Christenen, waaronder ook velen in Djokja.

Het Christendom van Sadrach was verkleurd Javanisme. Het wordt formeel aanvaard, maar in zijn diepte niet begrepen. Het wordt in de samenkomsten enkel gelezen, nooit verklaard. Sommige Sadrachianen vonden zoo den weg tot Christus, anderen verzanden geheel in Javanisme. Bovenal was verbreid de gedachte, dat Sadrach de Ratoe adil, de Rechtvaardige koning was, die naar het javaansch volksgeloof komen zal om de ellendigen te helpen. Daarin voelt ge het sociale element in de Sadrachbeweging, en ook het anti-hollandsche. De Sadrach-Christenen noemden zichzelf steeds javaansche Christenen, de anderen hollandsche of dominees-Christenen.

Het javanistisch karakter van Sadrachs elmoe vormde de kracht en de zwakheid ervan. Wanneer de Javanen iets hebben dat ze werkelijk beweegt, zijn ze goede propagandisten. Zij hebben op de pasar, of djagongans (huiselijke feesten bij verschillende gelegenheden) plaats en tijd om het elkaar te vertellen. Snel ging het van desa tot desa; naar het schijnt in Djokja het eerst, omstreeks 1884, in Prangkakan, op de grens van Djokja-Bagelen, vandaar in Selong, een plaats ten Zuiden van Temon, waar nog een kerk en gemeente van Sadrachianen is; en vandaar in verschillende andere plaatsen in Koelon Praga, en verder ook in de stad Djokja.

2. Deze gemeenten werden verzorgd van Poerworedjo uit door

Wilhelm. Uitvoerig is door Lion Cachet „*Een jaar op reis in dienst der Zending*”, blz. 600-605, beschreven wat al pogingen zijn aangewend om deze zaak te regelen. Teekenend is het antwoord van Resident Van Baak⁶ op Wilhelms verzoek om de menschen in Prangkokan, die om den doop gevraagd hadden, te mogen bezoeken, gedateerd 15 Maart 1884: „In antwoord op uwen brief, d.d. 8 dezer, heb ik de eer u mede te deelen, dat, indien Jokjakarta een gewone Gouvernementsresidentie ware, er bij mij geen bedenkingen zouden bestaan tegen uw verzoek. Djokjakarta is echter een Vorstenland, waarin Z. H. de Sultan zelf het hoofd van den godsdienst van al zijn onderdanen, den Islam, is, en als zoodanig kan het hem niet dan zeer ongevallig zijn, dat een deel zijner onderdanen zich afscheurt en een anderen godsdienst omhelst. Uit een staatkundig oogpunt acht ik dientengevolge den overgang van Sultans onderdanen tot het Christendom niet zonder bedenking, en mag ik u niet toestaan, om u naar desa's in dit gewest te begeven ten einde de Inlanders in het Christendom op te nemen. Begeven deze laatsten zich echter naar Bagelen, dan zullen hun dezerzijds geen moeilijkheden in den weg gelegd worden.” Alle verder requestreeren was tevergeefs, totdat 21 Jan. 1891 Wilhelm voor één jaar toelating kreeg. Tien jaar later, 11 Juli 1901, kreeg ds. Zwaan zijn toelating zonder eenige moeilijkheden.

3. De situatie zooals ds. Lion Cachet die in Djokja vond, is genoegzaam uit zijn boek bekend. Bij zijn vertrek zuchtte hij: „Heere, ontferm U over Djokja, en geef aan de Kerken in Nederland genade des ontfermens over de verhongerende zielen, in dit wel satanischgebonden maar toch voor het Evangelie geopende Vorstendom” (blz. 847). Nader duidde hij zijn wenschen aan: „Zoo ergens, dan was hier geregelde, getrouwe prediking des Woords en herdelijke leiding onmisbaar, noodig door den dienst van een ernstig, teeder, bezadigd, beginselvast man, — liefst een dienaar des Woords, beproefd in den dienst bij ééne onzer Kerken, in het omgaan met zielen; een niet te jongen broeder, met een zendingshart en volkomen vertrouwd met het Javaansch. Zulk een man is te Djokja noodig. Doch waar zulk eenen voor Djokja in ons, predikanten-volle, Nederland te vinden?” En ds. Adriaan schrijft 3 Nov. 1896: „Zoo ziet gij broeders, dat de toestand in Djogja zeer treurig is, en mijns inziens zal er alleen verbetering in komen, als er een zendeling in Djogja woont, en vandaar uit de

residentie bearbeidt, en natuurlijk de stad Djogja zelf niet het minst." Een maand daarna : „O, hoe noodzakelijk is het, dat de Kerken toch spoedig een dienaar zenden voor Djogja ; want inderdaad er is gelegenheid om het Evangelie te prediken, maar ach, er zijn geen Evangelie-boden."

Tot 1900 wachtte de uitzending van een dienaar des Woords, maar het eigenlijke begin der Djokjazending ligt in het jaar 1897, toen dr. Scheurer zich in Djokja vestigde. Deze was voor Solo uitgezonden en zou eventueel Djokja als standplaats kiezen, om in den naam en in de kracht des Heeren, door medischen zendingsarbeid. Solo te openen voor het Evangelie. Ds. Adriaanse adviseerde tot vestiging in Poerworedjo, maar dr. Scheurer was vóór Djokja. Den doorslag gaf het advies van Horstman, Scheurer en Zuidema : I. In Jokjakarta klopt de slagader van het javaansche volk ; daar woont de adel, die in elke Regents- en Prijajis-woning op Midden-Java den toon aangeeft, die door aanzienlijken en geringen geëerbiedigd of onvoorwaardelijk gevolgd wordt. Dit kon onder 's Heeren zegen middel zijn, dat ook Soerakarta voor het Evangelie wordt geopend. II. De toestand der bevolking is zoo, dat de Zending juist in verband met den medischen dienst er een zeer vruchtbaar arbeidsveld zal vinden. III. Intellectueel staat de bevolking vooraan. Daar kunnen scholen tot opleiding van onderwijzers, helpers en predikanten tot bloei komen, waar zendelingen zich voor de javaansche taal en voor hun toekomstigen arbeid grondig voorbereiden en waar een doctor in de elenctiek ruimschoots de hulpbronnen vindt, om zich voor zijne taak te bekwamen. IV. De ligging en de gesteldheid der hoofdstad geven Jokjakarta verreweg de voorkeur. Haar bij uitstek gezond klimaat ; het druk en gemakkelijk verkeer met het overige gedeelte van ons arbeidsveld en haar cijfer van 60.000 inwoners, wijzen haar aan, als de plaats waar de medische Zending en het centrum van het arbeidsveld behoort gevestigd te worden.

Zoo bleef Scheurer in Djokja. De Sadrachkring was nog niet geheel voor hem gesloten. Maar in 1899 ging deze tot de Apostolischen over en maakte zoo aan alle pogen om opzettelijk contact te zoeken een einde. In Djokja zijn nog een 16-tal gemeenten met ongeveer 800 Sadrach-Christenen. De dood van Sadrach (15 Nov. '24) zal wel geen verandering hierin brengen. Onderwijl was reeds rond het hospitaal een gemeente gegroeid, die in aantal en kracht

de verkommerende Sadrachgemeenten verre boven het hoofd gegroeid is. Schreurer schreef 28 Juli '97: „Elken morgen verzamelen zich reeds een kleine 100 patiënten op de kliniek van de medische Zending in een pendopo op het erf van den missionair-arts. Doch waar is nu de prediker, de dienaar des Woords?"; en 13 Maart 1900: „En ten laatste, en dat niet het onbelangrijkst, zorge Amsterdam toch, om 's Heeren wil, spoedig voor eenen bedienaar des Woords".

II.

Historisch overzicht van 1900 tot 1925.

1. Weldadig doet aan het bericht in de *Heidenbode* van Juni/Juli 1898, dat de Kerkeraad van Amsterdam besloten had de uitzending van een dienaar des Woords naar Djokjakarta, onder biddend opzien tot den Koning der Kerken en onder inwachting van Gods zegen, te ondernemen".

In de *Heidenbode* van Juli 1900 lezen wij: „Zondagavond 24 Juli maakte onze geachte en beminde leeraar, ds. Zwaan, aan de gemeente bekend, dat hij in gehoorzaamheid aan des Heeren bevel de roeping van de Kerk van Amsterdam, om uitgezonden te worden naar Midden-Java, wenschte op te volgen". Amsterdam was reeds twee jaar bezig met het zoeken van een geschikt man. Gelukkig, dat eindelijk ds. Zwaan zich gaf. Hij landde 20 November 1900 in Tandjong Priok. In Batavia werd hij hartelijk verwelkomd door ds. Wijers.

2. Omtrent zijn werk bericht *Het Mosterdzaad* van April 1901: „Hij is niet alleen voor het hospitaal uitgezonden. Geheel Djokjakarta is zijn arbeidsveld, behalve het regentschap Karang Kemoeaning (waarin Temon en Selong gelegen zijn), dat aan Utrecht is toegewezen".

Ds. Zwaan vond op dit geheele uitgestrekte terrein nog slechts drie plaatsen met menschen, bij wie hij ingang kon vinden, n.l. Toerèn met 42 volgelingen onder wie 2 gedoopt, Pènten met 39 volgelingen, waaronder 12 gedoopt, en Djokjakarta zelf met 35 gedoopten, die op 3 na allen met den medischen dienst in verbinding stonden. In den groei van Djokja was toch ook reeds vrucht der medische zending te zien. Op 19 December 1898 schrijft dr. Scheu-

rer: „Op 3 November 1898 werden te Jokjakarta zes Javanen gedoopt; drie waren vrucht der medische Zending". In 1900 was deze kring reeds tot 35 gegroeid.

3. Vooral legt ds. Zwaan zich toe op den arbeid in het hospitaal, door het houden des morgens van koempoelan op de polikliniek, het brengen van bezoek op de zalen, en daar preeken; hij leidt de begrafenissen om het hart der verwanten te bereiken; voorts geeft hij catechisatie voor de mandoers. Ook in Toengkak sluit hij zich aan bij het leprozengesticht, het latere hulpziekenhuis. In het hospitaal arbeidde Eljadah reeds als goeroe indjil. Uit Temon kreeg hij twee broeders, die als helpers voor de kringen in Toeren en Kalipenten werden aangesteld. Pak Sastro, ouderling in Temon, werd geplaatst in Kalipenten. Iskak bearbeidde de gemeente in Toeren van de stad uit. De helper Kasim begon spoedig een school, waaruit de bloeiende Landjon- of leerschool van de Keucheniusschool ontstaan is. In 1902 kwam nog een helper in Kalam, die spoedig een school opende in het Zuiden der stad, in Toengkak.

De voor de Zending gebaande wegen worden nu bewandeld. Er wordt gewerkt, waar een hospitaal is, en waar nieuwe hospitalen komen. De gemeenten worden trouw verzorgd. Waar een gemeente is komt een school. Later, bij den groei van een nieuwen kring in Ngoelakan door het hospitaal in Wates, komt daar ook een school. Hulphospitalen leiden tot nieuwen arbeid, en groeien zoo snel dat hun aantal niet bij te houden is. Nog niet eens bij elk hulphospitaal is een goeroe indjil geplaatst. Het was zeer moeilijk candidaten voor de opleidingsschool te krijgen.

Hiernaast ontwikkelt zich andere arbeid. In de eerste plaats de hollandsche scholen: in 1906 de meisjesschool, in 1914 de eerste hollandsch-javaansche school. In de tweede plaats de colportage. In 1915 begint dr. Offringa met de verspreiding van „Mardi Rahardja", in omstreeks 1500 exemplaren verzonden. Door een daaraan verbonden advertentieblad kunnen twee colporteurs aangesteld worden. Deze zaak staat in verband met den javaanschen Kerkeraad te Djokja. Leden der gemeente vormen een commissie voor de verspreiding van de „Mardi Rahardja". De colporteurs brengen verslag uit op den Kerkeraad.

Naast Djokja had ds. Zwaan ook te zorgen voor een gemeente van ongeveer 30 zielen te Solo. In 1910 richtte ds. Bakker er een

de verkommerende Sadrachgemeenten verre boven het hoofd gegroeid is. Schreurer schreef 28 Juli '97: „Elken morgen verzamelen zich reeds een kleine 100 patiënten op de kliniek van de medische Zending in een pendopo op het erf van den missionair-arts. Doch waar is nu de prediker, de dienaar des Woords?"; en 13 Maart 1900: „En ten laatste, en dat niet het onbelangrijkst, zorge Amsterdam toch, om 's Heeren wil, spoedig voor eenen bedenaar des Woords".

II.

Historisch overzicht van 1900 tot 1925.

1. Weldadig doet aan het bericht in de *Heidenbode* van Juni/Juli 1898, dat de Kerkeraad van Amsterdam besloten had de uitzending van een dienaar des Woords naar Djokjakarta, onder biddend opzien tot den Koning der Kerken en onder inwachting van Gods zegen, te ondernemen".

In de *Heidenbode* van Juli 1900 lezen wij: „Zondagavond 24 Juli maakte onze geachte en beminde leeraar, ds. Zwaan, aan de gemeente bekend, dat hij in gehoorzaamheid aan des Heeren bevel de roeping van de Kerk van Amsterdam, om uitgezonden te worden naar Midden-Java, wenschte op te volgen". Amsterdam was reeds twee jaar bezig met het zoeken van een geschikt man. Gelukkig, dat eindelijk ds. Zwaan zich gaf. Hij landde 20 November 1900 in Tandjong Priok. In Batavia werd hij hartelijk verwelkomd door ds. Wijers.

2. Omtrent zijn werk bericht *Het Mosterdzaad* van April 1901: „Hij is niet alleen voor het hospitaal uitgezonden. Geheel Djokjakarta is zijn arbeidsveld, behalve het regentschap Karang Kemoeaning (waarin Temon en Selong gelegen zijn), dat aan Utrecht is toegewezen".

Ds. Zwaan vond op dit geheele uitgestrekte terrein nog slechts drie plaatsen met menschen, bij wie hij ingang kon vinden, n.l. Toerèn met 42 volgelingen onder wie 2 gedoopt, Pènten met 39 volgelingen, waaronder 12 gedoopt, en Djokjakarta zelf met 35 gedoopten, die op 3 na allen met den medischen dienst in verbinding stonden. In den groei van Djokja was toch ook reeds vrucht der medische zending te zien. Op 19 December 1898 schrijft dr. Scheu-

rer: „Op 3 November 1898 werden te Jokjakarta zes Javanen gedoopt; drie waren vrucht der medische Zending". In 1900 was deze kring reeds tot 35 gegroeid.

3. Vooral legt ds. Zwaan zich toe op den arbeid in het hospitaal, door het houden des morgens van koempoelan op de polikliniek, het brengen van bezoek op de zalen, en daar preeken; hij leidt de begrafeniszen om het hart der verwanten te bereiken; voorts geeft hij catechisatie voor de mandoers. Ook in Toengkak sluit hij zich aan bij het leprozengesticht, het latere hulpziekenhuis. In het hospitaal arbeidde Eljadah reeds als goeroe indjil. Uit Temon kreeg hij twee broeders, die als helpers voor de kringen in Toeren en Kalipenten werden aangesteld. Pak Sastro, ouderling in Temon, werd geplaatst in Kalipenten. Iskak bearbeidde de gemeente in Toeren van de stad uit. De helper Kasim begon spoedig een school, waaruit de bloeiende Landjon- of leerschool van de Keucheniusschool ontstaan is. In 1902 kwam nog een helper in Kalam, die spoedig een school opende in het Zuiden der stad, in Toengkak.

De voor de Zending gebaande wegen worden nu bewandeld. Er wordt gewerkt, waar een hospitaal is, en waar nieuwe hospitalen komen. De gemeenten worden trouw verzorgd. Waar een gemeente is komt een school. Later, bij den groei van een nieuwen kring in Ngoelakan door het hospitaal in Wates, komt daar ook een school. Hulphospitalen leiden tot nieuwen arbeid, en groeien zoo snel dat hun aantal niet bij te houden is. Nog niet eens bij elk hulphospitaal is een goeroe indjil geplaatst. Het was zeer moeilijk kandidaten voor de opleidingsschool te krijgen.

Hiernaast ontwikkelt zich andere arbeid. In de eerste plaats de hollandsche scholen: in 1906 de meisjesschool, in 1914 de eerste hollandsch-javaansche school. In de tweede plaats de colportage. In 1915 begint dr. Offringa met de verspreiding van „Mardi Rahardja", in omstreeks 1500 exemplaren verzonden. Door een daaraan verbonden advertentieblad kunnen twee colporteurs aangesteld worden. Deze zaak staat in verband met den javaanschen Kerkeraad te Djokja. Leden der gemeente vormen een commissie voor de verspreiding van de „Mardi Rahardja". De colporteurs brengen verslag uit op den Kerkeraad.

Naast Djokja had ds. Zwaan ook te zorgen voor een gemeente van ongeveer 30 zielen te Solo. In 1910 richtte ds. Bakker er een

inlandsche school op tijdens het verlof van ds. Zwaan ; 9 November 1910 kreeg ds. Zwaan ook de bijzondere toelating voor Solo.

In December 1919 ging ds. Zwaan voor de tweede maal met verlof, dat in Holland tot zijn emeritaat leidde. In 19 jaren was de gemeente gegroeid tot een aantal van omstreeks 800 zielen met nieuwe kringen in Wates, Ngoelakan en Srandakan.

Ds. Pol uit zijn oordeel over den 20-jarigen arbeid van ds. Zwaan aldus: „Zonder eenigen ophef en met rustige, wel eens tot klagen neigende kalmte, geeft hij zich geheel tot bevestiging van het verkregene, volgt ook gewillig en gaarne waar de deuren opengaan, doch nieuwe banen te ontsluiten en zelf de fondamentlegging te beginnen, ligt minder in zijn lijn”.

4. Daarna nam ds. D. Bakker het werk waar. In dien tijd valt de merkwaardige opwekking in Wonosari. In September 1921 nam ds. A. Pos het consulentschap van ds. Bakker over, om dat van Solo uit waar te nemen. Na den terugkeer van dr. van Andel te Solo werd ds. Pos naar Djokja overgeplaatst in November 1921. In 1922 groeide de gemeente snel in Tjandisewoe, werd de colportage uitgebreid, het aantal scholen vermeerderd en namen door de uitbreiding van de hulphospitalen de posten belangrijk toe. In Juni 1924 kwam dr. F. L. Bakker als tweede docent voor de school; tevens was hij door Amsterdam als tweede missionair predikant beroepen; voor zoover zijn voorbereiding voor en later zijn werk aan de school dat zal toelaten, verricht hij eenigen zendingsarbeid, hoofdzakelijk in de stad Djokja.

5. Het jubileum, voorzoover het tegelijk het zendingsjubileum van Amsterdam is, betreft ook den arbeid tot 1 Januari 1923 in Solo, waar na de komst van dr. en mevr. van Andel het werk zich spoedig ontzaggelijk uitbreidde. 't Werd zoo, dat dr. van Andel een tweeden predikant noodzakelijk achtte. In September 1919 werd ds. Pos beroepen, die Juli 1920 naar Indië vertrok en gedurende het verlof van dr. van Andel in Solo werkte. Onderwijl bleek duidelijk, dat het voor Amsterdam niet mogelijk was langer de zorg voor twee terreinen te dragen. Gedurende twee jaren werden onderhandelingen gevoerd omtrent een betere terreinverdeeling. Het feit, dat in 1919 de door Delft voor Wonosobo beroepen candidaat Schuurman overging in den dienst van het Nederlandsche Zendinggenootschap, en in 1921 dr. Gehrels plotseling aan typhus stierf, gevoegd bij het feit, dat de Zending in Wonosobo feitelijk geen enkel

resultaat had opgeleverd, deed er toe besluiten den arbeid aldaar op te geven. Delft aanvaardde met blijdschap Solo, waarvan Amsterdam met weemoed afscheid nam. Sinds 1 Januari 1923 is Djokja alleen Amsterdams zendingsterrein. Deze scheiding is een zegen voor beide terreinen. Thans kunnen beide ongehinderd groeien.

III.

Zendingsmiddelen.

1. Een groot gevaar dreigt op elk terrein, waar vrucht begint te komen. Wanneer enkele gemeenten ontstaan, vragen deze verzorging, die in den eersten tijd van de Zending moet komen. De arbeid van goeroes indjil en missionairen predikant wordt geheel verbruikt ten behoeve van het bestaande. Men laat zich den weg wijzen door het werk zelf. Komt ergens belangstelling, dan volgt men. Op het zendingsterrein echter verzaakt de Kerk haren plicht, indien zij het werk naar buiten vergeet.

Als reactie tegen de Sadrachperiode met haar oppervlakkig Christendom eischten in den eersten tijd de bestaande kringen en gemeenten den vollen arbeid van goeroes indjil en missionairen predikant. Een behoorlijke kennis van het Christelijk geloof moest aangekweekt. In jeugdige gemeenten behoort de kennis der waarheid niet veronachtzaamd te worden, maar ze moeten ook ingesteld worden op haar zendingstaak.

Op een vergadering te Magelang in 1922 werd door de missionaire predikanten over zendingsmethode naar haar verschillende zijden gehandeld. Daar deed zich toen het gevaar gevoelen, dat hier en daar de Zending verzanden zou in gemeentewerk, in zich richten op het bestaande en zich daarin verliezen. Het besef dat zich daar opdrong, was : wij missionaire predikanten, goeroes indjil, goeroes sekolah, enz. moeten naar buiten om ons eigenlijk werk te doen, het Evangelie te verkondigen aan alle creatuur, en niet alleen aan hen, die reeds in de gemeente opgenomen waren. Dat gevaar dreigde ook in Djokja. Wel was er de hospitaalarbeid, die juist daar zich zoo gezegend ontwikkeld had; maar andere middelen misten wij, die evenzoo naar buiten wijzen. De colportage was begonnen, doch beantwoordde niet aan de eischen van het terrein.

Inlandsche scholen waren er slechts waar gemeenten waren, en leidden daar een kwijnend bestaan; de school was niet zendingsmiddel in streken waar geen gemeente was. De hollandsche scholen werden als zendingsinstituut nog niet benut. De goeroes indjil en goeroes sekolah dreigden hun arbeid als zendingsarbeiders te vergeten. De arbeid in Djokja was hoofdzakelijk naar binnen en niet naar buiten ingesteld.

In de eerste plaats ben ik zelf begonnen, elke twee weken een dag naar de desa te gaan om bezoeken te brengen aan Islammers, vergezeld van den goeroe indjil. Na een bezoek aan een loerah gingen we van huis tot huis, wien we maar thuis konden vinden, om een „Mardi Rahardja” te brengen, over een leerling op de school te praten, of op andere wijze aanknooping te zoeken. Ik deed dit om de goeroes duidelijk te demonstreeren, dat ze naar buiten moesten. Het aantal „Mardi Rahardja” werd verviervoudigd, het aantal colporteurs uitgebreid. Van scholen oprichten was voorloopig nog weinig sprake. Dat is nu met kracht ter hand genomen. Vergaderingen werden gehouden met goeroes indjil, met colporteurs, met mandoers, met goeroes sekolah, om hen te wijzen op hun zendingstaak. Voor de jongere mandoers is een cursus om ze op te leiden voor hun zendingswerk. De javaansche gemeenten werden gewezen op haar zendingsroeping. De in 1922 en 1923 als een wonder ontstane gemeente in Tjandisewoe is een echte zendingsgemeente, actief in zendingsarbeid in hooge mate. Javaansche Zondagsscholen werden in de stad en elders opgericht. Het werk op de hollandsche scholen werd aangepakt door catechisaties of lezingen. De Zending ging de javaansche wereld weer in het oog zien. En de tegenactie van Mohammadijah, in wezen en middelen een reflex van onze actie, bewijst dat en hoe er gearbeid wordt.

2. We hebben thans in Djokja negen goeroes. Drie, nog uit den ouden tijd, zijn niet op den cursus van ds. Bakker opgeleid, n.l. Pak Sastra, Pak Iskak en Kalam; Eljadah, de oudste, is overleden te Srandakan in 1923. Deze mannen hebben groote diensten bewezen. Thans is hun stuwkracht ten einde. De Zending heeft thans andere menschen noodig. Voorts zijn er nog Soepater, Djemina, Seta, Sis Joram en Dawoed. De laatste is afvallig geworden, doch komt thans weer in de koempoelan op het hulphospitaal Tandjoengtirta. De vier anderen zijn bruikbare krachten, Soepater en Sis Joram vooral; Soepater arbeidt in de stad, Djemina

in Wonosari, Seta in Toengkak, en Sis Joram in het hospitaal. Ook stelde ik twee menschen aan, niet opgeleid op de school van ds. Bakker, maar toch geschikt, n.l. Siswara en Poerwasoehadi. Er zijn drie leerlingen op den cursus van ds. Bakker en in Juli 1925 worden er nog vier geplaatst, terwijl er op den gereorganiseerden helpers-cursus twee geplaatst worden.

Dit getal is te klein. Sewoegaloer, Sanden en Tandjoengtirta hebben geen goeroe indjil en die komen nog in jaren niet. In April 1925 moeten de drie helpers van den cursus van ds. Bakker onmiddellijk de oude helpers aflossen. Komen er in 1927 vier nieuwe, dan zijn de hulphospitalen waarschijnlijk met drie uitgebreid. Dan komen er alleen daarvoor reeds twee tekort, nog niet gerekend plaatsen, waar een school en gemeente is, of andere, waar scholen zijn en uitbreiding verwacht mag worden. In Wonosari is één goeroe indjil. In heel het door ons bewerkte deel van Koelon Praga is één goeroe indjil. En in de dichtst bevolkte afdeeling van Java, in Mataram, zijn er buiten de stad drie.

Deze goeroes indjil werken in de bestaande gemeenten; houden koempoelans, bezoeken ontslagen patiënten, houden catechisaties voor de kinderen, oudere gemeenteleden en belangstellenden van buiten, brengen bezoeken aan Islammers. Eenmaal in de twee weken brengen ze rapport uit van hun arbeid, terwijl daar dan verder aan hun vorming gearbeid wordt. Voor hun preeken ontvangen ze schetsen van de missionaire predikanten. Ten mijnent houden zij een preek, die dan besproken wordt en behandel ik uit Bijbel, kerk-geschiedenis of dogmatiek onderwerpen van beteekenis voor hun arbeid.

Deze mannen zijn in de practijk een zendingsmiddel van den eersten rang. Zij arbeiden met ijver. Onder hen zijn zeer flinke krachten, zoo o.a. Soepater, Sis Joram en Siswara.

3. De schooldienst. In Djokja is een school op Gondokoesoeman, later de leerschool van de Keucheniusschool; op Toengkak; op Kalipenten; op Patalan; ook in Ngoelakan; na de opwekking in Wonosari werd er een school opgericht in Wiladeg. De scholen volgden de bestaande of groeiende gemeente. Uit zendingsoogpunt moeten wij een school stichten, opdat daar een gemeente groeie. Behalve in Wiladeg, waar zij moest opgeheven worden, en in Toengkak, waar zij een zeer kwijnend bestaan leidt, hebben zij thans een verzekerd bestaan.

In den laatsten tijd was de moeilijkheid, dat er te weinig leerlingen van de Keucheniusschool kwamen, en dat thans de gelegenheden voor tweede-klas-scholen reeds bijna alle door het Gouvernement of de Roomschen gebruikt zijn. De mogelijkheden die er nog zijn, moeten thans snel benut. Wij moeten bepaalde centra vormen van standaardscholen met in den omtrek desascholen. Voor deze standaardscholen wordt door het Gouvernement subsidie uitgekeerd, voor gebouw, salarissen enz. De exploitatie ervan is met het schoolgeld vrij eenvoudig. Doch voor de desascholen wordt alleen subsidie uitgekeerd voor de salarissen, niet voor het gebouw. Dit moet of de desa of de Zending bekostigen.

Omtrent de vruchten der scholen is het oordeel moeilijk. Zij worden grootendeels door Christenkinderen bezocht. Wel heeft de aanwezigheid van een aantal onderwijzers, wanneer zij met ijver werken, groote beteekenis.

Het aantal is thans in het geheel negen, met 20 leerkrachten en 650 leerlingen.

In Djokja en verschillende desa's opgerichte Zondagsscholen, hebben veel belangstelling.

Het is jammer, dat de hollandsche scholen niet in een rechtstreeksch verband met de Zending zijn gekomen als 'n afzonderlijke hulpdienst. Thans wordt algemeen erkend, dat deze scholen zendingsinstituten zijn en wordt dit door de onderwijzers betracht. Als zoodanig hebben zij blijkens de ervaring groote beteekenis. Op de hollandsch-javaansche en de hollandsch-chineesche school geef ik aan de leerlingen der hoogste klas elke week catechisatie; aan de M.U.L.O. houd ik eens in de twee weken een soort lezing.

4. Het hospitaal. Indien het hospitaal als zendingsmiddel optreedt, is dan de bedoeling er mede wel zuiver onbaatzuchtige hulp aan de bevolking? Het antwoord is niet twijfelachtig. Zending bedoelt het Evangelie te prediken van Jezus den Zaligmaker, en den schat van het eeuwige leven aan anderen deelachtig te maken. Zij ware te beschuldigen van een tekort aan liefde, indien ze in haar hospitalen het Evangelie verzwegen.

In de eerste plaats werkt het hospitaal zijdelings als introductie van het Evangelie bij de bevolking. Wanneer zij hoort van een Christelijk boek, van een Christelijke school, van een Christelijke gemeente, staat dat voor hun besef in verband met het hospitaal, is het geïntroduceerd als iets goeds.

In de tweede plaats werkt het rechtstreeks doordien op de poliklinieken en op de zalen van Jezus verteld wordt. In het hoofdhospitaal doet dat Sis Joram, een man die spoedig het vertrouwen weet te winnen. Hen die belangstelling toonen, zoekt hij later nog eens op. Dat geschiedt in de hulphospitalen door den verpleger of een goeroe indjil.

Van tijd tot tijd vergaderen wij met de mandoers en de goeroes indjil, waar de samenwerking zooveel mogelijk geregeld wordt. Aan de jongere mandoers geef ik wekelijks lessen om ze toe te rusten voor de zendingszijde van hun werk.

Grooten invloed hebben de hospitalen gehad. Andere middelen beginnen thans ook sterker te werken: de colportage, de scholen, de arbeid der goeroes indjil, de propagandistische kracht der gemeenten; maar mij lijkt het toe, dat zeker 75 % van de uitbreiding der Zending te danken is geweest aan de hospitalen.

5. Colportage. De beteekenis der colportage mag niet overschat worden. In het Koninkrijk Gods werkt vooral de levende kracht van het woord en van het voorbeeld. Maar het aantal menschen, dat we rond kunnen zenden voor het intensief bearbeiten van ons gebied, is niets, vergeleken bij de ontzaggelijke noodzakelijkheden van het terrein. Daarom moeten we wel tot dit hulpmiddel de toevlucht nemen. In de tweede plaats kan het boek komen, waar de menschen niet kunnen komen: ook in de huizen der grooten, waar we geen toegang hebben. In de derde plaats is deze arbeid alleen van beteekenis, indien de colporteurs zich niet alleen bepalen tot het verkoopen van een boek, maar zelf ook getuigen voor Christus met warmte en liefde.

In Djokja heeft ongeveer in 1915, kort na het uitgeven van het blad „Mardi Rahardja”, dr. Offringa de beteekenis van dezen arbeid ingezien. Hij begon met de verspreiding van 1500 „Mardi Rahardja”. Hij wist ook finantiëele belangstelling te wekken. De hollandsche kring in Djokja brengt daarvoor maandelijks f 200 bijeen. De javaansche colportage verzorgen thans mevr. Bakker en de heer H. Oldhoff, onderwijzer. De hollandsche colportage is in handen van de Evangelisatie-commissie der hollandsche Kerk. Het aantal colporteurs is thans tien. Twee verspreiden „Mardi Rahardja”, in 14.000 exemplaren; één is er voor de kiosk; één werkt er op het station; drie anderen in den omtrek; voorts is er één te Wates, één te Tjandisewoe, en één te Wonosari. Er zouden er nog wel tien

meer noodig zijn. In 1924 werden ongeveer 15.000 javaansche en maleische boeken en boekjes verkocht, benevens enkele duizenden tractaatjes, kalenders, enz.

Maandelijks brengen de colporteurs verslag uit. Er zijn er onder hen, die inderdaad getuigen van Christus zijn. Niettegenstaande bestrijding en spot gaan ze moedig voort. Wij krijgen zoo veel aanknoopingspunten. Dit is thans naast het hospitaal een onzer krachtigste middelen.

6. Het Christelijke leven der gemeenten. Het leven der Christenen heeft ook invloed. Toen Mangoenpawira in Wonosari bekeerd werd, begeerde hij een tijdlang naar Djokja te gaan om het leven der Christenen en dat eener Christelijke gemeente te zien. Het Christendom is voor hen iets geheel nieuws, en het zien ervan, de blijdschap, de onderlinge liefde der Christenen is dan de beste propaganda. Te Tjandisewoe is dat duidelijk gebleken. Opzettelijke zendingsarbeid gaat ook hier en daar van de gemeenten uit. In Tjandisewoe wordt elke maand een vergadering gehouden, waar ieder rapport moet uitbrengen van den zendingsarbeid, dien hij verricht heeft door bezoek, krantverspreiding, gebed, enz. Op verschillende plaatsen zijn Zondagsscholen, vooral in Djokja, waar thans reeds 500 kinderen gaan op drie Zondagsscholen, gesteld onder toezicht eener commissie, door den Kerkeraad benoemd.

7. Andere middelen. In den loop van het jaar '24 werd onder het beheer van het hospitaal gesteld een bedelaarskolonie. Daarin zijn thans ongeveer 40 menschen. De mandoer geeft wat schoolonderwijs, terwijl voorts een onzer vroegere colporteurs daar evangeliseerend werkt. Ook begon in 1924 het werk onder de gevangenen. Elken Zondagmorgen 7 uur vertellen een goeroe indjil, een onderwijzer en een verpleger daar, elk aan een groep, iets uit den Bijbel, over historische en maatschappelijke onderwerpen, of iets op het gebied der ziekenverpleging. Er is een lijst van 50 onderwerpen, die, aangezien elk onderwerp aan elk van de drie groepen éénmaal verteld wordt, voor drie jaar voldoende is.

Geen enkel zendingsmiddel werkt geheel op zichzelf. Zob nu en dan houden wij een vergadering van heel het personeel om het in elkaar grijpen der zendingsmiddelen te bespreken.

8. Hoe komt nu de Javaan door deze middelen tot Christus? Daarvoor is noodig een bewust kennen van Christus als Zaligmaker. Alle verlossing staat in verband met onze ellende. En zoo ligt het

voor de hand om met het opwekken van het zondebewustzijn te beginnen. Maar nu is het zoo moeilijk dat persoonlijk zondebewustzijn op te wekken. Dit hangt ook samen met het animistisch verleden. In het animisme is geen persoonlijke wil van God als richtsnoer van het leven. Echt zondebewustzijn onderstelt, dat de mensch als persoon met zijn wil staat tegenover den wil van een persoonlijk God. Dan kan er ook alleen waar berouw over de zonde zijn als overtreding van Gods wil. In het animisme is geen persoonlijkheid Gods, en wordt ook de persoonlijkheid van den mensch verdoezeld. Die moet in zijn namen en levensuitingen altijd op zijn hoede zijn voor de geesten, nooit zich zelfen maar altijd een ander trachten voor te stellen, voortdurend comédie spelen door zijn eigen persoonlijkheid te verbergen, en zoo de geestenwereld te misleiden. De mensch is niet zich zelfen. Zonde is alleen gebrek aan slimheid om zich voor de geesten te verbergen. Ook in het Mohammedanisme is geen zondekennis, wel een besef van overtreding van uiterlijke ordeningen, maar niet, dat ons geheele zielsbestaan tot zonde en haat geneigd is en alleen door Gods almachtige liefde kan genezen worden.

Dit is ook alleen op te wekken door te wijzen op Christus zelf, die tot ons kwam met een gebod en een gave: liefde. Waarschijnlijk zal nog eerder de gave van Christus, het voorbeeld van Hem, die zichzelf geheel gaf, het bewustzijn van tekort en zonde opwekken, dan de prediking van het gebod. In elk geval is de prediking van Christus zooals Hij in het Evangelie tot ons komt, de volkomen prediking van ellende, verlossing en dankbaarheid. Als de liefde van Christus overwint, ontstaat daaruit het bewustzijn van zonde en ellende, en ook de rechte dankbaarheid. De voortdurende prediking van Jezus in het Evangelie is het ware zendingsmiddel, indien dat gesteund wordt door een atmosfeer van liefde, waarin het Evangelie komt. De Zending is geroepen in al haar arbeiders en al haar arbeid de atmosfeer der liefde te bieden, waarin Christus tot de harten kan komen. Een vriendelijk man, een blij gesprek, een beetje hulp doet vertrouwen in een mensch, en in het aangezicht van een mensch het aangezicht van Jezus zien. Ook in de practijk van het zendingswerk in Djokja laat het zich dagelijks zien dat het alleen Jezus is, die tot Jezus leidt.

Ten slotte zijn er vele middelen, die God gebruikt. Langs allerlei wegen voert Hij de zijnen. Voor enkele weken kwam in de

javaansche koempoelan een man, die in zijn desa veel kwaad van de Christenen had hooren vertellen. Hij was nieuwsgierig te weten, wat die Christenen nu eigenlijk voor menschen waren, en kwam daarom maar eens kijken in de kerk. Niemand kan weten welke vrucht dat hebben zal.

IV.

Tegenwerkende factoren.

1. Het is vaak even moeilijk te zeggen, waarom iemand niet, als waarom hij wel Christen wordt. Enkele dingen zijn toch wel aan te duiden. Het Christendom staat voor het javaansche bewustzijn altijd in verband met de Hollanders. Christen worden is afstand doen van allerlei animistische en islamsche volksgebruiken, bij zijn volksaard behoorend; als hij deze verlaat, schijnt hij den band met zijn volk te verbreken. Christen worden is voor hem vaak gelijk aan Hollander worden. En dit argument wordt van islamsche zijde ook altijd gebruikt, hoewel de Christenen daartegenover opmerken, dat Islammer zijn dan ook Arabier worden beteekent. In de tweede plaats is het voor den Javaan moeilijk een keuze te doen, die hij onvoorwaardelijk volgt. Het aannemen van den Islam verandert feitelijk niets in zijn leven. Alleen krijgt hij er een kans voor de eeuwigheid bij. Maar het Christendom eischt breken met alles wat tegenover Christus staat. Zijn leven, gedachtenwereld, voorouders, vader en moeder, soms vrouw en kinderen, vallen onder het oordeel van Christus. Zwaren strijd kan het brengen, als tegenover jeugd-indrukken, familie, volk en innerlijk gevoel, staat het vreemde, het verre, het andere. Het is zooveel behagelijker het Christendom te prijzen als iets goeds, en het daarbij te laten. Velen komen over dezen innerlijken strijd niet heen, vooral als het met zich brengen moet breken met geliefkoosde zonden. Ook de vijf m's, main, madon, madat, mangani, maling (spelen, met vrouwen leven, opium schuiven, overdadig leven en stelen) zijn vaak een struikelblok op den weg naar Jezus.

2. Ook is er de islamsche bestrijding. Geen ander woord mag hier voor deze actie worden gebruikt. Het is zeer bepaald een bestrijding van het Christendom. Daarin is een belangrijke verandering gekomen. Toen ik in Djokja kwam, heerschte in Moham-

madijah de welwillende geest van Hadji Dachlan, die er voor uitkwam, dat de Islam zijns inziens de godsdienst was, maar dat rustig predikte, zonder felheid en bitterheid. Doch thans neemt zij een geheel andere houding aan. Vanzelfsprekend is het, dat een vereeniging als Mohammadijah tot tegenpropaganda komt. Waar ze deze voert door scholen, kliniek, armenhuis, kunnen wij ons er over verblijden. Dat is de vrucht van de Zending, zooals zij dat ook zelf erkend hebben. En we moeten niet vergeten, dat om Midden-Java mohammedaansch te maken, de vereeniging Mohammadijah bijna evenveel heeft te doen, als de Zending heeft te doen om het tot Christus te brengen. Maar de polemieken van het propagandabladd „Pertimbangan” is schandelijk. Het staat vol laster omtrent de Drieëenheid, het Goddelijk Zoonchap van Christus, den Bijbel, het leven der Christenen. Het argument: Wie Christen wordt, wordt later een wild zwijn! doet dagelijks dienst om van het Christendom af te houden.

De oorzaken daarvan zijn onderscheidene. De lezing van dr. Zwemer over kracht en zwakheid van den Islam, in 1922 in Djokja gehouden; het sterven van Hadji Dachlan; de komst van een afgevaardigde van de britsch-indische vereeniging Achmadijah; de verhoogde zendingsactie; de groei der gemeenten; en niet het minst het werk der Roomschen hebben hiertoe medegewerkt.

Wat zal de uitslag zijn? De vereeniging Mohammadijah arbeidt doelbewust om Java voor den Islam te winnen. Ze heeft scholen, een hospitaal, een armenhuis opgericht. Ze houdt koempoelans in de desa, zendt haar propagandisten door heel Djokja. Ze volgt ons op den voet. Waar belangstelling voor het Christendom komt, komt Mohammadijah. Drie weken kwamen 's Zondags onze helpers in de gevangenis tot het houden van lezingen, toen Mohammadijah verzocht, er ook te mogen prediken. De uitslag der Zending thans nog in Egypte en Arabië, waar de Islam heerscht, is bekend. Ook is bekend hoe het ging op Java, toen de mohammedaansche actie rustte. Maar als besloten is de oppervlakkig geïslamiseerde bevolking voor den Islam te winnen, hoe zal het dan gaan? Wie zal de harten winnen, de Koran of het Evangelie, Mohammed of Christus? Niemand kan het antwoord geven. Wel leidt deze actie tot nadenken over de dingen. De gemeente zelf brengt het dichter tot Christus. De javaansche gemeente wast ook door deze dingen in het geloof op.

De javaansche Christenen hebben zulk een vast geloof in de goddelijkheid van het Evangelie, dat het hun onmogelijk voorkomt, dat de Islam eenigen voorsprong zou kunnen verkrijgen. Het Evangelie is uit God en zal overwinnen. In dit verband denk ik aan het antwoord van dr. Zwemer, op de vraag : kunt gij, als er een belangrijke mohamedaansche tegenactie komt, deze beteugelen? „Niet ik, maar Hij”.

De Islam zal sterven aan de liefde. Aan de liefde van Christus. De gemeente van Christus moet daartoe de bemiddelaarster zijn. Dat geve God.

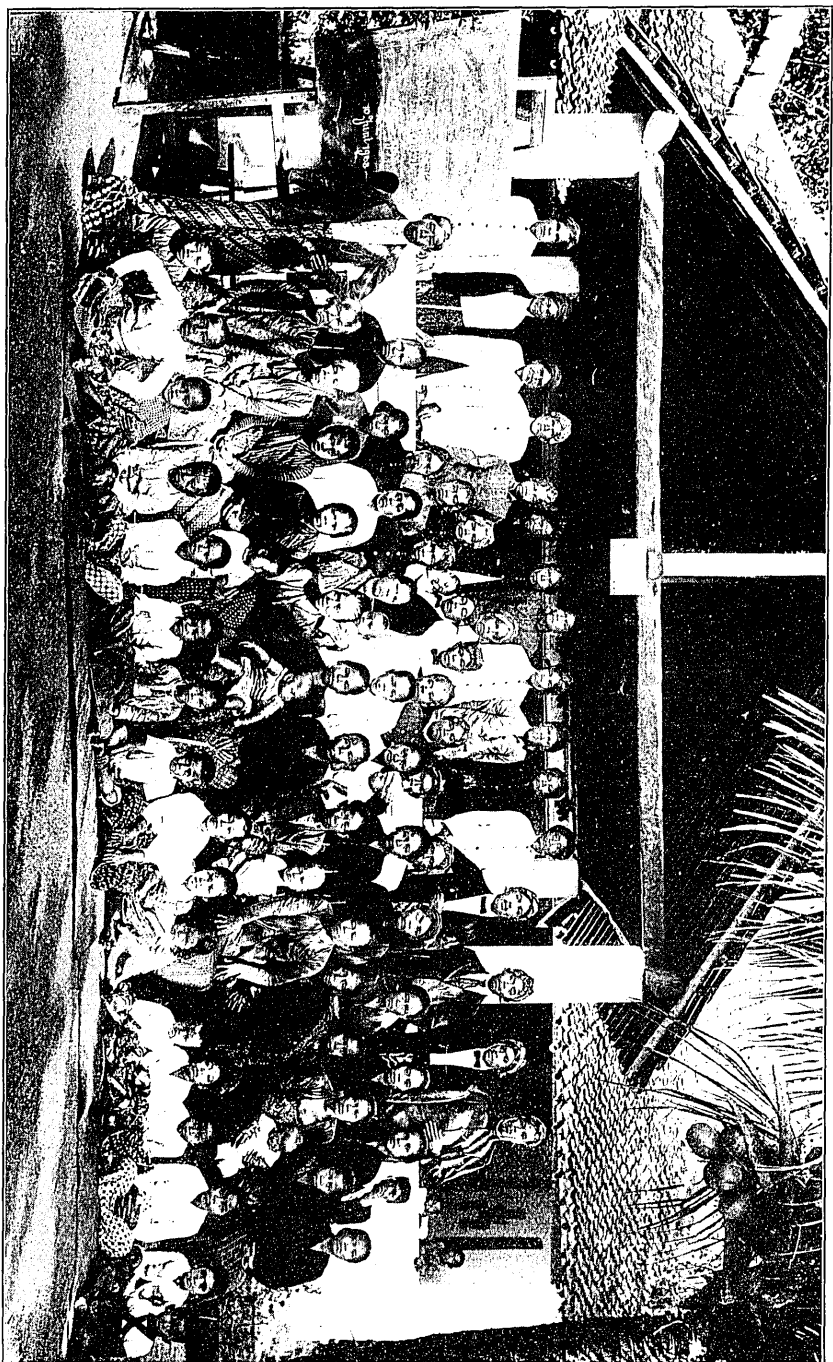
V.

Gemeenten.

1. Gondokoesoeman. De gemeente op Gondokoesoeman ontstond in 1899. Op 22 December 1901 vierde ds. Zwaan er voor 't eerst Avondmaal met 22 Javanen en 3 Chineezzen ; thans is zij gegroeid tot 785 zielen, met 422 avondmaalgangers. In 1903 ontving zij haar kerkgebouw, voor de 250 menschen van toen ruimschoots voldoende. Thans is het veel te klein. Soms moeten de menschen tot op de èmpers (galerij of overdekte strook langs de kerk) zitten. Vergrooting is moeilijk en ook ongewenscht. Voor de propaganda is het beter op een andere plaats een nieuwe kerk te bouwen. Er bestaat reeds een kring in het zuiden, in het zuid-oosten, en er is een aan 't groeien in 't zuid-westen. Daar vooral zal een kerk moeten komen. Bovendien wordt de Keucheniusschool binnenkort overgeplaatst naar Djetis ; het zal wenschelijk zijn daar een eigen koempoelan te beginnen.

Op 23 November 1913 werd een Kerkeraad gevormd van zes ouderlingen en drie diakenen, waaronder twee hollandsche ouderlingen en één diaken. De hollandsche Christenen behoorden met de javaansche Christenen tot één Kerk. Dit leverde geen bezwaar op, zoolang die kring bestond uit menschen die krachtens den aard van hun werk Javaansch hadden te kennen. Maar toen er een groot deel kwam dat het Javaansch niet kende, verviel de reden voor de eenheid.

Na de institueering door benoeming van ouderlingen en diakenen, zijn thans plannen gevormd tot het beroepen van een eigen predi-

DE GEMEENTE TE PATALAN VOOR HET HUIS VAN DEN HOOFDONDERWIJZER.

De javaansche Christenen hebben zulk een vast geloof in de goddelijkheid van het Evangelie, dat het hun onmogelijk voorkomt, dat de Islam eenigen voorsprong zou kunnen verkrijgen. Het Evangelie is uit God en zal overwinnen. In dit verband denk ik aan het antwoord van dr. Zwemer, op de vraag : kunt gij, als er een belangrijke mohamedaansche tegenactie komt, deze beteugelen? „Niet ik, maar Hij”.

De Islam zal sterven aan de liefde. Aan de liefde van Christus. De gemeente van Christus moet daartoe de bemiddelaarster zijn. Dat geve God.

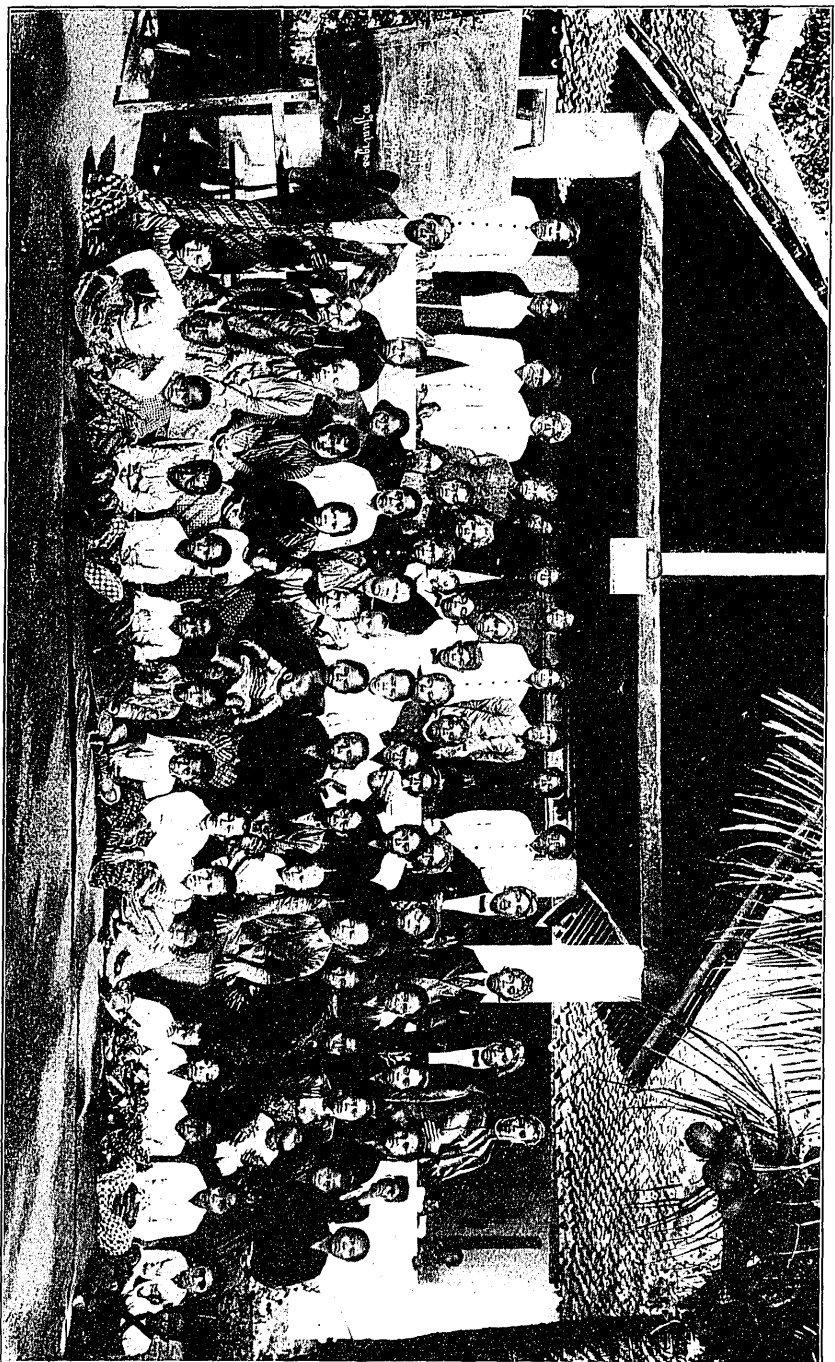
V.

Gemeenten.

1. Gondokoesoeman. De gemeente op Gondokoesoeman ontstond in 1899. Op 22 December 1901 vierde ds. Zwaan er voor 't eerst Avondmaal met 22 Javanen en 3 Chineezzen ; thans is zij gegroeid tot 785 zielen, met 422 avondmaalgangers. In 1903 ontving zij haar kerkgebouw, voor de 250 menschen van toen ruimschoots voldoende. Thans is het veel te klein. Soms moeten de menschen tot op de èmpers (galerij of overdekte strook langs de kerk) zitten. Vergrooiting is moeilijk en ook ongewenscht. Voor de propaganda is het beter op een andere plaats een nieuwe kerk te bouwen. Er bestaat reeds een kring in het zuiden, in het zuid-oosten, en er is een aan 't groeien in 't zuid-westen. Daar vooral zal een kerk moeten komen. Bovendien wordt de Keucheniusschool binnenkort overgeplaatst naar Djétis ; het zal wenschelijk zijn daar een eigen koempoelan te beginnen.

Op 23 November 1913 werd een Kerkeraad gevormd van zes ouderlingen en drie diakenen, waaronder twee hollandsche ouderlingen en één diaken. De hollandsche Christenen behoorden met de javaansche Christenen tot één Kerk. Dit leverde geen bezwaar op, zoolang die kring bestond uit menschen die krachtens den aard van hun werk Javaansch hadden te kennen. Maar toen er een groot deel kwam dat het Javaansch niet kende, verviel de reden voor de eenheid.

Na de institueering door benoeming van ouderlingen en diakenen, zijn thans plannen gevormd tot het beroepen van een eigen predi-

DE GEMEENTE TE PATALAN VOOR HET HUIS VAN DEN HOOFDONDERWIJZER.

kant uit de goeroes indjil, reeds door de missionaire vergadering en door Amsterdam voorloopig goedgekeurd. Waarschijnlijk zal in het jubileumjaar 1925 de gemeente in Djokja haar eigen predikant bezitten.

Voor al in de stad heeft snelle vooruitgang plaats. In 1921 werden 2 volwassenen en 19 kinderen gedoopt. In 1922 17 volwassenen en 37 kinderen. In 1923 37 volwassenen en 44 kinderen. In 1924 69 volwassenen en 47 kinderen.

Er is opgewekt leven, dat in getrouw kerkbezoek, gemeentevergaderingen en allerlei vereenigingen tot uiting komt. Een kerkblad wordt uitgegeven voor Midden-Java, de „Taman Kristen”. Bij rampen als in Wonosobo liet de gemeente zich niet onbetuigd. In enkele dagen was f 100.— bijeen.

2. Toeren of Patalan. Patalan heeft dringend een kerkgebouw noodig. In 1925 wordt de gemeente geïnstitueerd. In den tijd van Sis Joram heeft de gemeente zich snel uitgebreid. Thans rust de zaak wat. Ook met het oog op de snelle uitbreiding van het aantal scholen is deze omtrek veelbelovend.

3. Kalipenten. Blijkens de statistiek van thans was er sinds 1910 achteruitgang. Het ligt bijna onvindbaar. Toen ik met dr. Offringa het voor het eerst bezoeken zou, hebben wij ongeveer drie uur gezocht om het te vinden. We hadden ons over een sterk gezwollen rivier te laten zetten, werden op een stoel, door vier man gedragen, daar overheen gebracht, om daarna nog een uur langs een modderigen weg over bruglooze riviertjes te gaan. In Kalipenten zelf scheen de school, waar de koempoelan zou gehouden worden, gebouwd met het doel, haar nooit meer terug te kunnen vinden. De bevolking gevoelt weinig voor geestelijke dingen. De jonge menschen zwermen allen uit. De gemeente bestaat uit oude menschen en enkele kleine kinderen. De kans voor uitsterven wordt op den duur niet denkbeeldig. Ook de school draagt weinig tot opleving bij. Thans is er geen goeroe indjil. Misschien zou een jonge, flinke, ijverige goeroe indjil hier met eenige vrucht kunnen werken. Maar elders zijn zij zooveel meer noodig. Het zal nog wel eenigen tijd duren, voor Kalipenten weer een goeroe krijgt.

4. Ook Toengkak behoort tot de oudste gemeenten. Er was daar een leprozenkolonie onder beheer der Zending gesteld. Thans is er een armenhuis. De gevangenis ligt ook in de omgeving. De school wordt door de bevolking armenschool geheeten. Het geheel

draagt een karakter van armoede. In den laatsten tijd begint de gemeente zich uit te breiden. Daarom is het zoo noodig, de gemeente uit dien hoek uit te halen en met Ngabean samen een vergaderplaats te geven, aan een stadsweg in het gezicht der menschen, frisch en helder. Ook deze gemeente zal in 1925 geïnstitueerd worden.

5. Wates en Ngoelakan. De groei dezer gemeente is aan het hospitaal te danken. De laatste jaren staat ook daar de uitbreiding stil, daar wij er een goeroe hebben, die slechts de dingen gaande kan houden. Er is ook hier altijd iets ontroerends in, om in zulk een kring van eenvoudigen en armen het Avondmaal te vieren, om te zien hoe het Evangelie den armen gepredikt wordt en hoe de Heere Jezus met de verschovenen aanzit. Maar de majesteit van Christus' levenskracht ziet ge toch meer, waar de gemeente uit haar verschovenheid opstaat en een factor in het volksleven wordt. Daarvan is ook hier nog zoo weinig te merken.

6. Wonosari. Het ontstaan dezer gemeente in 1919 en volgende jaren is te merkwaardig om het niet met een enkel woord te memooreen. Reeds van 1913 werkte het hospitaal in Wonosari. Geen enkele vrucht had het nog gebracht, tot in 1919 Mangoen Pawira, een der grooten in de desa Wiladeg, een befaamd hoofd van een dievenbende, een ijverig liefhebber van het opiumschiiven, en verder een der leiders van de vereering van den banteng (wilden stier), welks beeld bij de rivier in Wiladeg ligt, naar Hindoeïstische gewoonte van tijd tot tijd „mertapa" (in „retraite" gaan of kluizenaar worden) ging op een kerkhof. Nadat hij eenige dagen en nachten op het kerkhof vertoefd had, kroop, naar het verhaal luidt, in een nacht een slang over hem heen. Den volgenden dag was hij blind. Enkele vrienden brachten hem naar 't hulphospitaal van de Zending te Wonosari. Hij was een lastig patiënt. Zijn blindheid was hem zeer hinderlijk, maar hij kon ook geen opium meer schuiven. Elken morgen en elken avond hoorde hij hier het Evangelie. Vaak sprak de verpleger, Minta Wilasa, met hem. Op een morgen werd de geschiedenis van Jakob in Bethel gelezen. Onder het lezen zat Mangoen maar steeds te lachen. Aan het einde werd hem gevraagd, waarom hij zoo oneerbiedig had zitten lachen. Nu vertelde hij, dat hij kort voordat hij in het hospitaal kwam, een droom had gehad, waarin hij een ladder van de aarde naar den hemel zag. En dit vond hij nu de bevestiging van zijn droom. Nu begreep hij, dat hij

hier terecht was. Langzaam aan daagde het licht in zijn ziel. Voor de behandeling van zijn oogen kwam hij een tijdlang in het hospitaal te Djokja. Hij leerde daar het onderling leven der Christenen kennen, bezocht daar voortdurend hun samenkomsten en begon zich thuis te voelen in een Christelijk milieu, waarvan hij in Wonosari zich maar geen rechte voorstelling had kunnen vormen. Toen hij genezen naar Wiladeg terugkeerde, waren ook de oogen van zijn ziel opengegaan voor het heil in Christus.

Als een andere kwam Mangoen Pawira in Wiladeg terug. Zijn eerste werk was deze verklaring te schrijven: „Aan al mijn broeders in Wiladeg. Tevoren heb ik als gij het beeld van de banteng gediend. Nu heb ik echter het Evangelie van Jezus Christus leeren kennen, en weet dat het beeld niets is dan een afgod. Wij moeten allen den levenden God dienen, die ons alleen helpen kan. Ieder die meer licht hierover wenscht kan bij mij komen. Mangoen Pawira". Deze kennisgeving plakte hij in den nacht op het beeld van den banteng. Den volgenden dag stak een storm van verontwaardiging tegen hem op. De schanddaad was het onderwerp van alle gesprekken. De bevolking liep er voor te hoop naar het huis van Mangoen. Onder leiding van den loerah, over wiens afkeerige houding tegenover de Zending ik reeds eens geschreven heb, werd in de desa een geroep aangeheven, gelijk weleer in Ephese: Groot is de banteng van Wiladeg!

Echter kwamen enkelen tot bekeering. Een kring van geloovigen vormde zich. Een school werd opgericht in Wiladeg, die echter nog geen levensvatbaarheid had, en weer opgeheven is. Pogingen werden aangewend tot het oprichten van een hollandsch-javaansche, of schakelschool. In het vorig jaar ontving men er een eigen goeroe indjil en een colporteur. De gemeente leidt een opgewekt leven. Ze is ijverig in allerlei werk. De broederen hebben daar zelf grond gekocht voor kerk, school en helperswoning, een eigen kerkhof gekregen, en zinnen thans op plannen om het werk uit te breiden.

Het Mohammedanisme heeft hier nog weinig wortel geschoten; de bevolking is nog Hindoeïstisch in gedachtenwereld en gebruiken. Hierbij is op te merken, dat van het oosten naar het westen het Mohammedanisme hier toeneemt. In Wonosari wordt dit het minst gevonden, zeker ook wel door de afgelegenheid van Wonosari. In de afdeeling Mataram wordt dit sterker, hoe meer ge naar het westen komt. In Koelon Praga ziet ge hier en daar de kenmerken

van een echt mohamedaansche streek, mesdjids in de desa, langgars (afzonderlijke bidvertrekken om de salat te verrichten) enz. De vereniging Mohammadjah heeft thans haar oogen ook naar Wonosari uitgestrekt, en propagandisten aangesteld, van fietsen voorzien, om heel Wonosari af te reizen. Indien we slechts geld hadden om menschen aan te stellen was ook in dit groote gebied nog zooveel te doen.

7. Ook Tjandisewoe is zeer merkwaardig. Bij mijn komst in Djokja was daar een hulphospitaal, terwijl daar als particulier verpleger door de fabriek was aangesteld Siswara, de zoon van een tjarik in Glonggong, die met grooten ijver voor de uitbreiding van de gemeente aldaar heeft gewerkt. Siswara was van de Keuchenius-school ontslagen, had een tijdlang over Java gezworven, tot hij dit werk in Tjandisewoe gevonden had. Onderwijl had hij tot den Heere Jezus de toevlucht genomen, en voelde zich aan Hem verbonden. Kort na mijn komst te Djokja schreef hij me, of hij helper mocht worden. Spoedig kwam hij mij zeggen: „Ik kom mij ter beschikking van het Evangelie stellen. Wilt u mij salaris geven, dan is het goed. Zonder salaris is het ook goed”. Hij gaf een goed gesalarieerde betrekking er voor prijs.

Sinds werkt hij met grooten ijver. De gemeente breidde zich zeer uit. En ook de Christenen daar hebben hetzelfde toegewijde karakter voor Gods Koninkrijk. Zij gaan er op uit om kranten te verspreiden en bezoeken te doen. Een bezoek aan Tjandisewoe is altijd een geestelijke verkwikking. De in aanbouw zijnde kerk moge ook bijdragen tot den groei der gemeente. Met ijver brengen ze zelf bijdragen bijeen, in een bus, waar een deel van dagelijksch levensonderhoud of van bijzonderen zegen ingedaan wordt.

8. Andere posten zijn ontstaan in den omtrek van hospitalen. Srandakan, een kring van een tiental volwassenen, ontstond door den arbeid in Patalan. Daar werd de helper Eljadah geplaatst om zowel Patalan als Sewoegaloer te bearbeiten. Hij overleed in 1923. Sewoegaloer, noch het in 1924 geopende Sanden, hebben een goeroe indjil. Wel wordt er op deze drie plaatsen des Zondags koempoelan gehouden, maar verdere bearbeiding is er niet. Het valt te bejammeren. Er liggen daar zooveel mogelijkheden. Vooral in den laatsten tijd is er een sterke opleving in Sewoegaloer, waar een tiental volwassenen, werkzaam aan de fabriek Sewoegaloer, en een aantal jongens, die een ambachtsschool bezoeken, onder leiding

staande van een smid aan de fabriek, geregeld de koempoelan bezoeken en catechisatie ontvangen. Medari heeft thans een goeroe indjil. Hier werken de Roomschen sterk. Ook hier breidt het langzaam zich uit. Bij alle hulphospitalen is een kring van gedoopten, uitgezonderd Sanden, dat pas geopend werd. Ook bij het hospitaal Tandjoengtirta wordt koempoelan gehouden, die door een aantal belangstellenden wordt bijgewoond. In Toeren of Poelokadang, waar een school is, wordt thans ook een koempoelan gehouden.

9. Bezet en onbezet terrein. Er wordt dus in het geheel, alles bij elkaar gerekend, op 17 posten gewerkt. Maar onderscheidene grootere plaatsen liggen nog geheel onbearbeid. Plaatsen als Kalasan, Bantoel, Pengasih, Sleman, waar regenten wonen, hebben nog geen eigen Evangelieverkondiging. Er wonen slechts enkele Christenen. Verder plaatsen als Pasar Gedé, Paalpapang, Brosot, Sentolo, Nanggoelan, Semanoe, Plajen. De gelegenheid voor scholen te openen is daar voorbij. Hulphospitalen liggen meestal dicht bij de suikerfabrieken. Indien de finantiën het toelieten, zouden we overwegen in al deze plaatsen een colporteur te zetten, die kon spreken met de menschen, misschien enkelen om zich heen verzamelen. Maar hoe het te bekostigen? Het eene verdringt hier het andere. Een colporteur behoort eenig salaris te hebben, en de colportagekas komt reeds maandelijks tientallen te kort.

Ziet ge op de kaart de enkele stippen, waar de zending arbeiden kan, dan komt ge onder den diepen indruk van wat er niet gedaan wordt, van hoe groot een deel van Djocja nog in lang niet stelselmatig kan bearbeid worden, tenzij er ongedachte hulp komt.

VI.

Het geestelijk leven der Christenen.

1. De bekeering peilt een diepte, waar wij met onze ervaring en ons denken niet aan toe kunnen komen. Het blijkt telkens zoo geheel en al Gods werk te zijn. Soms zijt ge zoo dicht bij een hart gekomen, dat ge bijna meent de sleutels ervan in handen te hebben en dan komt toch nog de teleurstelling. Iemand die vooraan stond, sprak met anderen en drong hen tot het geloof. Maar toen het er op aan kwam, kon hij het dobbelen niet laten. Dan voelt ge, dat ge

achter de levensopenbaring in het hart niet komen kunt. Daar heeft God alleen toegang.

In de tweede plaats blijkt hier zoo duidelijk, dat de bekeering een werkelijke levensverandering is. Misschien blijkt dat zoo sterk, omdat, zooals in de dagen van den Heere Jezus, ook nu het Evangelie van Christus het sterkst spreekt tot de tollenaars en zondaren; niet tot de Pelagius- maar tot de Augustinus-naturen. Hoe menigeeen heb ik gehoord, die dien overgang als bezingt. „Wij zijn andere menschen geworden, wij zijn overgegaan uit de duisternis tot het licht. Dat heeft Jezus gedaan”. En dat bevestigt zich ook in hun leven.

Vaak wordt gevraagd wat nu eigenlijk de beteekenis is van het Christen worden voor de Javanen. Overduidelijk blijkt, dat het Christendom werkelijkheid voor ze geworden is. Wat in de eerste plaats treft, is het Godsvertrouwen in hun leven. Dit sluit geheel bij hun karakter aan. Hun passieve aard zal als vanzelf van dat vertrouwen de passieve zijde openbaren; het zich toevertrouwen aan God. Dat treft hen in het Evangelie, dat God alles voor den mensch in orde gebracht heeft, dat alles volbracht is, dat God regeert en alles ten gunste der zijnen leidt. Nergens verstaat ge beter, dan hier, dat de Christelijke religie troost is. Van het: zijt geduldig in de verdrukking, ziet ge bij hen vaak de schoonste openbaring. Ik denk aan iemand uit den kraton, die veel moeite met zijn familie had, omdat hij Christen geworden was. Hij verliet werk en huis, en ging heen, zooals hij me zei, gedachtig aan Jezus' woord: vossen hebben hollen, en de vogelen des hemels nesten, maar de Zoon des menschen heeft niet, waar hij het hoofd nederlegge.

Dan is er bij de javaansche Christenen een zeer nauwe band tusschen natuur en geest, de dingen van de natuur en van het dagelijksch leven en die van het Koninkrijk Gods. Ons leven lijkt mij vaak meer een dubbel leven toe. Wanneer wij van het een in het ander willen komen, moeten we eerst innerlijk overschakelen op een ander contact, en dan is het of we anderen zijn, met een ander ge-laar, met een andere stem en andere overtuigingen. In het javaansche Christelijke leven is het natuurlijke en het geestelijke zoo één, zooals dat ook bij kinderen is. Saking berkahipoen Goesti Allah, door Gods zegen, is bij alle dingen hun erkentenis. Het verlangen naar den hemel kan zoo vanzelfsprekende werkelijkheid zijn. Toen de Gouverneur-Generaal in Djokja geweest was, maakte een onzer bedienden de opmerking: „Indien aan den Gouverneur-Generaal,

die toch ook zondaar is, zooveel eer bewezen wordt, hoeveel eer moeten we dan wel aan den Heere Jezus bewijzen!" Of ik denk aan het woord van een Javaan in den bezuinigingstijd, toen we meerdere sigaren opstaken met één lucifer, uit zuinigheid: „Gelukkig geldt bij God geen bezuiniging. Hij geeft zijn genade nog even rijk als tevoren." Toen we voor een onderzoek, of de gemeente in Toengkak geïnstitueerd kon worden, aldaar waren, stond een oude broeder op en vroeg: „Nu wil ik nog vragen. Ik ben nu reeds 75 jaar. Kan ik nu ook de wederkomst van den Heere Jezus nog beleven? Hij heeft gezegd, dat Hij spoedig komt." Een broeder in Tjandisewoe, die zoo gaarne de nieuwe kerk nog had willen zien, zei op zijn sterfbed: „Het is niets, dat ik hier de kerk niet kan zien. Dadelijk kom ik in den tempel des hemels, en die is veel schooner." Toen er in Tjandisewoe eens 15 volwassenen werden gedoopt, zei ik: „Wat zullen de broeders en zusters in Noord-Holland blij zijn!" Dadelijk antwoordde de helper Siswara: „Ja, en wat zal er een vreugde in den hemel zijn". Al deze dingen zijn in hun leven werkelijkheid.

Vandaar vindt ge in de gesprekken der Javanen deze dingen dooreengemengd. Ook de ernstige dingen zeggen ze met een vroolijk gezicht, met dezelfde stem waarmee ze andere zaken behandelen. Ze vinden het heerlijk om een geestelijke waarheid door middel van een of andere woordspeling te zeggen. Ook dan zoeken zij naar mooie woorden en onderscheidingen. Ik vond echter nog niet: het geweld van het geestelijk leven, dat stom maakt, zooals Paulus geen woorden had voor zijn ervaringen.

De bovengenoemde vernieuwing richt zich vooral op die dingen, waarmede Javanen vaak te strijden hebben. Krachtens hun verleden, waarin de absoluutheid van het zevende gebod in Christelijken zin geen rol speelde, hebben we in de javaansche gemeente het meest met zulke tuchtgevallen te doen. De gemeente als zoodanig staat krachtig tegenover alles, wat tot zulke zonden leiden kan. Alle berichten luiden eenstemmig: het huwelijksleven gaat vooruit en de gezinsopvoeding.

2. De positie der Christenen temidden van hun volk. Onder hen zijn nog niet de mannen, die het Christendom kunnen verwerken voor de verschillende vraagstukken, waaraan het intellectueele deel des volks zijn belangstelling wijdt; nog niet de mannen, die invloed hebben buiten den kring der gemeente. Zij zelf zijn cultureel en oeconomisch te zwak om aan de spits te staan en den weg te wijzen.

Wèl ligt dit in het Christendom besloten, maar hoe deze zijn zal, is nog niet concreet te zeggen. Schoon schreef daarover dr. van Andel in *Cultuur en Christendom onder Javanen*. De houding van de Christenen tegenover de javaansche cultuur is nog niet door een gemeente, die ook cultuurvormend werkt, in het licht te stellen. Wel groeien wij daar heen. Christenjongens komen op de M.U.L.O., kweekschool, artsenscholen, in bestuursambten; jongens op de M.U.L.O. komen tot het Christendom over. Over een middelbare school wordt ernstig gedacht. Prijaji's sluiten zich aan bij de gemeente. Onder velen van hen bestaat zeer veel belangstelling voor het Christendom. Moge nieuwe 25 jaren ook daarin belangrijke verandering brengen.

VII.

Arbeid onder de Chineezzen.

Aan ds. Bakker in Keboemen kwamen het eerst twee Chineezzen den doop vragen. Het groote aantal Chineezzen, in het gewest Djokja ongeveer 7000, in de stad ongeveer 5500, maakt, dat we ons aan de Chineezzenzending niet kunnen onttrekken. Deze zijn te onderscheiden in de hiergeborenen, de paranakans, en de nieuwe emigranten, de singkehs. De eersten zijn gezeten burgers, de laatsten beginnen den strijd om het bestaan hier en gaan vaak, na wat verdiend te hebben, naar hun land terug. Sommigen blijven, en wanneer ze hier trouwen, behooren hun kinderen dan weer tot de paranakans. Door middel van verspreiding van maleische lectuur is ook onder hen gewerkt. Velen zijn ook door het Javaansch te bereiken. Op andere wijze is gewerkt door de hollandsch-chineesche school. De Hollandsch sprekenden zijn opgenomen in de hollandsche Kerk, de anderen in de javaansche.

Ds. Merkelijn, die het werk onder hen krachtig heeft aangevat, is ook het eerst begonnen met den arbeid onder de singkehs. De in Magelang aangestelde goeroe werkt thans ook enkele dagen in de week in Djokja, waar een singkeh-gemeente is van 30 zielen. Een groot aantal Chineezzen bezoekt gewoonlijk deze koempoelan.

De arbeid onder de Chineezzen verwekt vaak groote bitterheid. Zoowel die zich bij de hollandsche als die zich bij de javaansche en chineesche koempoelan aansluiten, hebben vaak te worstelen met

een aan de felheid der Joden in Holland gelijke bitterheid. Ze worden uitgestooten, tegengewerkt, in hun brood benadeeld. Maar ondanks alles blijven ze standvastig.

Er zijn plannen bij de hollandsche gemeente in Djokja om den arbeid onder de Chineezzen voor haar rekening te nemen, waarbij vooral bedoeld wordt op het werk onder de Maleisch en Hollandsch sprekenden, om die in één koempoelan samen te brengen; later zal getracht worden den arbeid onder de singkehs ter hand te nemen. Een chineesche jongeman is in opleiding voor rekening van de hollandsche gemeente, om op den gereorganiseerden cursus van ds. Bakker te worden geplaatst.

VIII.

Hollandsche gemeente.

Nog enkele woorden omtrent de hollandsche gemeente. Pas langzamerhand is hier te spreken van een hollandsche gemeente. De hollandsche kring bestond eerst slechts uit Javaansch sprekende zendingsarbeiders, die als vanzelf bij de javaansche gemeente zich aansloten. In 1913 werd een Kerkeraad ingesteld van zoowel Javanen als Hollanders. Op den duur bevredigde dit niet meer. De onderwijzers voor verschillende scholen met Hollandsch kenden het Javaansch niet. Gemeenschappelijk vergaderen was onmogelijk, evenals een gemeenschappelijke Kerkeraad. Afzonderlijk werden geïnstitueerd eene javaansche en een hollandsche gemeente in 1919. Sindsdien heeft het hollandsche kerkelijk leven zich sterk ontwikkeld. Het heeft zijn eigen kerk gekregen in 1923. Plannen zijn er om het heroepen van een eigen predikant mogelijk te maken. De kringen op de zendingsterreinen van Poerworedjo, Keboemen en Banjoemas zijn bij Djokja gevoegd, waardoor de Kerkeraad een veel omvattenden arbeid heeft.

Bij de afzonderlijke institueering van de hollandsche gemeente werd het volgende overeengekomen tusschen Djokja's Kerk en Amsterdam: 1. Na het ontstaan van een zelfstandige, Europeesche Kerk op haar zendingsterrein behoudt Amsterdam onverkort het recht en

de roeping om het zendingswerk op haar terrein onder Heidenen en Mohammedanen te leiden en te regelen. 2. De Gereformeerde Kerk te Djokja heeft het recht en de roeping, zelf te zorgen voor hare lidmaten en dus ook voor de bediening des Woords en der Sacramenten in haar midden, en het Evangelie te brengen aan de overige Hollandsch sprekende bevolking. Amsterdam is niet verplicht de daaruit voortvloeiende kosten te helpen dragen of haren dienaar voor den dienst aan de Europeesche gemeente af te staan. 3. De Gereformeerde Kerk te Djokja heeft de roeping om in de Zending te arbeiden en is daartoe in de eerste plaats aangewezen op hare naaste omgeving. Maar het verdient geen aanbeveling, dat de Kerk van Djokja een eigen Zending zou ter hand nemen, waartoe hare krachten niet toereikend zijn zouden. Zij bepale zich tot het bieden van finantiëlen en zedelijken steun naar vermogen, bij voorkeur aan de Kerk van Amsterdam. 4. Het is niet noodig vooraf het bedrag van dezen steun of den vorm, waarin hij geboden zal worden, vast te stellen, als slechts vaststaat, dat de leiding blijft bij de zendende Kerk en dat de Gereformeerde Kerk van Djokja naar vermogen bijdraagt in de kosten van den arbeid, en ook met de kennis die zij van personen en toestanden in Indië heeft en met hare geestelijke gaven gaarne de zendende Kerk wil dienen. 5. Den missionairen dienaar des Woords wordt door de zendende Kerk opgedragen op geregelde tijden mededeeling te doen van zijn arbeid aan de Kerk van Djokja.

De hollandsche gemeente brengt maandelijks ongeveer f 200 voor de javaansche colportagearbeid bijeen. Zij organiseert een hollandsche colportage door de Evangelisatiecommissie, die ook bedoelt hollandsche boeken te brengen onder Hollandsch sprekende Chineezers en Javanen. Voorts heeft zij plannen voor Zending onder de Chineezers, te beginnen met de paranakans, waarvoor ze reeds een goeroe in opleiding heeft, en misschien later ook onder de singkehs. Eindelijk houdt ze van tijd tot tijd bijeenkomsten waar over dit werk rapport wordt uitgebracht.

Van beteekenis is nog, wat het rapport van 1896 omtrent Europeesche Kerken op het zendingsterrein opmerkt: „Het is van het hoogste belang, dat ook de ware Kerk van Christus in of nabij het arbeidsveld onder Europeanen tot openbaring kome. Kerken als te Batavia en te Soerabaya gesticht werden, hebben uit dat oogpunt zeer ernstige beteekenis, mits zij dan ook een eere van Christus zijn,

en men den Javaan met goed vertrouwen op deze Kerken, in onderscheiding van andere, kunne wijzen."

Dit geldt natuurlijk in hooge mate van een Kerk als te Djokja.

IX.

Slotwoord.

Als we na 25 jaar op dezen arbeid terugzien, mag God gedankt voor wat bereikt werd. In de kleinste residentie van Java was de vrucht voor het Koninkrijk Gods groot, ook in het gebied, dat van Poerworedjo uit verzorgd werd, in Temon en Palihan. Er groeide een gemeente van 1319 zielen. De gemeente in Djokja zal aanstonds geheel zelfstandige javaansche Kerk worden. Weldra wordt de tweede kerk in Djokja gebouwd. Er zijn in 1925 vier geïnstitueerde Kerken. Zooals God thans zegen geeft, wijzen de teekenen op snelle uitbreiding in den komenden tijd.

Als we daartegenover zien, hoe wij in dit alles waren en op de grootheid van het werk, kan toch een gevoel van moedeloosheid ons overvallen. 't Is of we maar telkens zien moeten op wat niet gedaan wordt onder deze twaalf honderdduizend menschen. Hoe zwak is onze kracht, hoe klein ons geloof; hoe gering onze ijver, hoe armoedig onze liefde. Wij treden op met zoo groote pretentie, afgezanten Gods te zijn, van het heil in Christus te getuigen. Hebben we niet allereerst te getuigen tegen alles, wat niet Christus is in eigen hart en eigen kring.

In de eenzaamheid, voor het aanzicht van Hem die ons zond, kunnen we niet staande blijven. Schuld bewust knielen we voor Jezus neer: o Heere Jezus, hoe zien uw oogen ons verwijtend aan! Hoe hebben we den moed gehad uw getuigen te zijn, terwijl we zelf zoo vaak strijden tegen uw liefde. Wij, die elken dag tekort schieten in werk, in ijver, in liefde, in offer voor U, hoe kunnen wij uw gezanten zijn?

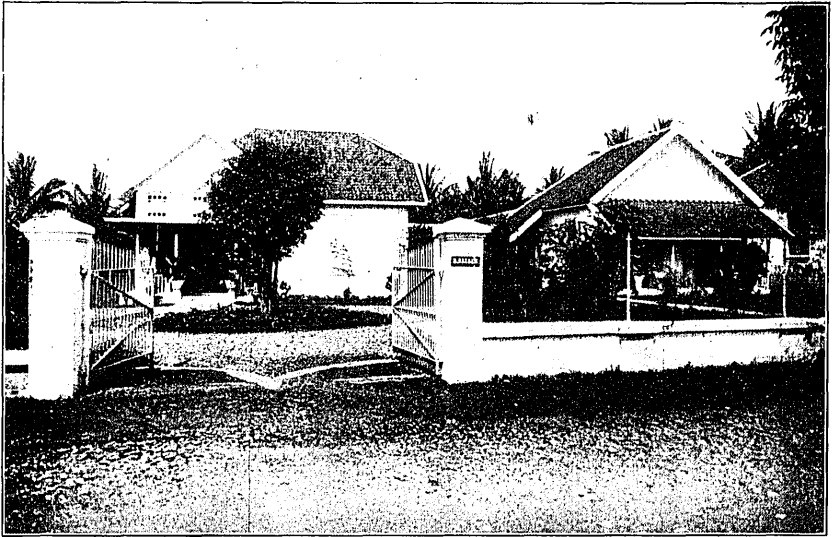
Maar 't is, of Hij dan nog eenmaal herhaalt zijn bevel: Gaat dan heen in de geheele wereld; predikt het Evangelie aan alle creaturen. Ja het is Jezus, die ons ook voor de toekomst zijn bevel geeft, het Evangelie te prediken. Dat is onze bezieling, dat het het Evangelie

is. Wie eenmaal ervaren heeft, dat Jezus redt en het eeuwig leven geeft, die kan niet zwijgen van het heil in Christus. Dat is het Evangelie, en daarom is het te doen. Helpers en bidders voor het Djokjasche zendingswerk, laat ons voortarbeiten, opdat in den naam van Jezus zich buige alle knie dergenen die in Djokja zijn en alle tong belijde, dat Jezus Christus de Heere is, tot heerlijkheid Gods, des Vaders.

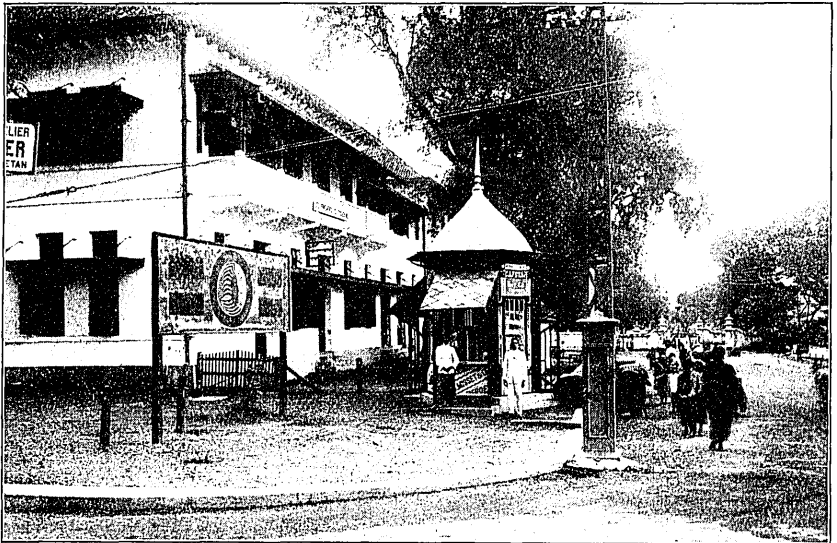
Djokja.

A. POS.

DE OPLEIDINGSSCHOOL VOOR DE HELPERS BIJ DEN DIENST DES WOORDS,
MET DE WONING VAN DS. D. BAKKER.

DE COLPORTAGE-KIOSK BIJ HET POSTKANTOOR TE DJOCJAKARTA. ER VOOR STAAN
LINKS DE COLPORTEUR MANGOEN EN RECHTS ARDJO, DE CHAUFFEUR VAN DE
ZENDINGSAUTO.

DE OPLEIDINGSSCHOOL.

Niet onduidelijk heeft Christus aan Zijne gemeente de opdracht gegeven, om de volken te onderwijzen. Een taak om voor terug te deinzen! Denk eens in wat het is het hart van een geheel volk om te zetten en voor Christus te winnen.

Temeer valt de ontzaglijke zwaarte van die taak in het oog, als men bedenkt, dat de Zending in den regel genoodzaakt is te beginnen met den enkeling; van den enkeling komt ze tot de familie; van de familie tot een familiegroep. Zoo groeit haar werk langzaam uit tot een gemeente. En pas als een aantal belangrijke gemeenten zijn gevormd, kan er sprake van zijn, dat het Christendom invloed begint uit te oefenen op het maatschappelijk leven.

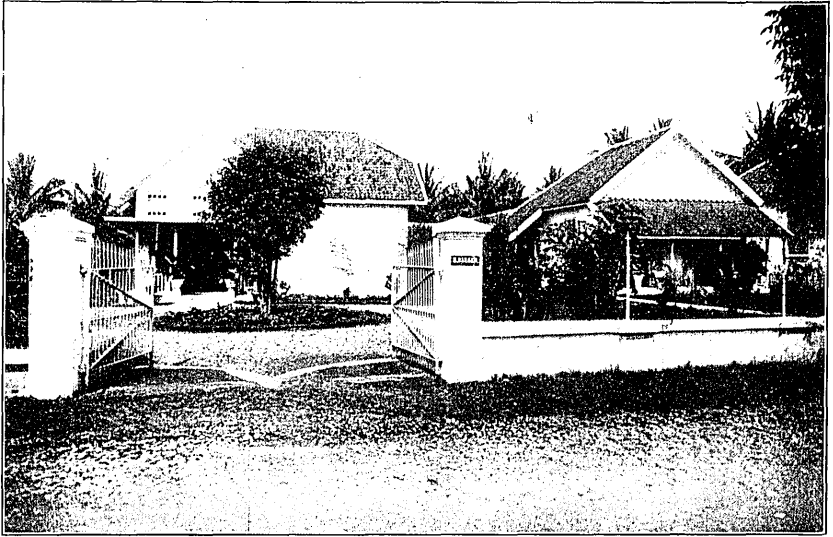
Doch hoe lang kan het dan nog duren, eer het geheele volksleven is omgezet en gekerstend, indien het ooit daartoe komt! Duizend jaren had het Evangelie noodig, om zijn kringloop te volbrengen in Europa. En zelfs na dat groote tijdsverloop was de kerstening van vele Europeesche volken nog maar een zeer oppervlakkige

Het mosterdzaad kan worden tot een boom, maar dit geschiedt niet in enkele dagen.

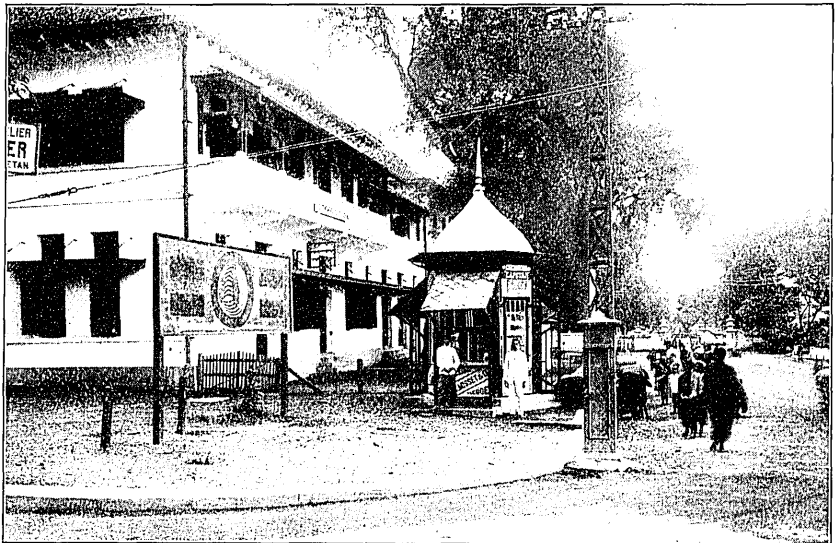
Er zal geen lang betoog noodig zijn, om duidelijk te maken, dat de Zending nooit en nergens haar ideaal bereiken kan zonder gebruik te maken van de krachten, die als vrucht van de prediking, opkomen uit het volk zelf.

Stel u voor, dat geheel Midden-Java bearbeid moest worden door Europeesche krachten. Bij tientallen, ja, bij honderdtallen zouden de zendingsarbeiders moeten worden uitgezonden. De finantiële consequenties van een dergelijke methode waren niet te overzien.

Het is niet bij geval, dat dit eenvoudig onmogelijk is. Hierin ligt ongetwijfeld een wijze bestiering des Heeren. Zulk een werkwijze zou (stel ze was mogelijk) die zelfstandige ontwikkeling van de zendingsgemeente in den weg staan. Men mag het als een groote weldaad beschouwen dat de Zending steeds genoodzaakt is inlandsche krachten te gebruiken. De ervaring op ons zendingsterrein heeft

DE OPLEIDINGSSCHOOL VOOR DE HELPERS BIJ DEN DIENST DES WOORDS,
MET DE WONING VAN DS. D. BAKKER.

DE COLPORTAGE-KIOSK BIJ HET POSTKANTOOR TE DJOCJAKARTA. ER VOOR STAAN
LINKS DE COLPORTEUR MANGOEN EN RECHTS ARDJO, DE CHAUFFEUR VAN DE
ZENDINGSAUTO.

DE OPLEIDINGSSCHOOL.

Niet onduidelijk heeft Christus aan Zijne gemeente de opdracht gegeven, om de volken te onderwijzen. Een taak om voor terug te deinzen! Denk eens in wat het is het hart van een geheel volk om te zetten en voor Christus te winnen.

Temeer valt de ontzaglijke zwaarte van die taak in het oog, als men bedenkt, dat de Zending in den regel genoodzaakt is te beginnen met den enkeling; van den enkeling komt ze tot de familie; van de familie tot een familiegroep. Zoo groeit haar werk langzaam uit tot een gemeente. En pas als een aantal belangrijke gemeenten zijn gevormd, kan er sprake van zijn, dat het Christendom invloed begint uit te oefenen op het maatschappelijk leven.

Doch hoe lang kan het dan nog duren, eer het geheele volksleven is omgezet en gekerstend, indien het ooit daartoe komt! Duizend jaren had het Evangelie noodig, om zijn kringloop te volbrengen in Europa. En zelfs na dat groote tijdsverloop was de kerstening van vele Europeesche volken nog maar een zeer oppervlakkige

Het mosterdzaad kan worden tot een boom, maar dit geschiedt niet in enkele dagen.

Er zal geen lang betoog noodig zijn, om duidelijk te maken, dat de Zending nooit en nergens haar ideaal bereiken kan zonder gebruik te maken van de krachten, die als vrucht van de prediking, opkomen uit het volk zelf.

Stel u voor, dat geheel Midden-Java bearbeid moest worden door Europeesche krachten. Bij tientallen, ja, bij honderdtallen zouden de zendingsarbeiders moeten worden uitgezonden. De finantiële consequenties van een dergelijke methode waren niet te overzien.

Het is niet bij geval, dat dit eenvoudig onmogelijk is. Hierin ligt ongetwijfeld een wijze bestiering des Heeren. Zulk een werkwijze zou (stel ze was mogelijk) die zelfstandige ontwikkeling van de zendingsgemeente in den weg staan. Men mag het als een groote weldaad beschouwen dat de Zending steeds genoodzaakt is inlandsche krachten te gebruiken. De ervaring op ons zendingsterrein heeft

reeds lang geleerd, dat onze javaansche medearbeiders onder goede leiding uitstekende diensten kunnen bewijzen.

Missions-Inspector Warneck heeft indertijd een boekje geschreven over de bataksche helpers, waarin hij de groote waarde van hun arbeid aantoonde voor de Batakzending.

Zij kennen de taal en de gewoonten van land en volk. Hun prediking sluit zich aan aan de behoeften der hoorders. Hun arbeid neemt 't denkbeeld weg, dat het Christendom enkel een godsdienst is voor vreemdelingen enz. Dit alles is ook op Java van toepassing.

Het spreekt evenwel vanzelf, dat deze inlandsche krachten niet alleen leiding maar ook opleiding noodig hebben, zullen zij uit kunnen gaan, om het Evangelie te prediken. Evenmin als in Nederland kan op Java ieder oprecht Christen optreden als publiek getuige van Christus. Daarvoor is niet alleen vroomheid maar ook studie noodig.

Nog in Keboemen zijnde, gebruikte ik de middaguren, om aan mijn helpers les te geven. Dat kon ik doen, omdat het terrein nog bijna braak lag en mijn helpers in mijn nabijheid woonden. Maar dit is niet vol te houden, indien men op verre afstanden aanknooppingspunten krijgt en de helpers overal verspreid raken.

Maar ook al zou iedere missionaire predikant eenigen tijd in staat zijn zijn eigen helpers op te leiden, op den duur behoort er in dit werk toch ook zekere eenheid te zijn. Daarom werd reeds spoedig na de reorganisatie van onzen zendingsarbeid in 't laatst der vorige eeuw het denkbeeld overwogen een theologischen cursus in 't leven te roepen naar het voorbeeld van de Batakzending.

Aan dit plan werd uitvoering gegeven in 1906. Den 6den September van dat jaar werd de theologische cursus geopend met zes leerlingen. Oorspronkelijk werd hij betiteld als tweede afdeeling van de Keucheniusschool, wat eigenlijk niet juist was. Want wel werden bijna uitsluitend leerlingen aangenomen, die de Keucheniusschool hadden doorloopen, doch pas nadat zij korter of langer tijd in dienst waren geweest. De theologische cursus was geen vervolgschool, maar had een zelfstandig bestaan; waarom zij dan nu ook genoemd wordt: School tot opleiding van helpers bij den dienst des Woords; of korthedshalve: Opleidingsschool.

Voor al het begin was moeilijk, omdat er nog geen javaansche Christelijke boeken zijn, die op een theologischen cursus gebruikt

kunnen worden. Bijna van elk vak moesten javaansche dictaten worden gemaakt.

Een andere weg was er niet; maar iedereen zal gevoelen, dat op deze wijze de opleiding maar zeer gebrekkig is. Stel u voor, dat een theoloog in Holland en voor zijn studie en voor de praktijk geen andere fondsen had, dan de enkele dictaten, die hij aan de school ontving. Vandaar dan ook dat de opening van een nieuwen cursus wordt voorbereid, waarbij kennis van het Hollandsch zal geëischt worden als voorwaarde van toelating. De leerlingen krijgen dan toegang tot een schat van theologische litteratuur.

De oude cursus duurt twee jaren, zonder dat tusschentijds leerlingen worden aangenomen. Dit kan moeilijk anders, omdat in 't begin en ook nu weer maar één leerkracht aan de school verbonden is. Wel heeft in dien tusschentijd br. Zuidema eenige jaren onderwijs gegeven in enkele vakken, wat de taak van den docent belangrijk verlichtte; maar dat was toch geen reden, om van methode te veranderen. De opleiding moet ook rekening houden met de ontwikkeling van het zendingswerk. De missionaire predikanten zouden hun arbeidsveld te veel hebben ontbloot, indien zij ieder jaar een aantal helpers hadden moeten afstaan aan de school.

De eigenaardige moeilijkheid van den cursus is ook, dat de leerlingen voor 't grootste deel reeds gehuwd zijn. Vaders van gezinnen kunnen zich niet zoo geheel wijden aan hun studie als ongetrouwde jongelingen. Toch heeft deze schaduwzijde ook een groote lichtzijde. Men kan er nu bijna zeker van zijn, dat de studie hun ernst is. Tevoren hebben ze reeds een proeftijd doorlopen.

Het onderwijs aan de opleidingsschool is een dankbaar werk. De leerlingen volgen met de grootste belangstelling de lessen en leggen zich over 't algemeen ijverig toe op de studie.

De groote moeilijkheid, waarvoor we altijd weer staan, is, hun duidelijk te maken, dat de zondaar zalig wordt uit genade. Trouwens ieder Christen heeft zijn gansche leven noodig, om te leeren wat dat is. De gedachte kan zoo licht post vatten bij de javaansche Christenen, dat het Evangelie enkel een andere zedeleer brengt, inplaats van hun vroegere adat. Onze helpers moeten diep doordrongen worden van het principieel verschil tusschen het Christendom en elken anderen godsdienst, zullen zij leiding kunnen geven aan hun volksgenooten.

In den loop der jaren zijn 43 helpers aan de Opleidingsschool

opgeleid, niet meegerekend de 11 leerlingen, die thans den cursus volgen en in de eerste helft van 1925 met hun studie gereed komen.

Van deze 43 oud-leerlingen zijn er thans 33, die op ons zendings-terrein op Midden-Java arbeiden; waarvan 7 in Poerbolingo, 6 in Keboemen, 6 in Poerworedjo, 4 in Djokjakarta, 7 in Solo en 3 in Magelang. Van de overige 10 ontvielen 2 ons door den dood, 5 werden opgeleid voor rekening van Oost-Java en keerden daarheen terug, terwijl er 3 zijn die onze Zending om een of andere reden hebben verlaten. Deze 33, naar we hopen straks 44 helpers, bieden belangrijken steun aan 't zendingswerk. Zonder hen zou een missionair predikant op zijn terrein weinig kunnen uitrichten. Zij zijn een verbindingsschakel tusschen den zendingsarbeider en het javaansche volk bij de rechtstreeksche prediking van het Evangelie.

Het spreekt vanzelf, dat het onderwijs in de theologie aan dezen cursus niet hoog kan worden opgevoerd. Als de leerlingen tot de school worden toegelaten, bezitten zij, als voorstudie voor de theologie, enkel kennis van Bijbelsche Geschiedenis. Dit gevoegd bij het boven reeds genoemd gemis aan handboeken, maakt dat de theologische vorming maar zeer gebrekkig is. Nu behoeft ze allermint reeds zoo ver te gaan, als die van hollandsche predikanten, maar toch is het dringend noodig, onze aanstaande theologen op hooger peil te brengen.

Er is tweeeërlei, dat hiertoe dringt.

In de eerste plaats hebben wij te rekenen met den ontwikkelingsgang van het natuurlijke leven op Java. Ontwikkelde Javanen beginnen zich op de beoefening van allerlei takken van wetenschap toe te leggen. Uit hun midden staan juristen, artsen, ingenieurs op, die dezelfde bekwaamheden en bevoegdheden hebben als hun hollandsche collega's. Waar dat zoo is, mogen wij niet achterblijven en moeten ook de toekomstige voorgangers der javaansche gemeente dieper ingeleid worden in de theologie.

In de tweede plaats dringt daartoe de ontwikkeling van het geestelijk leven in de javaansche gemeente zelf. Het aantal Christenen neemt toe; zij wassen op in kennis. Het wordt tijd, dat zij hun eigen predikanten krijgen. Bij een nog groeiende gemeente, moet er ook groei zijn in de opleiding. Ook hier is stilstand achteruitgang.

Daarom besloot de Synode van Utrecht naast den tweejarigen cursus met Javaansch als voertuig, die voorloopig blijft voortbestaan,

nog een tweeden cursus in het leven te roepen, waarbij kennis van de hollandsche taal vereischt wordt, als voorwaarde van toelating.

Dit zal een groote vooruitgang zijn. Er is dan gelegenheid voor eigen studie, die nu nagenoeg ontbreekt.

Toegelaten zullen worden jongelieden, die de Hollandsch-Javaansche Kweekschool te Solo of de Christelijke Muloschool doorloopen hebben, of daarmee gelijk staan in ontwikkeling. De opleiding zal vijf jaar duren: één jaar propedeuse, twee jaar theologie, en twee jaar praktijk bij de missionaire predikanten. In 1925 zal D.V. deze nieuwe cursus geopend worden. Het zal dan ongeveer 25 jaren geleden zijn, sedert onze Zending nieuwe banen betrad. Niemand had toen durven voorspellen, dat we over 25 jaar reeds zoover zouden zijn. Ook hierin komt uit, dat de Heere het zendingswerk op Midden-Java rijkelijk heeft gezegend.

Toch is het ideaal van de opleiding nog niet bereikt.

Moge ons zendingswerk zich zoo ontwikkelen, dat we over 25 jaren kunnen beschikken over een volledige Theologische School.

D. BAKKER.

MATTH. 13 : 31 — 32.

Het Koninkrijk Gods — gelijk een mosterdzaad — klein en onaanzienlijk wanneer het door den warmoezenier aan de aarde wordt toebetrouwd; schiet het straks op tot een boom, waarin de vogelen des Hemels schuilplaats zoeken voor hunne jongen.

Ziedaar het beeld van den arbeid der Medische Zending en in 't bijzonder van het Petronella-Hospitaal als teeken van Gods ontfermende liefde voor arme en verloren zondaren.

Die liefde is de alles beheerschende kracht van dit heerlijk werk en is oorzaak, dat wij thans op dezen feestdag ons voor den troon der genade nêrbuigen om in stille aanbidding onzen God te danken voor al hetgeen Hij gedaan heeft en nog bezig is te doen.

Ons past geen menschenroem, maar enkel en alleen de erkenenis:

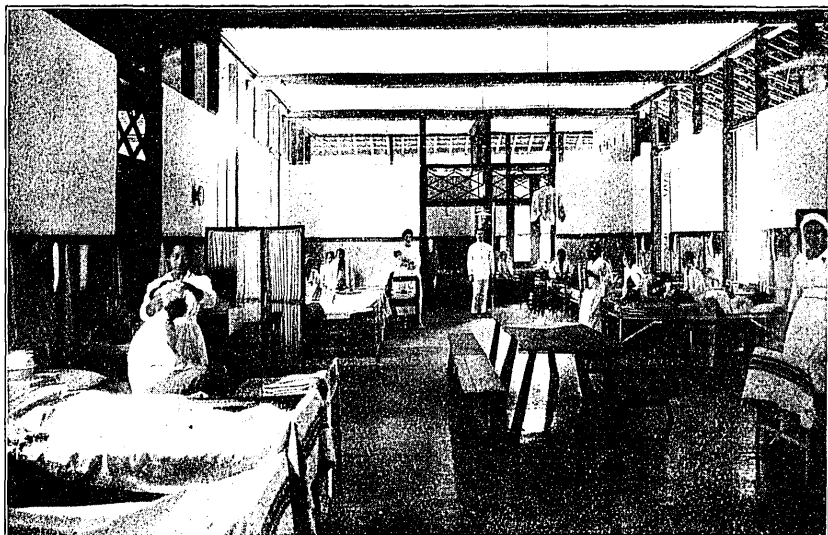
„Dit werk is door Gods alvermogen,

Door 's Heeren hand alleen geschied.”

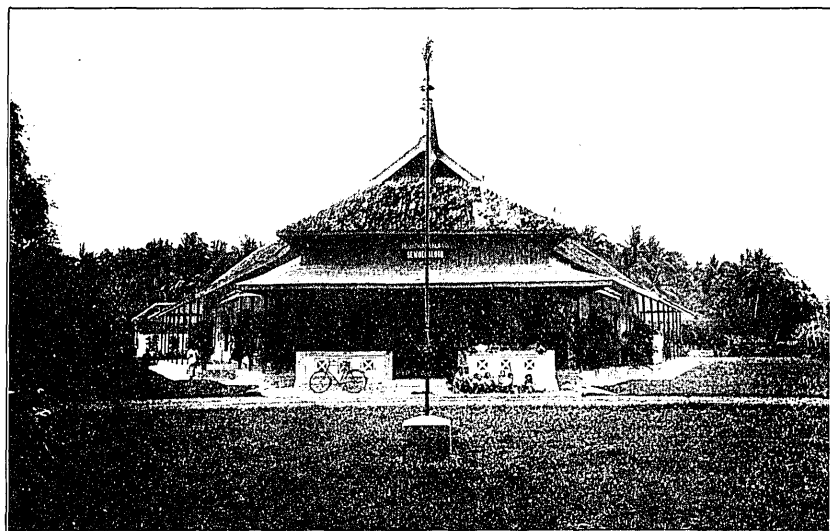
Wanneer wij ons dan ook opmaken een enkel gedachteniswoord op het papier te brengen, dan mag dit alleen ten doel hebben om daarin den Naam onzes Heeren te verheerlijken en groot te maken.

Het bijna braak liggende terrein der Gereformeerde Zendings-Vereeniging op Midden-Java zou op ongedachte wijze de zegeningen ontvangen van de reformatie der Kerken in het moederland. 1886 werd ook voor Java van groote beteekenis en bracht ons in een nieuwe periode van zendingsliefde en zendingsactie. Door wijlen Ds. Lion Cachet werd voor de missie op Java de aandacht op de Medische Zending gevestigd, waarvan het gevolg was, dat in April 1893 de eerste missionair arts naar Indië kon worden uitgezonden.

Na een arbeidstijd van ruim één jaar was men genoodzaakt de eerste plaats van vestiging te verlaten om die met de hoofdplaats van Soerakarta te verwisselen. Gezegend heeft zij daar gewerkt en de ontstane kleine groep van Christenen werd de oorsprong van den thans zóó bloeienden zendingspost met hospitaal en school-dienst. Had men gehoopt op deze wijze de vorstenlanden van Solo

PETRONELLA HOSPITAAL.
NIEUWE VROUWENZAAL. GEBOUWD IN 1923 EN 1924.

HULPHOSPITAAL TE SEWOE-GALOER.

MATTH. 13 : 31—32.

Het Koninkrijk Gods — gelijk een mosterdzaad — klein en onaanzienlijk wanneer het door den warmoezenier aan de aarde wordt toebetrouwd; schiet het straks op tot een boom, waarin de vogelen des Hemels schuilplaats zoeken voor hunne jongen.

Ziedaar het beeld van den arbeid der Medische Zending en in 't bijzonder van het Petronella-Hospitaal als teeken van Gods ontfermende liefde voor arme en verloren zondaren.

Die liefde is de alles beheerschende kracht van dit heerlijk werk en is oorzaak, dat wij thans op dezen feestdag ons voor den troon der genade nêrbuigen om in stille aanbidding onzen God te danken voor al hetgeen Hij gedaan heeft en nog bezig is te doen.

Ons past geen menschenroem, maar enkel en alleen de erkenenis:

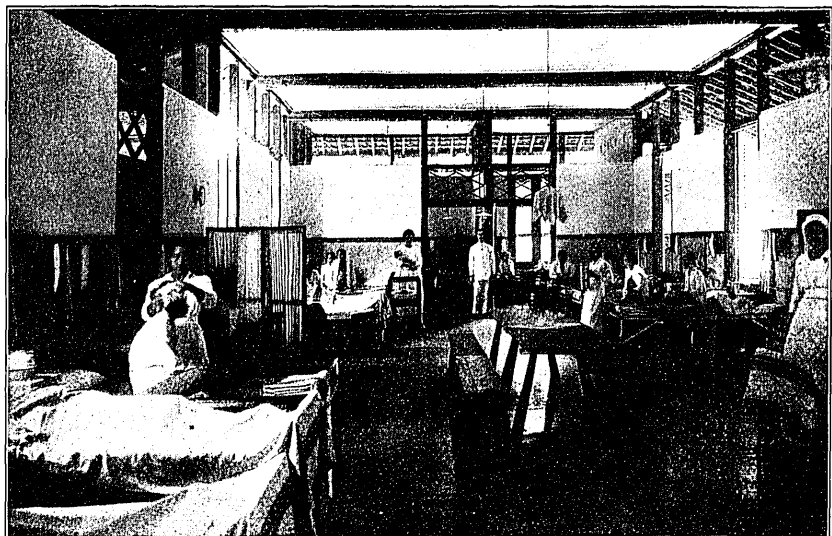
„Dit werk is door Gods alvermogen,

Door 's Heeren hand alleen geschied.”

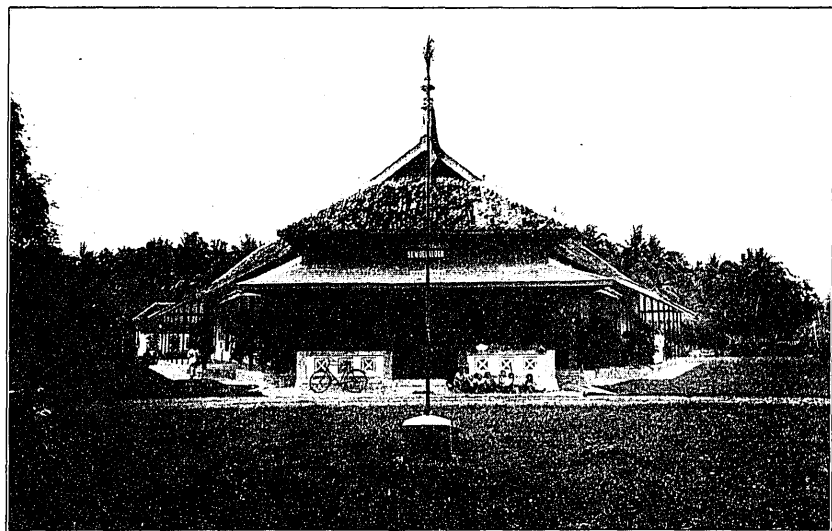
Wanneer wij ons dan ook opmaken een enkel gedachteniswoord op het papier te brengen, dan mag dit alleen ten doel hebben om daarin den Naam onzes Heeren te verheerlijken en groot te maken.

Het bijna braak liggende terrein der Gereformeerde Zendings-Vereeniging op Midden-Java zou op ongedachte wijze de zegeningen ontvangen van de reformatie der Kerken in het moederland. 1886 werd ook voor Java van groote beteekenis en bracht ons in een nieuwe periode van zendingsliefde en zendingsactie. Door wijlen Ds. Lion Cachet werd voor de missie op Java de aandacht op de Medische Zending gevestigd, waarvan het gevolg was, dat in April 1893 de eerste missionair arts naar Indië kon worden uitgezonden.

Na een arbeidstijd van ruim één jaar was men genoodzaakt de eerste plaats van vestiging te verlaten om die met de hoofdplaats van Soerakarta te verwisselen. Gezegend heeft zij daar gewerkt en de ontstane kleine groep van Christenen werd de oorsprong van den thans zóó bloeienden zendingspost met hospitaal en school-dienst. Had men gehoopt op deze wijze de vorstenlanden van Solo

PETRONELLA HOSPITAAL.
NIEUWE VROUWENZAAL. GEBOUWD IN 1923 EN 1924.

HULPHOSPITAAL TE SEWOE-GALOER.

voor de prediking des Evāngelies te kunnen openen, de Heere had het anders gedacht en leidde alles zoo, dat niet Solo, maar Djokjakarta de plaats zou worden, vóór de verdere ontwikkeling van den Medischen dienst. De moeilijkheden, welke soms onoverkomelijk schenen, vielen weg, de eene na de andere, om plaats te maken voor de niet genoeg te waardeeren steun van het Europeesch Bestuur, van Z.H. den Sultan, van het Inlandsch Bestuur en van de blijmoedige medewerking van menig burger. Daarvoor onzen oprechten dank uitsprekende, mag dan ook geen ijdele klank zijn, maar moet weergeven de danktoon des harten, welke geleerd heeft in dit alles de trouwe zorg onzes Gods op te merken.

Zoo mocht het dan geschieden, dat in 1900 te Djokjakarta het Petronella-Hospitaal kon worden geopend. Een blijmoedige gever in het Vaderland bracht ons voor dit doel de eerste groote gift van f 10.000.—; Z. H. de Sultan verraste ons, in altijddurenden erfpacht, met een kostelijk terrein; en de onderneming Moedja-Moedjoe, onder beheer van den heer v. Nouhuys, droeg met vreugde zijn rechten op dit terrein over aan de Medische Zending. Nu kon de arbeid eerst recht beginnen.

Uit het Vaderland kwamen tot ons over de zusters Kuyper en Rutgers, die met haar gaven en krachten de leiding der verpleging op zich namen. Gesteund door de trouwe hulp van onze Javaansche broeders en zusters, ontwikkelde zich het Petronella-Hospitaal tot een Inlandsche inrichting van den eersten rang. Het zou te ver voeren, indien wij uitvoerig zouden stilstaan bij de geestelijke en lichamelijke zegeningen, die God de Heere ons gaf te aanschouwen. Velen vonden genezing voor hunne krankheden en keerden verblijd naar hunne woonstede terug, terwijl in menige donkere ziel het licht des Evāngelies doorbrak om voortaan in overgegevenheid des harten den Heiland der wereld te dienen. Klein, ja heel klein, was de arbeid der Medische Zending in Poerworedjo begonnen. Het eerste ziekenhuisje bestond slechts uit twee vertrekjes in de bijgebouwen, terwijl voor de eerste inrichting slechts het penningken van pl.m. f 10.— kon worden besteed. En nu verrees in Djokjakarta een Petronella-Hospitaal met zijn 5 ziekenzalen en de andere noodige gebouwen ter waarde van ruim f 30.000.—, om te worden een moeder-Hospitaal van verschillende kleinere en grootere ziekeninrichtingen. Deze dag is een dag van vreugde, want zien wij nu om ons heen, dan staat daar voor ons het Petronella-Hospitaal.

vernieuwd en uitgebreid, als een sprekend bewijs van Gods barmhartigheid en trouw, den Javaan de zegeningen van het Kruis te verkondigen.

Toen in 1906 de eerste missionair arts wegens ziekte naar het Vaderland moest vertrekken, werd voor een oogenblik het harte met bezorgdheid vervuld. Doch de Heere gaf andere dienstknechten, die den arbeid zouden voortzetten. Dr. van Marle, tijdelijk overgekomen om hulpe te bieden, was bereid voorloopig de ledige plaats in te nemen om daarna door onzen hooggeachten en beminden Broeder Pruijs (officier van gezondheid) te worden opgevolgd. Aan zijn bijzondere talenten en liefde voor het werk is het te danken, dat het pionierswerk kon worden omgezet in een goed-georganiseerde Medische Zending voor geheel de Residentie.

Om gezondheidsreden moest echter deze Broeder rust in een koeler klimaat nemen en nam dr. Offringa, de tegenwoordige Directeur, zijn werk over. Wij wenschen de Zending met dezen arbeider van ganscher harte geluk. Naast God de Heere, hebben wij het aan hem met zijn staf van arbeiders en arbeidsters te danken, dat wij thans mogen feestvieren over een Hospitaal zóó schitterend, zóó deeg'lijk en zóó invloedrijk, dat wij het in diepe afhankelijkheid moeten uitroepen: „Wij zien het, maar doorgronden het niet.”

Het sprak van zelf, dat de Vereeniging Scheurer's Hospitaal, zich bij dit feest niet onbetuigd mocht laten. Onder leiding van Mevrouw van Eeghen werd door de Gereformeerde Kerken en vele vrienden een som van ruim f 37000.— bijeengebracht met het doel, om aan het Petronella-Hospitaal een Centraal Hoofdgebouw ten geschenke aan te bieden.

Bij het aanschouwen van al dezen arbeid wordt ons harte met dankbaarheid vervuld; en stijgt de bede naar omhoog:

„Laat Uw werk aan Uwe knechten gezien worden,
 „en Uwe heerlijkheid over hunne kinderen,
 „En de liefelijkheid des Heeren onzes Gods, zij over ons;
 „en bevestig Gij het werk onzer handen over ons,
 „ja het werk onze handen, bevestig dat.”

Ermelo, 5-'25.

J. G. SCHEURER.

Dit door Scheurer en zijn vrouw opgezette werk mocht ook ik eenigen tijd voortzetten, en bij deze gelegenheid moet het maar

eens gezegd worden, dat het neerleggen wegens ziekte van dit werk een stuk afsloot van mijn leven, ja, doch zeker niet minder een stuk uit het leven mijner vrouw.

Over de beteekenis voor het Zendingswerk, die een goede huisvrouw hebben kan en hebben moet, kan overigens zoo moeilijk het rechte woord gezegd worden in het publiek en zij zelven wenschen het ook niet. Doch ter zake.

Nog midden in de gevolgen der aardbeving, die Wonosobo getroffen heeft, is het mij ondoenlijk om iets meer te geven voor dit gedenkboek, dan een enkel woord.

De bodem trilt nog af en toe, zelfs onder het schrijven voelde ik nog een lichten schok.

Er zijn vele gewonden te behandelen in de zalen van het vroegere Zendingsziekenhuis alhier.

Men neme dus dit weinige voor lief.

Dankbaar valt te *erkennen* de krachtige hulp van Hollandsche en van Javaansche mede-arbeiders en arbeidsters.

Dankbaar ons te *verblijden* in een opvolger, die op zijne wijze doch zeer zeker in den geest van onzen voortrekker, het werk mag voortzetten.

Niet minder in het bemoedigend feit, dat het tweede geslacht belooft en reeds begint (Dr. Bakker) het door ons neergelegde gereedschap op te vatten.

Voorts te *bidden* volgens Haggai 1 en 2 en volgens Zacharia 3 en 4 e. d., maar voor dit alles is het *nu* en *steeds* de tijd en zal het de tijd blijven, totdat . . . er geen tijd meer zijn zal.

Doch dan zal de dag het verklaren, wat de vruchten van dezen arbeid geweest zijn.

Wonosobo, den 8 November 1924.

PRUIJS.

HET PETRONELLA-HOSPITAAL.

De oorsprong van het Hospitaal, dat thans zulk een uitgestrekt terrein op Gondhokoesoeman beslaat, ligt op Bintaran. Nog heden ten dage vindt men daar een oude houten woning, thans onbewoond. Dáár is het, dat zich 17 Maart 1897 vestigde de heer J. G. Scheurer, arts. In opdracht der Hollandsche Gereformeerde Kerken, na verkregen toestemming der Hooge Regeering, had hij zich uit Poerworedjo hierheen begeven.

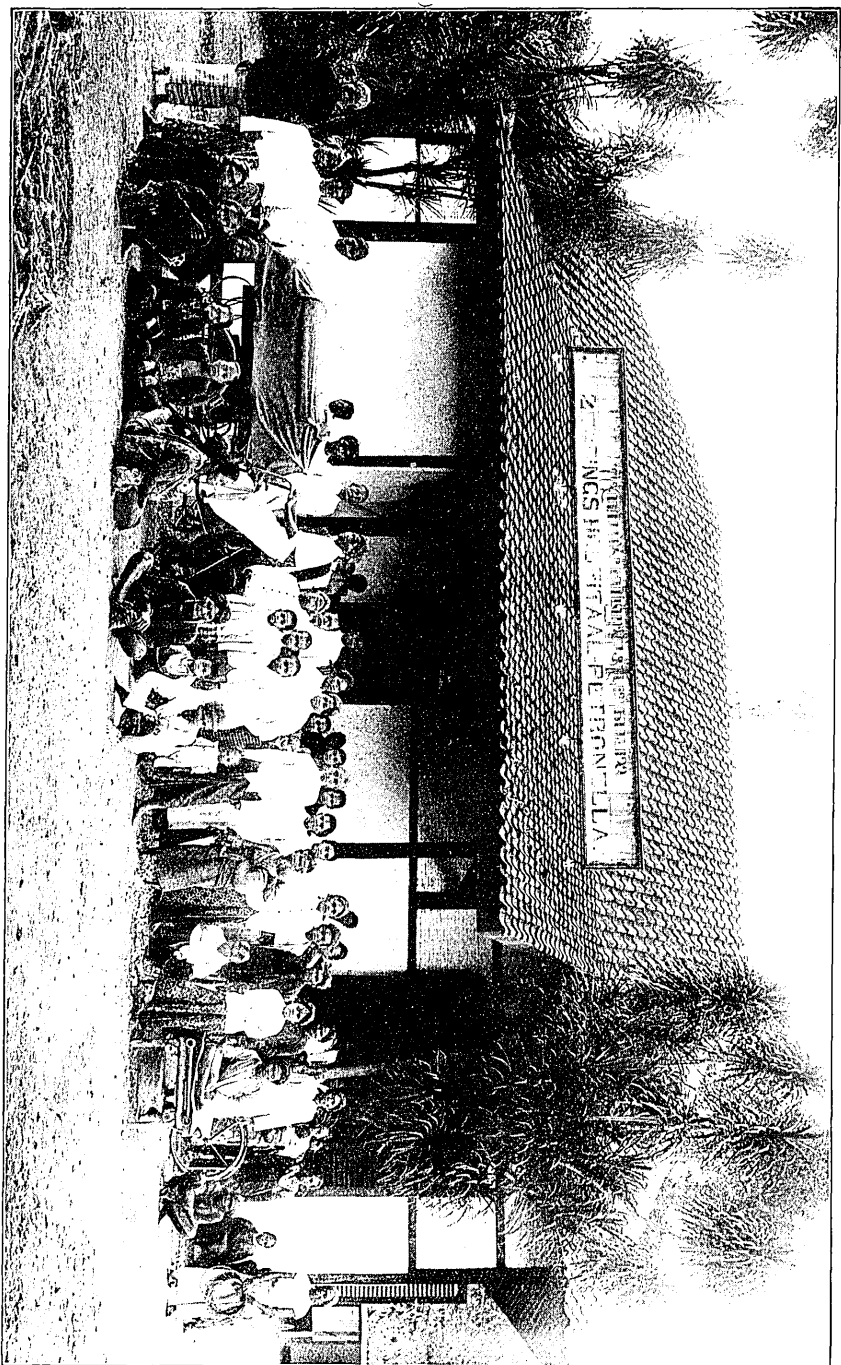
Reeds in 1893 kwam deze edele menschevriend, uitgezonden door de Ned. Geref. Zendingsvereeniging, op Java. Na eenigen tijd te Batavia vertoefd te hebben, vestigde hij zich te Poerworedjo.

Kort daarna is hij naar Solo gegaan, teneinde in het hart van het javaansche volksleven door het werk der barmhartigheid het Evangelie des Kruises te verkondigen. Daar heeft hij geleefd met zijn gezin in de kampong, in een Inlandershuis, daar heeft hij hulp verleend aan zieke Javanen, daar heeft hij soms gebrek geleden. En het resultaat? Hij werd weggezonden uit Solo, omdat hij Christus verkondigde. Dat duldde de toenmalige regeering niet.

Scheurer ging terug naar Poerworedjo, met een bezwaard hart. Doch blijdere dagen volgden: In Djokja mocht hij zich vestigen. En kon hij zich vestigen. Een onbekende dame in Holland — tot nu toe aangeduid met den naam Petronella — schonk f 10.000.— voor den bouw en later nog f 5000.— voor de inrichting van een ziekenhuis.

Daar er aanstonds geen geschikt terrein voorhanden was, vestigde Scheurer zich op Bintaran, bouwde er op zijn erf een eenvoudige pendopo, waarin hij een polikliniek begon. 1 Juli 1897 ving hij hiermee aan, toen kwamen er 10 à 15 patiënten per dag, 7 Augustus d. a. v. noteerde hij er 100 per dag. Laten we een ooggetuige (Dr. Groneman) even aan het woord :

„Dr. Scheurer houdt voorloopig in zijn huurwoning op Bintaran dagelijks van 's morgens tot 's middags, of ook 's avonds, een open kliniek. Een eenvoudige bamboeloods dient hem tot werkplaats.

PETRONELLA HOSPITAAL.

VERPLEGERS EN PATIENTEN VOOR DE POLIKLINIEKZAAL.

HET PETRONELLA-HOSPITAAL.

De oorsprong van het Hospitaal, dat thans zulk een uitgestrekt terrein op Gondhokoesoeman beslaat, ligt op Bintaran. Nog heden ten dage vindt men daar een oude houten woning, thans onbewoond. Dáár is het, dat zich 17 Maart 1897 vestigde de heer J. G. Scheurer, arts. In opdracht der Hollandsche Gereformeerde Kerken, na verkregen toestemming der Hooge Regeering, had hij zich uit Poerworedjo hierheen begeven.

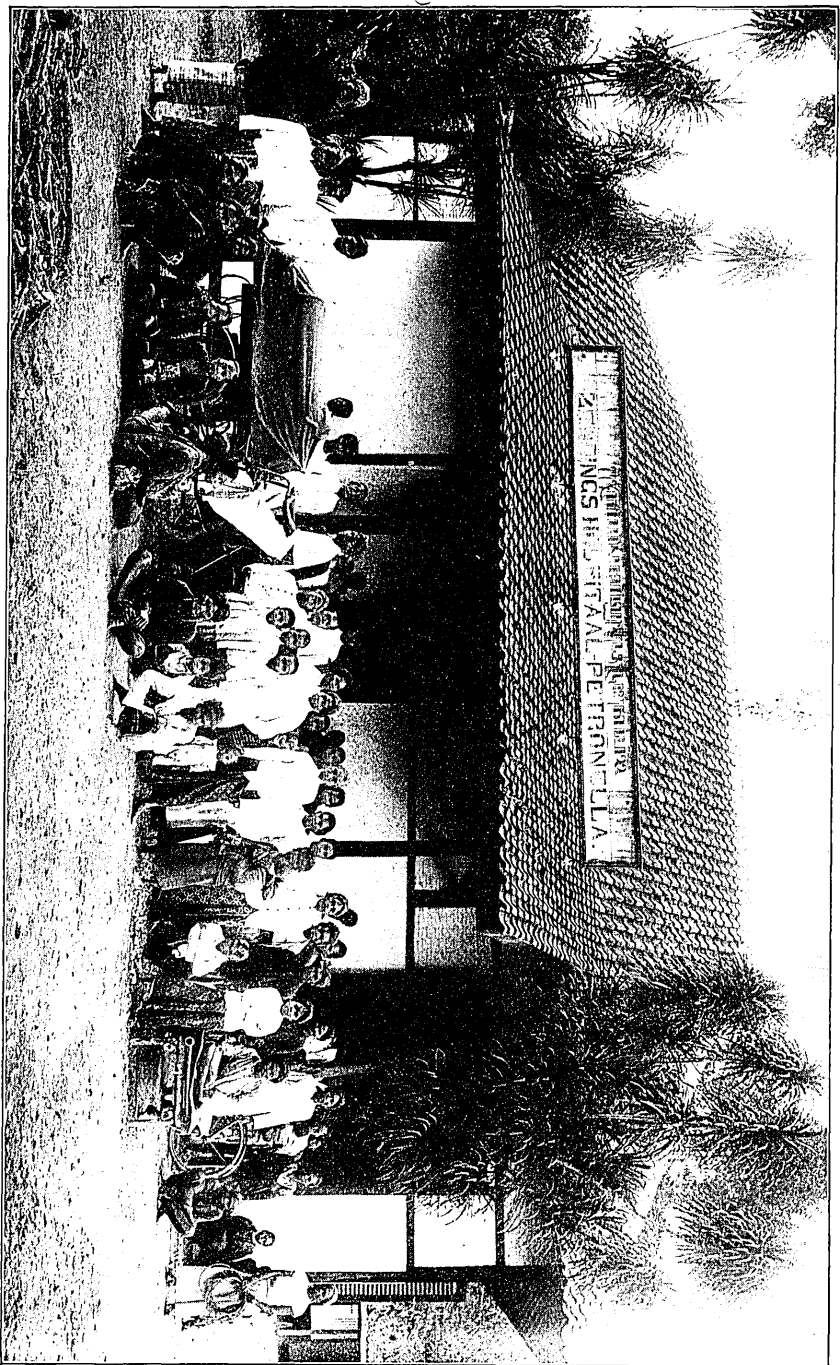
Reeds in 1893 kwam deze edele menschevriend, uitgezonden door de Ned. Geref. Zendingsvereeniging, op Java. Na eenigen tijd te Batavia vertoefd te hebben, vestigde hij zich te Poerworedjo.

Kort daarna is hij naar Solo gegaan, teneinde in het hart van het javaansche volksleven door het werk der barmhartigheid het Evangelie des Kruises te verkondigen. Daar heeft hij geleefd met zijn gezin in de kampong, in een Inlandershuis, daar heeft hij hulp verleend aan zieke Javanen, daar heeft hij soms gebrek geleden. En het resultaat? Hij werd weggezonden uit Solo, omdat hij Christus verkondigde. Dat duldde de toenmalige regeering niet.

Scheurer ging terug naar Poerworedjo, met een bezwaard hart. Doch blijdere dagen volgden: In Djokja mocht hij zich vestigen. En kon hij zich vestigen. Een onbekende dame in Holland — tot nu toe aangeduid met den naam Petronella — schonk f 10.000.— voor den bouw en later nog f 5000.— voor de inrichting van een ziekenhuis.

Daar er aanstonds geen geschikt terrein voorhanden was, vestigde Scheurer zich op Bintaran, bouwde er op zijn erf een eenvoudige pendopo, waarin hij een polikliniek begon. 1 Juli 1897 ving hij hiermee aan, toen kwamen er 10 à 15 patiënten per dag, 7 Augustus d. a. v. noteerde hij er 100 per dag. Laten we een ooggetuige (Dr. Groneman) even aan het woord :

„Dr. Scheurer houdt voorloopig in zijn huurwoning op Bintaran dagelijks van 's morgens tot 's middags, of ook 's avonds, een open kliniek. Een eenvoudige bamboeloods dient hem tot werkplaats.

PETRONELLA HOSPITAAL.

VERPLEGERS EN PATIENTEN VOOR DE POLIKLINIEKZAAL.

Deze is in twee afdeelingen gescheiden, een wachtzaal en een operatiekamer, waaraan nog een donkere kamer voor oog- en keel-spiegelonderzoek, en een klein afgesloten kamertje met een ligbank voor lijders, die afzonderlijk moeten worden onderzocht, zijn toegevoegd. Scheurer wordt bijgestaan door vier Javaansche helpers, allen Christenen. Als er geopereerd wordt, helpen zij allen den opereerenden arts, en gaan daarbij zoo kalm en zorgvuldig te werk, dat geen operateur 't beter zou kunnen verlangen.

Hun loon bestaat in den kost en onderdak, plus f 3.— of f 4.— per maand, 't geen later, b.v. als ze huwen, tot f 10.— of zelfs f 15.— zal kunnen stijgen.

De oudste is gehuwd, woont op het erf, waar hij, zoo noodig, van verre komende patiënten ontvangt en logeert.

Gewoonlijk neemt ook Mevrouw Scheurer aan de verpleging deel en bij grootere operaties assisteert zij altijd."

En zoo gaat de ooggetuige, Dr. Groneman, in waardeeren den geest door, hoewel hijzelf geenszins Scheurer's geestverwant was.

In het eerste halfjaar werden er reeds 15367 lijders behandeld, waarvan er 2 (twee) overleden. Twaalf groote operaties onder narcose werden er verricht.

Het waardeerend artikel van Dr. Groneman, geplaatst in „De Locomotief" van 21 Januari 1898, gaf aanleiding tot een geestdriftig gestelden brief, van de hand van den destijds zeer invloedrijken regent van Demak, R. M. A. Hadiningrat, die Scheurer's inrichting ging bezoeken, vervuld als hij was van het ideaal, zijne landgenooten op die wijze te zien helpen. Geneeskunde, zoo toegepast, achtte hij het middel bij uitnemendheid, om het vertrouwen der bevolking te winnen.

En Dr. Scheurer heeft dat vertrouwen onvoorwaardelijk gewonnen. Gaven de Javanen hem niet den naam, den eere naam „Dokter Toeloeng"?

Intusschen had de Sultan begin 1898 een terrein op Gondhokoesoeman beschikbaar gesteld. De rechten der opgezetenen moesten worden afgekocht. Dit was het blijde begin voor het zoo belangrijke werk van het Hospitaal. Het Gouvernement zegde in dien tijd een jaarlijksch bedrag van f 2800.— aan medicijnen toe.

Zoo verrees op het terrein hoek Gondhokoesoeman-Klitren het

Petronella-Hospitaal, 5 ziekenzalen met bijbehorende woningen en gebouwen, alles van Kèpang op steenen fondament, behalve de operatiezaal, die geheel van steen werd opgetrokken. De bouw werd geleid door den ouden heer A. Stuur. De eerste steen werd gelegd door J. H. Scheurer op 20 Mei 1899. En in Maart 1900 kon het Hospitaal in gebruik worden genomen. Welk een voldoening moet dit geweest zijn voor Scheurer!

Geen wonder dat een der jaarverslagen uit dien tijd begint met den jubelenden uitroep: „Het Hospitaal staat er”.

Hulp uit Holland kwam opdagen.

De dames J. H. Kuyp er en J. C. Rutgers kwamen als verpleegsters helpen. Een tweede geneesheer werd gezocht.

Intusschen was het groote belang van dezen arbeid ook der Regeering niet ontgaan. In Eerste en Tweede Kamer werd er de aandacht op gevestigd en op subsidie-verleening aangedrongen.

En met dankbaarheid kan er melding van worden gemaakt, dat het Gouvernement dit heeft gedaan, en, naarmate het Hospitaal groeide, ook den steun deed toenemen tot op dit oogenblik toe.

En niet alleen de Regeering was het, die steunde. We noemden reeds den Sultan, diè een terrein schonk en ook verder steun bleef verleen.

De Vereeniging van Landhuurders besloot, na een gehouden onderzoek door de H.H. Van Koetsveld en Mr. Pijnacker Hordijk, in 1906 de reeds bestaande bijdragen der ondernemingen te verdubbelen en te brengen op een totaal van f 7000.— 's jaars. En ook deze krachtige steun is gebleven, en gegroeid naar behoeften.

De Ned. Ind. Spoorwegmaatschappij verleende tot den bouw van het Hospitaal o.a. krachtigen steun door vrij vervoer van materialen. En vele particulieren steunden het liefdewerk door hun sympathie en giften.

Invloedrijke Nederlanders, over Java reizend, bezochten het Hospitaal en lieten niet na, hun gunstige meening erover te publiceren.

Zoo de heer H. van Kol, lid der Tweede, later der Eerste Kamer der Staten-Generaal, die in Februari-Augustus 1902 een groote reis door Indië volbracht. Hij eindigt een enthousiaste beschrijving van zijn bezoek aldus: „Zulk een streven verdient onze bewondering, maar nog meer dan dat: onzen vollen steun. Met een

lichtstraal van hoop in mijn hart verliet ik dit oord van dienende liefde."

Gaan we nu over tot een beetje chronologie.

In 1901 moest Scheurer met verlof, hij was op. Dr. van der Ley verving hem. Weldra, in 1902, voegde Dr. S. D. J. Esser zich bij den laatste. Den 13en Maart 1903 was Scheurer weer terug op zijn post en zette met moed den arbeid voort.

In October 1904 kwam Dr. F. G. van Marle hem helpen. Ook onder de verpleegsters had mutatie plaats: de dames Gokkel, Loggen, Roepman volgden achtereenvolgens de dames Kuyper en Rutgers op.

De arbeid nam steeds in omvang toe. De cijfers, aanwijzende het aantal verpleegden per jaar, groeiden jaarlijks. In 1905 bedroegen ze: 32709 in 't Hospitaal verpleegd, 1285 thuis verpleegd, 78 gestorven.

In 1906 was het met Scheurer's kracht gedaan — door overspanning gesloopt, moest hij voorgoed repatriëeren, na het beste zijner krachten aan den lijdenden Javaan te hebben besteed. De gedachtenis aan hem en zijne echtgenoot zal in deze landen in zegening zijn. „Wie aan zijn eenvoudige woning komt, ziet daaraan talloze kooitjes met wouddieren en vogels hangen, zoovele „tanda mata" van genezen Inlanders, die uit dankbaarheid hem het symbool brachten van een voorspoedig en gelukkig leven." (Java-Bode).

Het Bestuur van het Hospitaal ging nu over op Dr. H. S. Pruijs.

Deze heeft voortgebouwd op het fundament, door Dr. Scheurer gelegd.

Dr. Pruijs is er op bedacht geweest, de invloedssfeer van het Petronella-Hospitaal te vergrooten. Dit heeft hij gedaan door het instituut der z.g. „hulphospitalen", die rondom Djokja zijn opgericht, veelal in de nabijheid eener onderneming, die tot de instandhouding het hare bijdraagt. Aan het hoofd staat een geschoolde verpleger, opgeleid in het hoofdhospitaal, en die daarheen na eenigen tijd ook weer terugkeert, teneinde zijn kennis op te frisschen en te vermeerderen.

In deze eenvoudige hospitaaltjes, die uit één mannen- en één vrouwenzaal bestaan, plus verbandkamer en apotheek, en welke aan behoorlijke eischen van zindelijkheid en hygiëne voldoen, kunnen zieken en gewonden uit de omliggende desa's opgenomen worden. Men treft er die zieken aan, tot wier zelfstandige behandeling de

hoofdmandoer in staat is. Gaat het z'n kennen en kunnen te boven, en dit wordt hem ten eerste ingeprent, dan telefoneert hij naar het centrale hospitaal, vanwaar dan spoedig hulp komt opdagen. Deze eenvoudige desa-ziekenhuizen vallen blijkbaar bij de bevolking in den smaak; ze zijn doorlopend goed bezet.

De Regeering stond in het begin vrij sceptisch tegenover deze hulphospitalen, zij sloeg nauwkeurig den groei en ontwikkeling ervan gade, en Dr. Pruijs heeft de groote voldoening mogen smaken, dit zijn stelsel zoozeer te zien gelukken, dat de autoriteiten zich hebben gewonnen gegeven, en het ook tot het hunne hebben willen maken. Negen van deze hulphospitalen omgeven als in een kring het moeder-hospitaal.

Vier ervan: Toengkak, Wates, Wonosari en Sandèn, zijn door het Zelfbestuur opgericht, de overige door ondernemingen, terwijl het beheer en verpleging in handen van het Petronella-Hospitaal berust.

Een tweede, hoogst belangrijke taak, door Dr. Pruijs ter hand genomen, was de opleiding van verplegers en verpleegsters.

Niet alleen practisch, maar ook, voor zoover mogelijk, theoretisch. Daartoe schreef hij een eenvoudige Javaansche handleiding, welke den verplegers en adspirant-verplegers tot gids kan strekken, en die op de geregeld gehouden cursussen tot leidraad strekt.

Het belang van deze handleiding inziende, heeft de Regeering de uitgave op zich genomen, ook in andere talen dan de Javaansche.

De naam van R. Sosrosoegondo, leeraar aan de Kweekschool op Djétis, die krachtig heeft medegewerkt aan de tot standkoming van dit zoo uiterst nuttige boek, mag hier niet onvermeld blijven.

De derde belangrijke vrucht van den arbeid van Dr. Pruijs is de opleiding van Inlandsche vroedvrouwen. Het is niet wel mogelijk voor een niet-ingewijde, zich de ellende voor te stellen, die er heerscht bij verlossingen in de desa. De Petronella-doktoren, die voor deze ellende steeds een open oog hebben gehad, trachtten nu het vertrouwen der javaansche moeder te winnen, door haar de hulp te geven harer javaansche zusteren. Verschillende welgeslaagde cursussen hebben aan het hoofdhospitaal en de hulphospitalen een flink aantal javaansche accoucheuses geschonken, wier hulp meer en meer begeerd en gewaardeerd wordt. Onder de hoofdleiding der doctoren werkte aan deze cursussen ook mede Mej. A. E. Enserinck, wier naam voor velen ook wel niet onbekend zal zijn. Een

speciale kinder- en zuigelingenzaal voor de stakkerdjes, die van moederzorg beroofd zijn, werd in 1920 ook geopend.

De opleiding tot verpleger, verpleegster en vroedvrouw trok weldra zoozeer de aandacht, dat ook van andere terreinen der Zending verzoeken tot deelname inkwamen. Zoo ziet men in het Petronella-Hospitaal leerling-verplegers en -verpleegsters van verschillende landaard: Ambonneezen, Menadoneezen, Soembaneezen, menschen van de Sangi- en Talaudeilanden, zelfs van Nieuw-Guinea. Men mag dus zeggen, dat het Petronella-Hospitaal voor meerdere deelen van den Archipel van nut is.

Een zware slag voor het hospitaal was het heengaan van Dr. Pruijs in Maart 1918. Hij had zich overwerkt, en moest zich te Wonosobo vestigen. Wat we van Dr. Scheurer zeiden, geldt ook voor dezen man: „Zijne gedachtenis zal in zegening zijn, ze *is* in zegening.”

Tijdens het Directeurschap van Dr. Pruijs was Dr. W. L. Vogelesang als tweede geneesheer in dienst getreden. Daar hij bij Pruijs' heengaan reeds werkzaam was te Solo als Directeur van het aldaar geopende Zendingshospitaal, ging de leiding te Djokja over op den in 1912 in dienst getreden Dr. J. Offringa.

Deze zag zich nu geplaatst voor de taak, het werk van Scheurer en Pruijs voort te zetten. Het systeem der hulphospitalen werd vastgehouden en drie werden er aan het reeds bestaande zestal toegevoegd: Tandjong Tirta, Sewoe-Galoer en Sandèn.

Een plan werd ontworpen, het aantal dezer hulphospitalen tot zestien uit te breiden. Opleiding van personeel werd krachtig voortgezet. Maar men gevoelde nu de behoefte, om, waar het werk aan den omtrek (de hulphospitalen) groeide, ook het centrum belangrijk te versterken.

Het verlof (1920—'21) in Holland kwam den Directeur te stade om met de laatste inzichten op het gebied van ziekenhuisinrichting en exploitatie kennis te maken. Speciaal het vraagstuk der voedselbereiding, reiniging en ontsmetting van kleeren en de Röntgentechniek hadden zijne aandacht. Zijn plaats was gedurende zijn afwezigheid ingenomen door dokter D. Verhagen, thans te Solo werkzaam.

De uitbreidingsplannen werden dadelijk weer ter hand genomen en gereed gemaakt. Maar . . . wie zou dat alles betalen?

De Landhuurdersvereniging stelde een zeer aanzienlijk bedrag disponibel.

En ondanks de bezuiniging plaatste de Regeering op hare begrooting een evenzeer groot bedrag, bestemd als subsidie voor den bouw.

De Gereformeerde Kerken in Holland, van wie dit Hospitaal uitgaat, bleven ook niet achter. Bij kleine bedragen kwam het bijeen, het aanzienlijk bedrag, dienend om den bouw mede mogelijk te maken.

Zoo kon in 1923 een aanvang worden gemaakt. Het terrein, westelijk van het Hospitaal gelegen, werd door de Commissie voor het Grondbedrijf onder voorzitterschap van Resident Jonquièrre, voor dit doel aangewezen. Het Ingenieursbureau Sitsen en Louzada, dat de plannen had bewerkt, voerde het toezicht. Namens het Hospitaal belastte de heer J. Vliegenthart, leeraar aan de Technische School alhier, zich welwillend met het dagelijks nagaan der werkzaamheden. Na zijne overplaatsing naar Batavia nam de heer W. Polman de verdere leiding met de hem eigene bereidwilligheid op zich. Eerst verrees het Röntgengebouw, waarin de inmiddels aangekomen machinerieën werden opgesteld. Daarna vier groote ziekenzalen, twee aan twee onder één lang dak. In twee dier zalen is het z.g. box-systeem toegepast. Zodoende kunnen degenen, die liever niet in een „open” zaal liggen, en liever apart liggen, hetwelk tot nog toe voor velen een beletsel was, zich ter behandeling te doen opnemen, nu toch ook een plaats vinden. Dit zijn de meer gegoeden onder de Javanen, terwijl ook voor den minder bedeelden Europeaan en Indo-Europeaan hierdoor gelegenheid zal bestaan tot opname.

Het beginsel van geheel kosteloze verpleging kan door de duurdere inrichting niet meer in z'n vollen omvang worden toegepast. Reeds geruimen tijd werd den verpleegden trouwens reeds aangezegd, indien ze iets te missen hebben tenminste, in de verpleegkosten bij te dragen, voorzoover hun finantiële draagkracht dit toelaat. En de beter-gesitueerden doen dit geregeld. Onvermogen is echter nooit een reden tot niet-opname, het beginsel van het hospitaal: betoon van Christelijke liefde aan zwakken en ellendigen, zou dit niet toelaten.

De nieuwgebouwde zalen zijn bestemd voor vrouwelijke patiënten, een nieuwe kinderzaal en nóg een ziekenzaal komen er naast, en

er vóór, langs den grooten weg staat het fraaie, nieuwe Zusterhuis, verblijfplaats voor de twee Europeesche hoofdverpleegsters, de dames W. Boorsma en M. Kruyver, de hoofden der huishouding: de dames J. Piccer en M. Looyenga, benevens de talrijke javaansche verpleegsters, leerling-verpleegsters en vroedvrouwen.

Het oude gedeelte, bestaande uit zes zalen, wordt geheel voor mannelijke patiënten bestemd. Nieuwe zalen worden daar niet bijgebouwd, wel worden de oude zalen verbouwd en zal in sommige het box-systeem toepassing vinden. Op het eind der zalen zijn of worden open dagverblijven voor herstellenden aangebouwd. Natuurlijk vindt men hier de verblijven, slaap- en recreatiezalen der verplegers. Op de grens tusschen het mannen- en vrouwengedeelte van het uitgestrekte terrein merkt men een zeer lang gebouw op. Het voorste gedeelte is de modern ingerichte keuken, waar alle spijzen met stoom of op gasfornuizen bereid worden. Een gedetailleerde beschrijving hiervan zou te ver voeren, doch deze keuken voldoet aan zeer hoge eischen van hygiëne.

Verder vindt men het magazijn, de linnenkamer, en de wasch-inrichting met ontsmettingskamer in dit lange gebouw. De wasch-machines, droogmachines en mangelmachines worden electrisch gedreven, alles is er op ingericht in zoo kort mogelijken tijd een volkomen reiniging van kleeding te bewerkstelligen.

Naast dit gebouw staat de nieuwe operatiekamer, of liever het operatiepaviljoen, want het bevat verscheidene vertrekken. Twee operatiekamers, modern ingericht, voorzien van de nieuwste instrumenten, zullen gelegenheid bieden, het kennen en kunnen der artsen ten dienste der lijdende menschheid te stellen.

Verder zien we nog aan den wegkant het fraaie, nieuwe hoofdgebouw. Dit is allereerst bestemd tot ontvangst der patiënten. Van daar de aanwezigheid van een zeer ruime wachtzaal, dokterskamers voor de polikliniek, bad- en kleedkamers, waar de op te nemen patiënten moeten passeeren, alvorens in de zalen te worden opgenomen. Hun eigen plunje wordt daar veilig bewaard, hospitaalkleeren krijgen ze er dadelijk aan.

Voorts bevat het hoofdgebouw een apotheek en tenslotte het kantoor, waar de omvangrijke administratie wordt gevoerd.

Een laboratorium voor onderzoek van bloed, faeces en wat dies meer zij, ontbreekt ook niet. In het oude gedeelte in een zeer

bescheiden vertrekje ondergebracht, is het nu veel ruimer en beter ingericht.

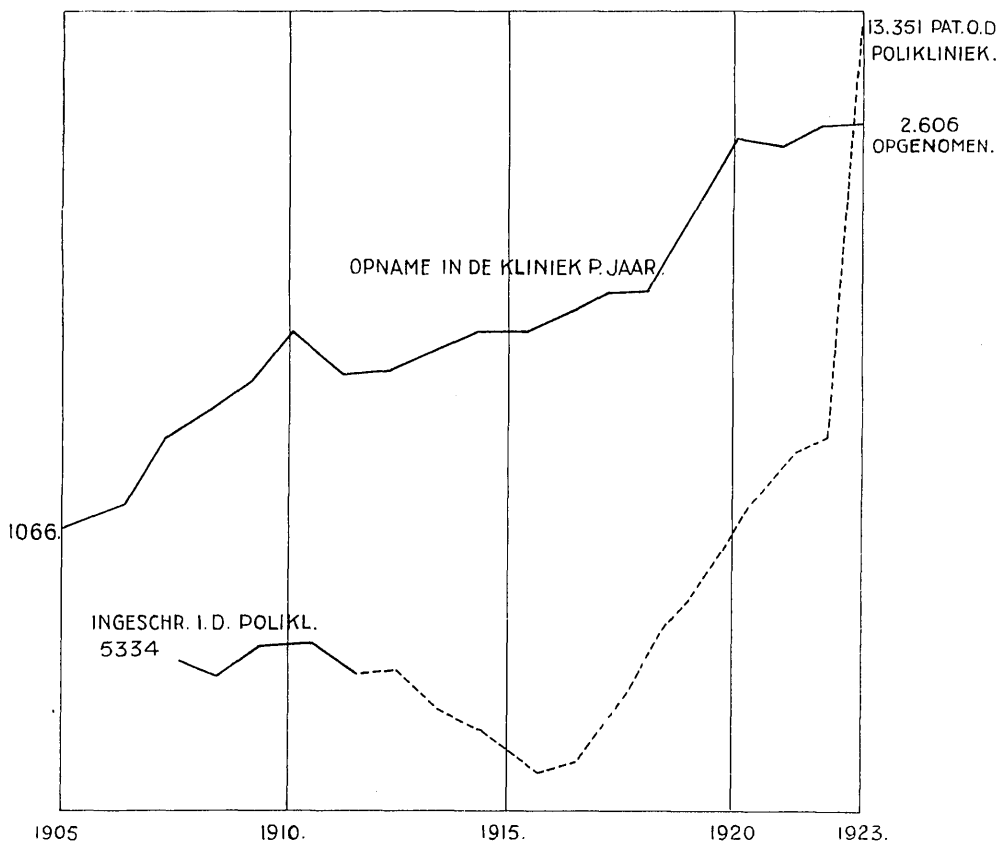
Onder leiding der Europeesche doktoren oefenen de verplegers zich hier geregeld in die bezigheden, welke voor hun ontwikkeling zoo nuttig en in het belang der zieken zoo noodig zijn. Men ziet ze turen door de microscopen, op zoek naar de verderf-aanbrengende bacteriën. Ieder hulphospitaal is ook een microscoop rijk.

Aan den zuidkant van het Hospitaal, buiten den omliggenden muur, merkt ge een gansche rij keurige woningen op, waar gehuwde verplegers een onderkomen vinden. Daaronder treft men oude getrouwen aan, die reeds onder Scheurer gediend hebben. Om er een paar te noemen: Joram, de hoofdopzichter van het terrein, R. Soedikoën, de hoofdverpleger, Joesoep de hoofdapotheker. Dr. Offringa aarzelt niet, deze drie, *en anderen mèt hen*, steunpilaren van het Hospitaal te noemen, met wie hij gaarne in moeilijke omstandigheden overleg pleegt.

Van hun arbeid hangt zooveel af voor het welslagen van den arbeid: zij staan zooveel dichter bij hun landgenooten dan de Westersche dokter, al is hij nòg zoo hulpvaardig en menschlievend.

Zoo staat het Petronella-Hospitaal er nu vijf en twintig jaar. Men maakt zich gereed, dit jubileum feestelijk te herdenken. Wèl is hiervoor aanleiding. Er is reden tot verheugenis, dat er zooveel is kunnen worden gedaan om de lichamelijke en ook geestelijke ellenden van het lijdende deel van dit volk te lenigen. Er is reden tot verheugenis om den zegen, dien God over dit werk heeft willen gebieden. Er is reden tot blijdschap, als we zien, hoe het vertrouwen in de Westersche geneeskunst en geneeswijze toeneemt in de harten der eenvoudigen. Er is reden tot dankbaarheid voor den veelvuldigen steun, van zoo velerlei zijde ontvangen, en met vertrouwen kan de toekomst worden tegemoet gezien, wetend, dat men op dien steun zal kunnen blijven rekenen. En daarom zal er met opgewektheid, zij het in allen eenvoud, in de „Petronella” feest gevierd worden.

J. J. Z. OFFRINGA.

BIJ DE STATISTIEK.

Sinds 1904 vraagt de Burgerlijk Geneeskundige Dienst in Indië een kort verslag van den arbeid in de door haar gesubsidieerde hospitalen verricht. Uit het archief staan mij deze „Korte Verslagen” ten dienste om den loop van het werk te kunnen nagaan.

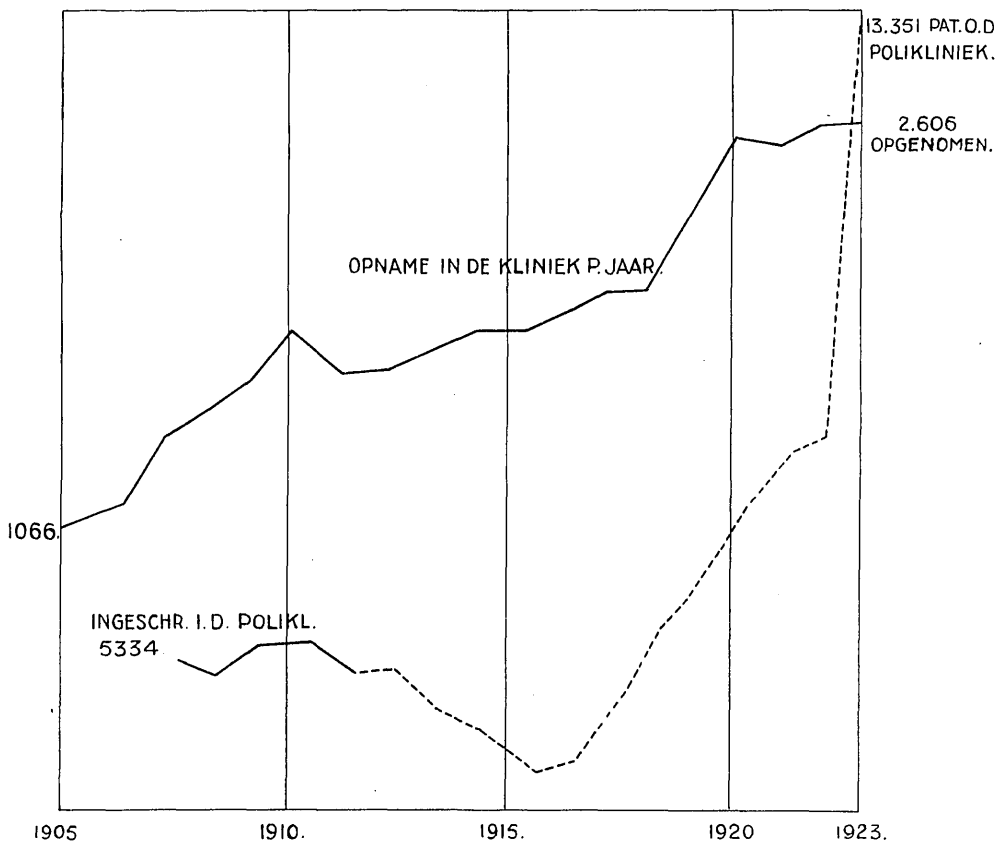
De verslagen geven ons het verloop van aantal patiënten, hunne ziekten, duur van verpleging enz. Bezagen we de cijfers zonder meer, dan zou men allicht tot onzuivere conclusies komen. Uit de toelichtingen bracht ik het volgende in 't kort bijeen.

Het Petronella-Hospitaal was in 1904 het eenigste op Midden-Java, en kreeg veel patiënten uit SOLO, KEBOEMEN en POERWOREDJO. Met 125 bedden (vijf zalen waren door Dr. Scheurer gebouwd) en het beheer over Toengkak met 60 bedden, begon deze statistiek. 't Aantal patiënten in het Hospitaal opgenomen, zien we geregeld stijgen. En dat niettegenstaande de toeloop naar de polikliniek schommelt, en zelfs daalt in de jaren 1912—1916. Er wordt dus steeds hooger percentage opgenomen, zoodat de capaciteit van het Hospitaal wordt overtroffen. Telken jare klaagt Dr. Pruijs dat er tekort aan ruimte is, dat (1910) hij genoodzaakt was patiënten, die van verre kwamen, in een huurhuis onder te brengen, opdat zij geregelde behandeling konden ontvangen.

In 1908 is te Wates, begin 1910 te Prambanan (Tjandi-Sewoe) een hulphospitaal geopend, beide worden druk bezocht door de Javanen.

In 1910 en 1911 werden de bamboe-wanden der zalen vervangen door halfsteens-muren; dit verklaart ons de dalende lijn der opgenomen patiënten. Wanneer alle beschikbare plaatsen zijn bezet, zijn de overige Javanen al tevreden indien ze een matje op den vloer krijgen; vaak wordt zoo de capaciteit der opname nog overschreden.

In deze jaren vermeldt Dr. Pruijs dat de opleiding tot „Desa-dokter” van een achttal verplegers is voltooid; twee ervan gaan naar Poerbolingo. In 1913 is het aantal bedden iets uitgebreid, n.l. tot 138.

BIJ DE STATISTIEK.

Sinds 1904 vraagt de Burgerlijk Geneeskundige Dienst in Indië een kort verslag van den arbeid in de door haar gesubsidieerde hospitalen verricht. Uit het archief staan mij deze „Korte Verslagen” ten dienste om den loop van het werk te kunnen nagaan.

De verslagen geven ons het verloop van aantal patiënten, hunne ziekten, duur van verpleging enz. Bezagen we de cijfers zonder meer, dan zou men allicht tot onzuivere conclusies komen. Uit de toelichtingen bracht ik het volgende in 't kort bijeen.

Het Petronella-Hospitaal was in 1904 het eenigste op Midden-Java, en kreeg veel patiënten uit SOLO, KEBOEMEN en POERWOREDJO. Met 125 bedden (vijf zalen waren door Dr. Scheurer gebouwd) en het beheer over Toengkak met 60 bedden, begon deze statistiek. 't Aantal patiënten in het Hospitaal opgenomen, zien we geregeld stijgen. En dat niettegenstaande de toeloop naar de polikliniek schommelt, en zelfs daalt in de jaren 1912—1916. Er wordt dus steeds hooger percentage opgenomen, zoodat de capaciteit van het Hospitaal wordt overtroffen. Telken jare klaagt Dr. Pruijs dat er tekort aan ruimte is, dat (1910) hij genoodzaakt was patiënten, die van verre kwamen, in een huurhuis onder te brengen, opdat zij geregelde behandeling konden ontvangen.

In 1908 is te Wates, begin 1910 te Prambanan (Tjandi-Sewoe) een hulphospitaal geopend, beide worden druk bezocht door de Javanen.

In 1910 en 1911 werden de bamboe-wanden der zalen vervangen door halfsteens-muren; dit verklaart ons de dalende lijn der opgenomen patiënten. Wanneer alle beschikbare plaatsen zijn bezet, zijn de overige Javanen al tevreden indien ze een matje op den vloer krijgen; vaak wordt zoo de capaciteit der opname nog overschreden.

In deze jaren vermeldt Dr. Pruijs dat de opleiding tot „Desadokter” van een achttal verplegers is voltooid; twee ervan gaan naar Poerbolinggo. In 1913 is het aantal bedden iets uitgebreid, n.l. tot 138.

Patalan met 60 bedden, Medari met 32 bedden, komen in '13 en '14 den druk van het hoofdhospitaal verlichten. Bovendien kunnen de patiënten uit de residentie SOLO thans hulp vinden bij Dr. Vogelesang, die aldaar den arbeid heeft aangevangen. Toengkak, aan de stadsgrens gelegen, wordt met 20 bedden meer voorzien. Patiënten die door den langen duur hunner behandeling, indien deze zeer eenvoudig is, en andere die in een hoofdhospitaal niet op hun plaats zijn, kunnen thans naar de hulphospitalen gedirigeerd worden. Men krijgt zoo de handen vrij voor operatie-patiënten en andere ernstige lijders. Zoo ziet men in deze jaren de minima vallen der polikliniek-toeloop (ongeveer 4000).

De medische Zending als geheel beschouwd, heeft ook in dezen tijd een vooruitgang te boeken. Des te meer nu in 1916 te Poerworedjo en te Keboemen de hospitalen worden geopend. De meerdere ontwikkeling van het Javaansche volk door de vele scholen en het intensiever verkeer, doen op steeds grooter schaal het verlangen naar Westersche geneeskundige hulp wakker worden bij de massa, die tevoren nog onwillig was zich tot den vreemden Hollandschen arts te wenden. De zegenrijke werking van het neo-salversan tegen de framboesia, door het krachtig beleid der Regeering op groote schaal toegepast, bracht tienduizenden Javanen een snelle genezing van deze volksziekte. En zoo was veel van hun angst weggevaagd; vele vooroordeelen verdwenen.

In Februari 1921 opende Dr. Verhagen de kinderzaal, zoodat het aantal bedden steeg tot 180. De vergrooting van het hoofdhospitaal ging gepaard met verdere uitbreiding: Sewoe-Galoer (1922) en Tandjong-Tirto bouwden hulphospitalen, die aan ons ter exploitatie werden gegeven.

De lijn der polikliniek vertoont weer snelle stijging; en in 1923 is ook het hospitaal overvol. De breede galerijen naast de zalen liggen geregeld vol, het gemiddelde per dag bedraagt 187 patiënten! Waarlijk, groot is onze dankbaarheid dat de bevolking zoo zeer ons haar vertrouwen schenkt.

In het nu nog loopende jaar 1924 is de toeloop steeds grooter geworden en op verscheidene gebieden zullen de maxima van 1923 nog kunnen worden overtroffen! B.v. is voor '22 aangeteekend een 2.134 insputingen van neo-salversan; in 1923 werd dit meer dan verdubbeld, n.l. tot 5.660, en dit jaar zal er nog bovenuit komen. De artsen der B. G. D. hebben hunne stations waar zij de bevolking

deze insputtingen gaven, verlegd naar meer afgelegen deelen der Residentie ; vandaar dat het Petronella-Hospitaal meer dan tevoren framboesia-lijders op de polikliniek te behandelen krijgt.

Een apart deel der statistiek loopt over de verloskundige hulp. Werd in 1910 in 90 gevallen deze verleend, in 1923 was dit aantal gestegen tot 161. Waar dit veelal op grooten afstand der stad gevraagd wordt, is hierin een sterke verzwaring van den arbeid gelegen.

Bezien wij het geheel der cijfers dan past het ons met grooten ootmoed den vermeerderden ingang van de Medische Zending te constateeren ; steeds meer heeft zij het vertrouwen van den Javaan, steeds meer steunen ons de kapitaalkrachtige suikerfabrieken die hunne hospitalen aan ons ter beheer gaven. Grooter zijn hierdoor de eischen die de hospitalen vragen aan den dienst des Woords; steeds meer Christenen vinden er hun levenstaak. Elk nieuw hulp-hospitaal kan een nieuw centrum vormen om de Javanen met het Christendom in aanraking te brengen.

Geve onze God dat de zegen ons niet worde verminderd; dat steeds meer de Medische Zending het volk, waaronder zij arbeidt, tot het Christendom voeren moge.

M. G. MULLER.

Gaarne voldoe ik aan het verzoek om ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum van den Zendingsarbeid in het gewest Djokjakarta, waarmede zal gepaard gaan de inwijding van een grooter, ruimer Petronella-Hospitaal ter hoofdplaats Djokjakarta, een blijk van belangstelling te geven.

Gedurende mijn bestuur over het gewest Djokjakarta (1919—1924) was het mij een voorrecht van zeer nabij kennis te maken met het onvermoeid streven en den moeilijken, belangeloozen arbeid van geneesheeren en het overig personeel verbonden aan het zendings-hospitaal ter hoofdplaats Djokjakarta en aan de over het gewest verspreide hulpziekenhuizen en was ik ten volle in staat te leeren waardeeren den zegenrijken invloed die van deze instellingen ten bate van de inheemsche bevolking uitging.

Welke geestelijke richting men is toegedaan, tot welk ras men behoort, in één opzicht kunnen en meestal zullen alle weldenkenden elkaar ontmoeten en samengaan n.l. steunen en helpen waar nood, verzachten en genezen waar pijn en leed geleden worden.

Voldoet eene instelling aan deze ideëele eischen, dan kan haar invloed — vooral in een koloniale Maatschappij — ook in sociaal opzicht zegenrijk zijn. Welnu, door ervaring weet ik, dat deze hoogstaande beginselen het richtsnoer zijn geweest voor den arbeid van het Petronella-Hospitaal en de daarmee verbonden hulpziekenhuizen en spreek ik dan ook mijn volle vertrouwen uit, dat in de toekomst het meer plaats biedende en beter ingerichte Petronella-gesticht nog meer dan vroeger den lijdenden Inlander tot zegen zal zijn, waarmede ontegenzeggelijk in hooge mate werd bijgedragen tot overbrugging van de kloof, die Oost van West scheidt, tot verhooging van onderling vertrouwen en waardeering, zoo noodig tusschen bestuurden en bestuurders van verschillend ras en uiteenloopende levensopvatting.

P. W. JONQUIÈRE,
Oud-Resident van Djokjakarta.

's-Gravenhage, 14-10 1924.

Het is mij zeer aangenaam, dat er zich een gelegenheid voordoet, de gevoelens, die ik koester tegenover het Petronella-Hospitaal te Djokjakarta tot uitdrukking te brengen.

Genoemde inrichting ken ik reeds sinds twintig jaar. Eens, toen ik aan huidziekte leed, ben ik op een doorreis bij het Petronella-Hospitaal aangegaan, om geneesmiddelen te vragen, die mij ook bereidwillig werden verstrekt.

Een paar jaren later werd ik overgeplaatst naar Djokjakarta als onderwijzer in 't Maleisch aan de Kweekschool voor Inlandsche Onderwijzers aldaar. 't Geluk wilde, dat mijn zeer geëerde vriend Dr. Pruijs in hetzelfde jaar van zijn buitenlandsch verlof terugkeerden, optrad als Directeur van het Petronella-Hospitaal. Sindsdien is het Hospitaal voor mij en mijn huisgezin een waar toevluchtsoord geweest. Nooit in al die jaren, wanneer ziekte ons geplaagd heeft, zijn wij van de hulp der doktoren van het Hospitaal verstoken geweest. Menigmaal heb ik mij met verbazing afgevraagd, welke kracht ze bezielt, waardoor ze zulk een grootsch werk kunnen presteeren. Toen hoorde ik, dat ze gedreven werden door de liefde en door de begeerte om God te dienen. Dit antwoord wil ik gaarne aanvaarden, want een dergelijke ijver en toewijding moet diepere bronnen hebben.

Die volkomen onbaatzuchtigheid heeft onder de menschen tweeërlei gissingen doen ontstaan. Het eene deel is van gedachte dat het Hospitaal beoogt het heil van het volk in den uitgebreidsten zin van het woord; het andere deel vermoedt, dat de geneeskundige hulp wordt aangewend als middel tot kerstening, wat weer beteekenen zou de ondermijning van den Mohammedaanschen godsdienst. Laat mij de kwestie, bedoeld in deze gissingen en vermoedens, in 't midden mogen laten.

Dr. Pruijs en Dr. Offringa hebben ons beide lichamelijk en geestelijk verzorgd. Ze hebben mij het leven gered en Dr. Verhagen heeft mijn vrouw van haar levensgevaarlijke galziekte door middel van een zware operatie geheel mogen genezen. Het zij mij vergund

bij deze gelegenheid hun allen openlijk mijn diepgevoelden dank te betuigen.

De andere geneeskundigen, zooals Dr. van der Ley, Dr. van Marle, Dr. Vogelesang, Dr. von Kiss, Dr. Szasz en niet te vergeten mijn broer wijlen Dr. Ardjoenatin, hebben ons ook overvloedig geholpen.

Ik ben er van overtuigd, dat ik in mijn gevoelen ten aanzien van het Zendingshospitaal niet alleen sta. Laat mij mogen besluiten met de wensch, dat de Petronella-stichting moge voortgaan mijn volk te zegenen tot in lengte van dagen.

SOSROSOEGONDO.

Djokjakarta, 22 November 1924.

Den arbeid van Dr. en Mevrouw Scheurer met geringe middelen en ongeschoold personeel, heeft God gezegend. Ze gaven zich geheel. Voor hen bestond maar één ding: het werk, dat God hun in Djokja gegeven had. Ze hadden voor een opleiding als thans in die eerste jaren geen tijd, en het personeel was er niet voor geschikt; de meesten hadden niet eens de lagere school doorloopen. Maar wat toewijding is, konden ze dagelijks zien. Ze zagen den dokter altijd klaar voor iedereen, altijd geduldig en vriendelijk. Ze zagen Mevrouw Scheurer meewerken, helpen waar ze kon. Hun werk, hun tijd, hun huis, hun geld, het stond alles in dienst van Gods werk. Nog hoor ik Dr. Scheurer zeggen: een zendingstraktement behoort in dienst van de Zending besteed te worden. En hij deed het ook.

Zichtbare vrucht droeg de arbeid van het Petronella-Hospitaal in den loop der jaren in de velen, die vol vertrouwen om hulp kwamen vragen, en in de velen, die genezen het ziekenhuis verlieten.

Zichtbare waardeering ondervond die arbeid in steeds meer steun van allen kant. Ook steeds meer steun van de Regeering.

Zichtbaar was de vooruitgang, ook in de steeds grooter wordende schare geschoolde Javaansche verplegers en verpleegsters.

Zichtbaar is de vooruitgang, ook in de schoone gebouwen, die nu verrijzen, voorzien van alles, wat in onze dagen voor een ziekenhuis noodig is.

In deze vervolmaking van de inrichting en van het medisch werk, ligt groote bekoring voor wie in het ziekenhuis arbeiden.

Het is heerlijk, als er voldoende plaats en voldoende hulpmiddelen aanwezig zijn om velen te behandelen, zoodat ze met een gezond lichaam weer in de maatschappij terugkeeren om hun taak te vervullen.

Toch, de *zichtbare* vruchten verdwijnen. Voor de genezenen komt straks de laatste ziekte, waarin onze hulp niet meer baat, waarop geen beterschap volgt.

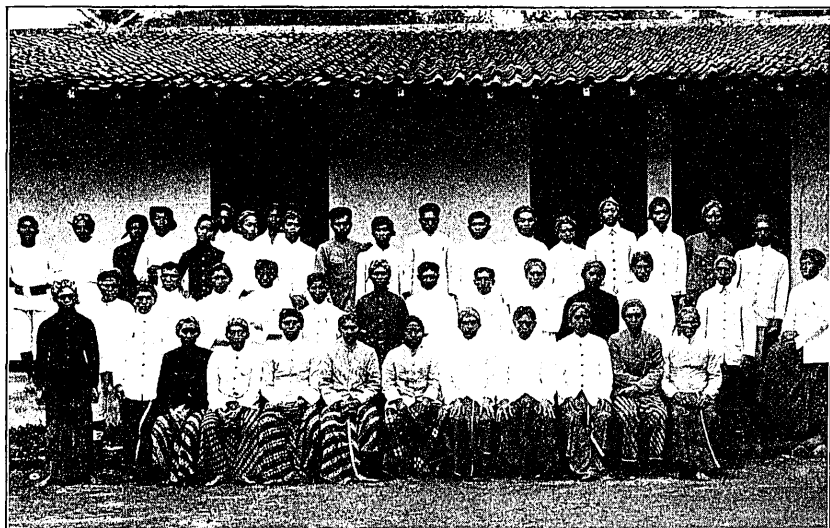
Nög heerlijker is het, wanneer ze dan in ons ziekenhuis den weg geleerd hebben naar het land, „waarvan geen inwoner zal zeggen: ik ben ziek, omdat het volk, dat daarin woont, vergeving van ongerechtigheid zal hebben”.

Mogen ook in de komende jaren, ook bij nog grooter uitbreiding, allen die in het Petronella-Hospitaal arbeiden, bovenal wegwijzers zijn naar dat land.

J. C. VAN ANDEL—

Solo.

RUTGERS.

PETRONELLA HOSPITAAL.
VERPLEGERS IN 'T JAAR 1920.

PETRONELLA HOSPITAAL.
VERPLEEGSTERS EN VROEDVROUWEN.

STEMMEN VAN ONZE JAVAANSCHÉ VERPLEGERS.

Door de oudere verplegers is een en ander van hun arbeid op schrift gebracht, nu het jubileum van hun hospitaal nadert.

Uit het vele moeten wij eene keus doen, te meer daar de historische gebeurtenissen bij ieder van hen worden beschreven. Het allereerste citaat is uit het opstel van den hoofd-verpleger Soedikoén.

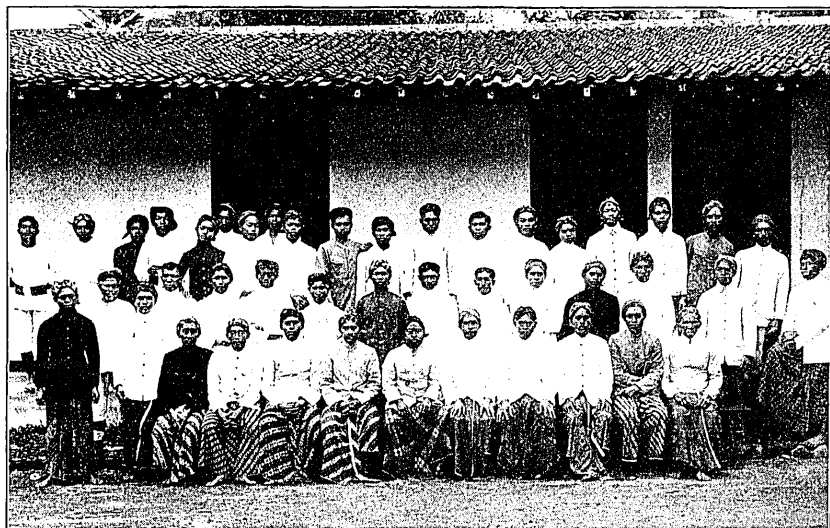
Op zekeren avond, toen het hospitaal in het duister was, liep de dokter (Scheurer) over het terrein, zich begevende van de eene zaal naar een volgende. Vallende over een door den tuinjongen achtergelaten blik naast de kali, viel de dokter in de bedding. Gelukkig was deze droog door waterarmoede, want de val was zóó, dat hij bewusteloos bleef liggen. Een Javaan, die familieleden in het hospitaal had bezocht, zag hem liggen, en met behulp van anderen werd de bewustelooze naar zijn huis gedragen.

Den volgenden morgen was de dokter weer hersteld en riep de helpers bijeen. „Dat dit ongeval mij overkomen is,” zeide hij tot hen, „is waarschijnlijk een gevolg van mijn onvoorzichtigheid, of doordat ik te veel met mijne gedachten in mijn werk opging. Laten wij samen tot onzen God bidden, dat Hij ons deze zonde wil vergeven, en dat Hij ons bij al ons werk verder wil helpen.”

Door deze godsvrucht van hunnen dokter won hij steeds meer het hart der Javanen.

Een mandoer, uit wiens stuk we iets overnemen, is Samuel, van het begin af aan het Hospitaal verbonden, na eene opleiding op de Keuchenius-school. Aan het slot bedankt hij de Hollandsche Kerken als volgt:

„Ik breng grooten dank aan God, wegens de groote liefde door de Kerk van Amsterdam getoond aan het Javaansche, mijn volk. Dat zij het Petronella-Hospitaal hebben opgericht om de zieken te verzorgen. Bovendien, dat zij ons doktoren zenden die het volk liefhebben. Wat kunnen wij, Javanen, aan de Kerk van Amsterdam vergelden. Maar wij zijn arm, en kunnen slechts God bidden, dat hij

PETRONELLA HOSPITAAL.
VERPLEGERS IN 'T JAAR 1920.

PETRONELLA HOSPITAAL.
VERPLEEGSTERS EN VROEDVROUWEN.

STEMMEN VAN ONZE JAVAANSCHÉ VERPLEGERS.

Door de oudere verplegers is een en ander van hun arbeid op schrift gebracht, nu het jubileum van hun hospitaal nadert.

Uit het vele moeten wij eene keus doen, te meer daar de historische gebeurtenissen bij ieder van hen worden beschreven. Het allereerste citaat is uit het opstel van den hoofd-verpleger Soedikoén.

Op zekeren avond, toen het hospitaal in het duister was, liep de dokter (Scheurer) over het terrein, zich begevende van de eene zaal naar een volgende. Vallende over een door den tuinjongen achtergelaten blik naast de kali, viel de dokter in de bedding. Gelukkig was deze droog door waterarmoede, want de val was zóó, dat hij bewusteloos bleef liggen. Een Javaan, die familieleden in het hospitaal had bezocht, zag hem liggen, en met behulp van anderen werd de bewustelooze naar zijn huis gedragen.

Den volgenden morgen was de dokter weer hersteld en riep de helpers bijeen. „Dat dit ongeval mij overkomen is,” zeide hij tot hen, „is waarschijnlijk een gevolg van mijn onvoorzichtigheid, of doordat ik te veel met mijne gedachten in mijn werk opging. Laten wij samen tot onzen God bidden, dat Hij ons deze zonde wil vergeven, en dat Hij ons bij al ons werk verder wil helpen.”

Door deze godsvrucht van hunnen dokter won hij steeds meer het hart der Javanen.

Een mandoer, uit wiens stuk we iets overnemen, is Samuel, van het begin af aan het Hospitaal verbonden, na eene opleiding op de Keuchenius-school. Aan het slot bedankt hij de Hollandsche Kerken als volgt:

„Ik breng grooten dank aan God, wegens de groote liefde door de Kerk van Amsterdam getoond aan het Javaansche, mijn volk. Dat zij het Petronella-Hospitaal hebben opgericht om de zieken te verzorgen. Bovendien, dat zij ons doktoren zenden die het volk liefhebben. Wat kunnen wij, Javanen, aan de Kerk van Amsterdam vergelden. Maar wij zijn arm, en kunnen slechts God bidden, dat hij

Zijn zegen voortdurend geve aan die Kerk, die ons zoo groote liefde heeft betoond. Ik geloof dat de Kerk van Amsterdam van ons geen anderen dank begeert dan dit; en dat zij ook begeert dat het aantal zieken moge toenemen, en dat er velen zullen gelooven in den waren God, zoodat het Koninkrijk Gods zich moge uitbreiden in Djokjakarta, door middel van het Petronella-Hospitaal."

Dat ook de Javaansche verplegers zich geven aan den arbeid op andere terreinen, moge duidelijk worden uit den levensloop van S a r m o, een rustig en zachtmoedig man in den dienst. Hij schrijft :

„In 1901 had ik een groote zweer in de huid. Met de Inlandsche medicijnen werd het niet beter, en ik had groot verdriet. Toen hoorde ik dat er te Poerwodadi een hospitaal bestond. Daar ging ik heen, en zendeling Gericke behandelde mij dagelijks. Ik hoorde er het Evangelie verkondigen, maar wilde er in het eerst niet naar luisteren, doch hield den Islam vast. Later bleek mij dat deze godsdienst van den zendeling toch beter was, en ik ging over naar het Christendom. God had mij mildelijk gezegend met vernieuwing van het hart, en van nu aan hoorde ik gaarne naar de woorden van het Evangelie. Onder de leiding des Heiligen Geestes vergeleek ik het met den Koran, en werd mij het Christendom steeds liever. In 1902 kwam Dr. van der Ley te Poerwodadi in het zendingshospitaal; ik trad in zijn dienst en leerde lezen en schrijven. Echter, te Poerwodadi bleef ik sukkelend en op raad van den dokter verhuisde ik naar Djokja in 1905. Inderdaad verbeterde daar mijne gezondheid; ik leerde er vele vrienden onder de Christenen kennen en kwam in dienst van het Petronella-Hospitaal."

Tot 1914 werkte hij op Soemba en later in Tjandi-Sewoe met veel zegen.

Ook de overige verplegers in hun schrijven sommen dankbaar op de namen dergenen, die door den arbeid in de hospitalen tot de Christengemeenten overgingen. En al evenzeer richten zij hunnen dank tot den Almachtige, Die wonderen deed onder hun volk; en tot de Kerken in Holland, die zoo veel goeds tot stand brachten met hun geld en tot degenen, die werden uitgezonden in allerlei tak van zendingsdienst. Het bovenstaande is er slechts een klein deel van. Moge het allen lezers wezen tot aansporing, om steeds meer werkzaam te zijn tot uitbreiding van Gods Kerk overal op de aarde.

VEREENIGING „Dr. SCHEURER'S HOSPITAAL”.

Opgericht 1896.

Bestuur van Oprichters:

J. H. KUYPER, *Presidente.*

M. W. HOVY, *Secretaresse.*

J. C. RUTGERS, *Penningmeesteresse.*

C. M. E. KUYPER.

J. A. M. VAN SCHELVEN.

Adviseur:

Prof. Dr. F. L. RUTGERS.

Wij luiden de feestklokken, want ons hart jubelt en neigt zich in dank voor den Heere onzen God, omdat Hij ons heeft willen gebruiken als werktuigen om Zijn wil te doen.

Dr. Scheurer's Hospitaal, ons Hospitaal, heeft den schoonen leeftijd van 25 jaren bereikt, — een leeftijd, waarop de frissche moed van de jeugd ons nog bezielt en de groote krachtsontplooiing nog te komen staat.

Mogen wij onder dit licht het Petronella-Hospitaal even met U bezien?

Daartoe grijpen wij naar het eerste jaarverslag.

Wanneer wij voor ons geestesoog het mooie, nu vernieuwde en uitgebreide Hospitaal zien staan, dan maakt een ontroering zich van ons meester bij het lezen van dit eerste verslag.

Enkele jonge zusters, wier wensch het was in 's Heeren wijn-gaard te mogen arbeiden, ontvingen op de vergadering van de Synode te Middelburg in 1896 een vingerwijzing om hare krachten te gebruiken ten dienste van de Medische Zending.

Zij zonden een circulaire uit om de liefde van Gods volk op te wekken, met den volgende aanhef:

„Het is geen overbodige zaak, waarvoor wij Uwen steun
„vragen.

„Zal de Medische Zending der Gereformeerde Kerken
„aan haar doel beantwoorden, dan moet Dr. Scheurer op
„Java een Ziekenhuis hebben.

„Vergeet ook het gebed voor deze zaak niet.”

Dit woord vond al aanstonds weerklink.

De Heere gaf zegen, zoodat wij in dit eerste verslag reeds lezen van 800 leden en een ontvangst aan contributies en giften van ruim f 1600.—

Onmiddellijk kon een polikliniek worden geopend, waar de verzorging van de lichamelijke ellende en de Evangelie-prediking hand in hand gingen.

Wij lezen dan, hoe verheugd onze Missionair-arts was over deze eenvoudige polikliniek:

„Hoe bemoedigend en opbouwend is het thans voor mij,
„de Medische Zending te bespreken. Waar ik den laatsten
„tijd soms moedeloos terneer zat, niet wetende wat er van
„dit heerlijk werk terecht zou komen, en welken weg door
„mij ingeslagen moest worden, daar gevoel ik mij op
„'t oogenblik weer geheel vernieuwd, en is mijn innige
„wensch eenmaal een ziekenhuisje te mogen hebben, opnieuw
„in mij levendig geworden.”

Een ziekenhuisje was de wensch van Dr. Scheurer! Maar als onze God geeft, geeft Hij koninklijk! Richt maar uw blik naar het Petronella-Hospitaal, waar nu, na de verbouwing, driehonderd zieken kunnen verpleegd worden —, en naar de 17 kleine ziekenhuisjes over de residentie Djogja (Midden-Java) verspreid, die van uit het Petronella-Hospitaal verzorgd worden.

Is dit geen vorstelijke gebedsverhooring?

Kunnen wij ooit van onzen God te veel verwachten?

Laten wij er uit leeren, nederig Hem te dienen, met alle krachten onze kleine taak voor Hem te volbrengen. Den nederigen geeft Hij

genade, en door deze genade zijn wij in staat Zijn Koninkrijk te helpen uitbreiden.

Is er geen oorzaak om de feestklokken te luiden, God dankende voor Zijne gaven?

Laten wij vurig bidden, dat de Heere in ruime mate Zijn Geest geve aan hen die daar arbeiden in de hitte des daags, opdat het Petronella-Hospitaal het middel moge zijn, dat velen door dien Geest worden aangeroerd en getrokken binnen den kring van Zijn zaligmakende genade.

Het Bestuur der Vereeniging „Dr. Scheurer's Hospitaal”:

Mevr. C. VAN EEGHEN—VAN MARLE, *Presidente*.

Mej. N. P. DE GAAY FORTMAN, *Secretaresse*.

Mevr. BRINKMAN—SCHUT, *Penningmeesteresse*.

Mevr. H. H. UBBINK—WOLTJER, *2e Secretaresse*.

Mevr. L. B. WOLTJER—VAN SCHELVEN,

2e Penningmeesteresse.

Mevr. E. BREEN—NEYENS.

Mevr. M. LINDEBOOM—HARRENSTEIN.

Dr. J. G. SCHEURER, *Adviseur*, Ermelo.

Aerdenhout, Jan. 1925.

Mijn gedachten gaan terug vijf en twintig jaren, neen — negen en twintig jaren. Ik woonde in Amsterdam op de Prins Hendrik-kade. Mijn vader was Professor aan de Vrije Universiteit en ging dat jaar als adviseur ter Synode in Middelburg. Een telegram van hem ontbood weldra ook mijne zusters en mij naar Middelburg om allerlei schrijfwerk te verrichten en tevens de Synode bij te wonen. Het was de beroemde Synode, waarop de Zending in nieuwe banen geleid werd, of eigenlijk teruggebracht naar de oude, bijkans vergeten paden. Wat in die zittingen der Synode werd gesproken door mannen als Professor Rutgers en mijn vader, maakte een diepen indruk op mij. In welk een geheel nieuw licht kwam de Zending voor mij te staan. Niet als privaat-zaak eener Zendingsvereeniging en van enkele Zendingsvrienden, maar als zaak van de Kerk des Heeren en al hare leden.

Daar op die Synode van Middelburg stond de bakermat der Vereeniging „Dr. Scheurer's Hospitaal”.

Als de dag van gisteren herinner ik mij eene bespreking op de studeerkamer van Prof. Dr. F. L. Rutgers, in het welbekende huis op de Keizersgracht 192 te Amsterdam, waar ik al de vurige wenschen en plannen uiteenzette voor den nieuwen arbeid om den bouw van een Zendingshospitaal op ons Zendingsterrein mogelijk te maken. Ik kon maar niet begrijpen, dat Professor Rutgers niet even enthousiast was als ik en zoowaar eenige bedenkingen maakte tegen het welslagen van zulke plannen.

Maar op die eerste bespreking volgden meerdere, ook bijgewoond door zijn dochter (Mej. J. C. Rutgers, nu Mevrouw van Andel) en Mej. M. W. Hovy (nu Mevrouw V. H. Rutgers) en mijne zuster en wij waren er niet weinig trotsch op, dat wij „vader” Rutgers niet alleen voor onze plannen wonnen, maar dat hij zelfs onze adviseur werd.

En zoo ontstond in 1896 de Vereeniging „Dr. Scheurer's Hospitaal”, waarvan ik wel president werd, maar waarvan Professor Rutgers toch de eigenlijke leider werd.

Mede door dezen arbeid kon het Zendingshospitaal in 1900 geopend worden. Van deze Vereeniging hebben wij verleden jaar het acht en twintigste jaarverslag ontvangen.

De personen, die haar opgericht hebben en tevens haar eerste bestuursleden waren, zijn geen van allen meer aan haar verbonden. Maar de Vereeniging Dr. Scheurer's Hospitaal staat door Godes gunst in onverwelkten bloei en zet haar heerlijk werk voort om het Zendingshospitaal van Jogjakarta in stand te houden.

Weer gaan mijne gedachten terug vijf en twintig jaren.

Sedert twee jaren had ik afscheid genomen als presidente van de Vereeniging „Dr. Scheurer's Hospitaal”. Mijn opleiding als verpleegster had ik voltooid. Het hospitaal van Dr. Scheurer was in aanbouw en zou weldra gereed zijn. Ik mocht er heengaan om onder Dr. Scheurer te arbeiden. En met Mej. J. C. Rutgers, de vroegere penningmeesteresse der Vereeniging, ging ik 25 October scheep naar Indië.

Welk een vreugde was dat, om te zien de vrucht van onzen arbeid in de Vereeniging „Dr. Scheurer's Hospitaal”! Hoe grootelijks had de Heere dien arbeid, zoo klein begonnen, willen zegenen.

Vijf en twintig jaren zijn sinds verlopen. Er is in het Zendingshospitaal veel gebeurd, veel veranderd.

God heeft en Dr. Scheurer en mij van dat werk, dat wij zoo lief hadden, weggeroepen naar een ander gedeelte van Zijn wijngaard. Mejuffrouw Rutgers werkt nu als Mevrouw van Andel op het rijk gezegende arbeidsveld van Solo. Van onze Javaansche helpers zijn er, die reeds juichen voor Gods troon. Maar al roept God Zijn arbeiders weg — zijn werk houdt Hij in stand.

Hoe heerlijk bloeit het Moeder-Hospitaal met zijn vele hulp-hospitalen! Verbouwd en vernieuwd, straks verrijkt met het schoone geschenk op zijn zilveren feest, staat het hospitaal, vóór vijf en twintig jaren zoo klein begonnen, daar als een toonbeeld van Gods genade.

Toen de Vereeniging „Dr. Scheurer's Hospitaal” en het Zendingshospitaal „Petronella” nog in hun kinderjaren waren, had God mijn leven op het nauwst aan die beide verbonden.

En al heeft het Hem beliefd die banden later weer los te maken — het zal mij altijd een eer en een voorrecht zijn, dat ik voor beide pionierswerk heb mogen verrichten.

En toen nu het verzoek tot me kwam een woord voor dit

Gedenkboek te schrijven, had ik het gevoel alsof een nu groot geworden kind mij vroeg iets te vertellen uit zijn eerste kinderjaren. De belofte van die jonge jaren zijn bewaarheid. En hulpe van God verkregen hebbende, staan beide tot op dezen dag, Zijn Naam ter eer.

J. H. KUYPER.

Gedurende de jaren, dat de Vereeniging „Dr. Scheurer's Hospitaal” bestaat, werden de volgende sommen aan de Deputaten voor de Zending afgedragen :

1897	 f	1.616,53
1898	 „	6.065,34½
1899	 „	6.560
1900	 „	8.780
1901	 „	9.024
1902	 „	10.659
1903	 „	11.581
1904	 „	9.303
1905	 „	9.094
1906	 „	9.633
1907	 „	10.015
1908	 „	10.700,30
1909	 „	9.875,49
1910	 „	11.217,45
1911	 „	9.403,30
1912	 „	9.841,18½
1913	 „	9.450,58
1914	 „	9.412,98½
1915	 „	8.639,10
1916	 „	8.321,75½
1917	 „	7.958,80
1918	 „	8.102,82½
1919	 „	7.983,76½
1920	 „	12.954,23
1921	 „	9.549,50
1922	 „	9.888,90½
1923	 „	8.846,93½
1924	 „	8.456,31½
Tezamen		f 252.935,29½

Als Jubileum-feestgave werd verzameld uit het geheele land reeds f 37.000.

Verwacht mag worden dat de f 50.000 er komt.

J. BRINKMAN—SCHUT.

Gedurende de jaren 1898 tot en met 1924 werd door vele naaikransen (in 1924 door 70) genaaid voor het Petronella-Hospitaal te Djocja en gedeeltelijk, tot voor korten tijd, voor het hospitaal te Solo.

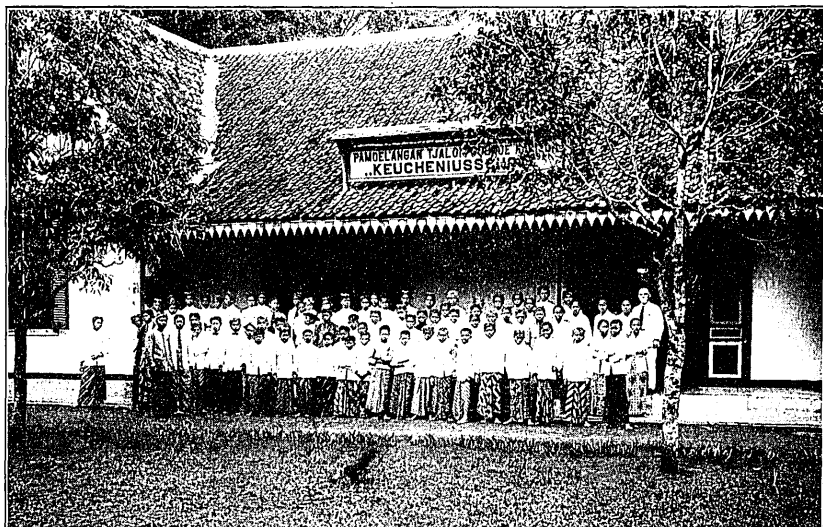
Er werden o.a. genaaid: kabaja's, schorten, babybaadjes, doktersjassen, zustersjassen, lakens, sloopen, handdoeken.

Naar Indië werd verzonden:

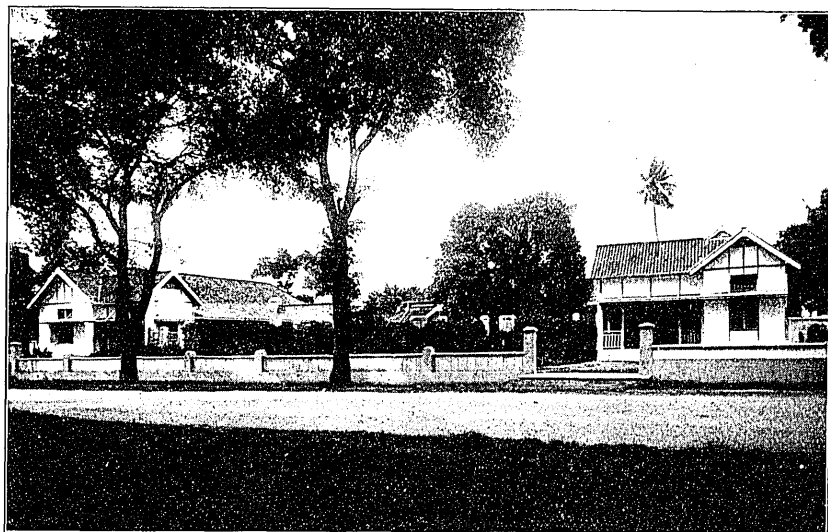
In 1898	134	kleedingstukken.
„ 1899	318	„
„ 1900	1945	„
„ 1901	1037	„
„ 1902	623	„
„ 1903	1076	„
„ 1904	1457	„
„ 1905	810	„
„ 1906	1412	„
„ 1907	1619	„
„ 1908	1792	„
„ 1909	1660	„
„ 1910	2562	„
„ 1911	2449	„
„ 1912	1071	„
„ 1913	3019	„
„ 1914	2545	„
„ 1915	2723	„
„ 1916	3618	„
„ 1917	1660	„
„ 1918	niets	
„ 1919	1706	„
„ 1920	2694	„
„ 1921	2792	„
„ 1922	3799	„
„ 1923	1669	„
„ 1924	1667	„

Zoodat totaal verzonden zijn 47857 stuks goederen.

H. PENAAT.

KEUCHENIUSSCHOOL.
SCHOOLGEBOUW MET PERSONEEL EN LEERLINGEN.

HOLLANDSCH JAVAANSCH MEISJESSCHOOL TE DJOCJA.
KONINGIN WILHELMINA SCHOOL.

DE KEUCHENIUSSCHOOL.

Er zijn vermoedelijk niet veel onderwijsinrichtingen, die in den loop der jaren zooveel van karakter zijn veranderd als de Keucheniusschool.

Toen zij in het jaar 1891 te Poerworedjo opgericht werd, was ze een heel eenvoudige Inlandsche lagere school met internaat, en langzamerhand is zij uitgegroeid tot een kweekschool, of, volgens het tegenwoordig spraakgebruik, tot een normaalschool voor de vorming van Inlandsche onderwijzers.

Ze staat nu evenwel niet meer te Poerworedjo, maar is in 1903 verhuisd naar Djokjakarta.

Van meet aan was het doel, dat der Nederlandsche Gereformeerde Zendingsvereniging bij haar oprichting voor oogen stond, de opleiding van onderwijzers aan de op het Zendingsterrein op te richten Inlandsche lagere scholen.

Verreweg het grootste deel van de leerlingen der pas opgerichte school stond evenwel beneden het peil van ontwikkeling, dat bij den aanvang van de bedoelde opleiding als grondslag voor meer uitgebreid en speciaal voor vakonderwijs kon gelden.

Den stand van het Inlandsch onderwijs van die dagen in aanmerking genomen, behoeft ons dat in het minst niet te verwonderen. Dat onderwijs toch was eerst sinds 1872 een voorwerp van eenige zorg der Regeering geworden.

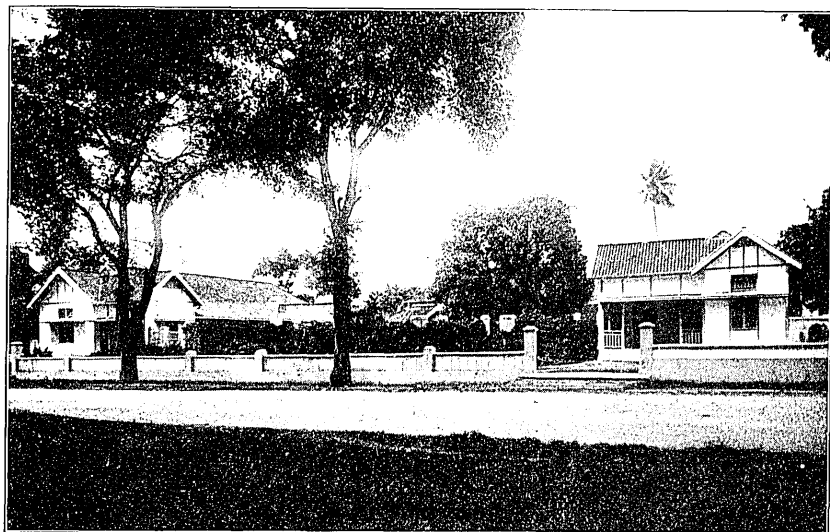
Slechts hier en daar — nog geen driehonderd voor een millioenenbevolking — vond men scholen, weliswaar toegankelijk voor de kinderen der Inlandsche bevolking zonder onderscheid, maar in de praktijk eigenlijk alleen bestemd voor de kinderen van ambtenaren.

De desa-man zag nog niet het geringste heil in kundigheden als lezen, schrijven en rekenen. Voor de bearbeiding van zijn sawah's en de verzorging van zijn vee meende hij die niet noodig te hebben. Hij zelf en zijn voorvaderen hadden het er buiten kunnen stellen, zijn kinderen zouden er zoo ook wel komen.

Op het geheele terrein der Gereformeerde Zending stonden nog

KEUCHENIUSSCHOOL.
SCHOOLGEBOUW MET PERSONEEL EN LEERLINGEN.

HOLLANDSCH JAVAANSCH MEISJESSCHOOL TE DJOCJA.
KONINGIN WILHELMINA SCHOOL.

DE KEUCHENIUSSCHOOL.

Er zijn vermoedelijk niet veel onderwijsinrichtingen, die in den loop der jaren zooveel van karakter zijn veranderd als de Keucheniusschool.

Toen zij in het jaar 1891 te Poerworedjo opgericht werd, was ze een heel eenvoudige Inlandsche lagere school met internaat, en langzamerhand is zij uitgegroeid tot een kweekschool, of, volgens het tegenwoordig spraakgebruik, tot een normaalschool voor de vorming van Inlandsche onderwijzers.

Ze staat nu evenwel niet meer te Poerworedjo, maar is in 1903 verhuisd naar Djokjakarta.

Van meet aan was het doel, dat der Nederlandsche Gereformeerde Zendingsvereniging bij haar oprichting voor oogen stond, de opleiding van onderwijzers aan de op het Zendingsterrein op te richten Inlandsche lagere scholen.

Verreweg het grootste deel van de leerlingen der pas opgerichte school stond evenwel beneden het peil van ontwikkeling, dat bij den aanvang van de bedoelde opleiding als grondslag voor meer uitgebreid en speciaal voor vakonderwijs kon gelden.

Den stand van het Inlandsch onderwijs van die dagen in aanmerking genomen, behoeft ons dat in het minst niet te verwonderen. Dat onderwijs toch was eerst sinds 1872 een voorwerp van eenige zorg der Regeering geworden.

Slechts hier en daar — nog geen driehonderd voor een millioenenbevolking — vond men scholen, weliswaar toegankelijk voor de kinderen der Inlandsche bevolking zonder onderscheid, maar in de praktijk eigenlijk alleen bestemd voor de kinderen van ambtenaren.

De desa-man zag nog niet het geringste heil in kundigheden als lezen, schrijven en rekenen. Voor de bearbeiding van zijn sawah's en de verzorging van zijn vee meende hij die niet noodig te hebben. Hij zelf en zijn voorvaderen hadden het er buiten kunnen stellen, zijn kinderen zouden er zoo ook wel komen.

Op het geheele terrein der Gereformeerde Zending stonden nog

slechts een paar schooltjes, door haar opgericht, die mogelijk een enkelen leerling konden afleveren, die voor verdere opleiding in aanmerking kon komen. Van de scholen van het Gouvernement was er te dien opzichte niets te verwachten.

Zoo was er dan geen andere uitweg, dan de leerlingen aan te nemen, die zich aanboden, zonder daarbij te letten op de mate hunner ontwikkeling, en zoo noodig aan te vangen met de eerste beginselen van het lager onderwijs.

Met dezen toestand rekening houdende, vinden we de beschrijving, die Ds. Lion Cachet in zijn „Een jaar op reis in dienst der Zending” van de toenmalige „Keucheniusstichting” geeft, alleszins begrijpelijk.

Aan eigenlijk vakonderwijs, onderricht in alles wat verband houdt met de taak van den onderwijzer, kon uit den aard der zaak niet veel gedaan worden. Daarvoor ontbrak de tijd, die toch al voor het grootste deel voor het elementair onderwijs in beslag genomen moest worden.

Het ligt daarom ook voor de hand, dat de beteekenis van de afgeleverde hulpkrachten veel meer lag in hun hulp aan den missionair-predikant bij diens arbeid in de desa ter verbreiding van het Evangelie, dan in den schoolarbeid. De ontoereikende opleiding was mee één der factoren die de ontwikkeling van het Zendings-onderwijs in de eerste jaren moesten drukken.

Die opleiding echter kon in de gegeven omstandigheden niet beter zijn, omdat juist de eerste voorwaarde: goed elementair onderwijs, ontbrak, en de tweede: bekwame medearbeiders in de opleiding, meer dan onvoldoende geacht moest worden.

De leiding der inrichting berustte bij den heer J. P. Zuidema. Hij werd bijgestaan door een drietal Inlandsche onderwijzers, slechts ten deele berekend voor de taak, die hun was toevertrouwd, daar ze zelf niet meer dan gewoon lager onderwijs genoten hadden en welk onderwijs dan nog!

Van 1891 tot 1903 bleef de school te Poerworedjo gevestigd.

Intusschen had de Synode onzer Kerken tot overplaatsing der school naar Djokjakarta besloten.

Op een deel van het hospitaalterrein, werden van 1903—1905 onder leiding van mijn voorganger school- en internaatsgebouwen opgericht.

Volgens opdracht der Synode aan de Generale Deputaten voor

de Zending, zou de school zich zoo spoedig mogelijk moeten ontwikkelen tot een kweekschool voor Inlandsche onderwijzers, gelijkwaardig in opleiding aan de overeenkomstige Gouvernements-inrichtingen.

In verband daarmee oordeelden Deputaten noodig, dat aan het hoofd der inrichting een onderwijzer kwam te staan, die aan dezelfde eischen zou voldoen, als gesteld werden aan de directeuren der openbare kweekscholen voor het Inlandsch onderwijs.

De benoemde kon in 1906 zijn arbeid te Djokja aanvaarden, na eenigen tijd van voorbereiding in het moederland, en werd bijgestaan door den heer Zuidema en drie Inlandsche onderwijzers, oud-leerlingen der school te Poerworedjo.

Allereerst werd nu het leerplan van de school, wat de gewone schoolvakken betreft, zooveel mogelijk in overeenstemming gebracht met dat der Kweekscholen van het Gouvernement.

Het vinden van geschikte leerlingen leverde vele jaren achtereen groote moeilijkheden op. Het aantal scholen van de Zending bleef gedurende langen tijd gering. Verschillende oorzaken werkten daartoe mee, in de eerste plaats de geringe vraag naar onderwijs bij de desa-bevolking. Bovendien vertoonden de opgerichte scholen veel meer het type van desa-scholen, dan van scholen der tweede klas en konden daardoor maar zelden leerlingen afleveren van voldoende ontwikkeling om het onderwijs aan de Kweekschool te kunnen volgen.

Naarmate het onderwijs op onze Zendingsscholen beter werd, kwamen er ook geschikter leerlingen, waardoor het mogelijk werd de toelatingseischen een weinig te verzwaren. Het duurde evenwel nog tot 1923, voordat in de eerste klas met de behandeling van het leerplan kon worden begonnen. Tot op dien tijd omvatte het onderwijs in die klas niet meer dan wat aan de hoogste klas eener Inlandsche lagere school onderwezen werd.

In het voorgaande werd één en andermaal gesproken over normaalscholen. De lezer zal zich herinneren, dat de Keuchenius-school bedoelde te zijn een kweekschool, gelijkwaardig met de gelijkstandige inrichtingen van het Gouvernement, terwijl hiervóór sprake was van gelijkstelling met openbare normaalscholen.

Dat vereischt een kleine toelichting.

Aanvankelijk bestond er voor Gouvernementsscholen slechts één soort van geregelde opleiding, n.l. die aan de kweekscholen.

De onderwijzers, die daar hun opleiding ontvangen hadden, waren bestemd voor de Inlandsche lagere scholen, naar den omvang van het onderwijs te onderscheiden in scholen der eerste en der tweede klas. Toen op de scholen der eerste klas met het onderwijs in de Nederlandsche taal begonnen werd, en ze later in Hollandsch-Inlandsche scholen veranderden, moest in overeenstemming daarmee de opleiding eenige uitbreiding ondergaan, om te kunnen beantwoorden aan de behoeften van het onderwijs aan de vervormde eerste klas scholen en de nieuw opgerichte Hollandsch-Inlandsche scholen.

Deze opleidingsscholen behielden den naam van kweekscholen, en daarnaast opende de Regeering inrichtingen ter opleiding van het personeel voor zuiver Inlandsche scholen, d. w. z. scholen, waar geen Nederlandsch onderwezen werd. Laatstgenoemde opleidingsscholen nu, die de taak der oude kweekscholen overnamen, zijn de normaalscholen.

In alle vakken van onderwijs wordt er de landstaal gebezigd.

Handboeken voor de verschillende vakken, die op de scholen met Javaansch of Maleisch als voertaal onderwezen worden, ontbreken nog zoo goed als geheel.

Tot voor kort moest alles gedicteerd of overgeschreven worden. Wel zijn enkele dictaten in druk verschenen, maar eigenlijke studieboeken in de Javaansche taal zoekt men tevergeefs.

Het zal wel overbodig zijn op te merken, dat aan het onderwijs in de landstaal en het Maleisch een aanzienlijk deel van den tijd gewijd moet worden. Met dat onderwijs zijn de Inlandsche onderwijzers aan de school belast. Zij volvoeren die taak naar hun vermogen, doch hun kennis van de taal en van de wijze, waarop het taalonderwijs het best vruchtbaar gemaakt wordt, is niet zoo groot, en is daarbij niet voor veel uitbreiding vatbaar, daar zij niet beschikken over het middel — kennis van de Nederlandsche taal — om zich door studie verder te bekwamen.

Voor een school als de onze is deze omstandigheid een belemmering voor de ontwikkeling van het onderwijs. Onze Inlandsche onderwijzers hebben geen andere opleiding, dan die aan onze school zelve ontvangen, en staan in dat opzicht achter bij hun collega's aan de openbare normaalscholen, die gekozen worden uit de beste Inlandsche onderwijzers, die hun opleiding aan een gouvernements-kweekschool hebben ontvangen.

Dezen toestand in aanmerking nemende, zou er wellicht iets voor te zeggen zijn, één der Inlandsche onderwijzers door een Hollandschen te vervangen. Van den aanvang van het bestaan der school te Djokja was dit zoo. Toen toch waren aan de school twee Hollandsche en drie Inlandsche onderwijzers verbonden. Eerst toen de heer Dijkema, die den heer Zuidema als tweede Europeesche onderwijzer was opgevolgd, zijn betrekking neergelegd had, werd besloten de vacature voorloopig onvervuld te laten. Er zou gepoogd worden, het Inlandsch personeel geleidelijk aan te vervangen door volledig bevoegde krachten met kweekschoolopleiding. Slaagden die pogingen, dan zou de Keucheniusschool niet achterstaan bij de openbare normaalscholen. En waar die scholen naar het oordeel van de Regeering voldoende toegerust waren met één Europeesch onderwijzer als directeur, en vier Inlandsche onderwijzers, zou de Keucheniusschool ook geen tweeden Europeeschen onderwijzer noodig hebben.

Intusschen bleef ons zoeken vruchteloos. Voor onze school geschikte krachten waren in de kringen der Inlandsche onderwijzers in Gouvernementsdienst niet te vinden en bij het Zendingsonderwijs ontbraken de inrichtingen, die ons de begeerde onderwijzers moesten verschaffen, geheel. Voor de toekomst is ons oog gericht op de Christelijke Hollandsch-Inlandsche kweekschool te Solo.

Na verloop van tijd hopen we onder de door haar opgeleide onderwijzers geschikte krachten voor de Keucheniusschool te vinden.

De leerlingen onzer school komen uitsluitend van het terrein der Gereformeerde Zending op Midden-Java.

Ge zoudt verwachten, dat allen uit Christelijke gezinnen afkomstig zijn, gelijk zulks in Holland in den regel wèl het geval is met de leerlingen eener Christelijke normaal- of kweekschool.

Gelijk in zooveel andere opzichten, verschilt ook hierin Indië van Nederland.

De scholen, door de Zending gesticht, tellen in den regel onder haar leerlingen meer Mohammedanen- dan Christenkinderen. Onder de eerstgenoemden zijn er veel, wier ouders of verzorgers geen bezwaar hebben tegen de opleiding tot onderwijzer aan een school, die van de Zending uitgaat. Ofschoon nu die jongens bij hun toelating nog tot de Mohammedanen gerekend worden, volgen zij — eenmaal op school — geheel de Christelijke huisorde, gaan

geregeld ter kerk en naar de catechisatie en gaan als regel vroeger of later tot het Christendom over.

Om misschien later, wanneer zij eenmaal onafhankelijk zijn, toch weer tot den Islam terug te keeren?

Mocht dat al eens voorgekomen zijn, dan is dat toch een zeldzame uitzondering. In den regel kan wel gezegd worden, dat de overgrootste meerderheid, ja nagenoeg allen, getrouw blijven aan de eens beleden geloofswaarheden, die hun op school en catechisatie onderwezen werden.

Het laat zich gemakkelijk verstaan, dat op een school als deze, het Bijbelsch onderwijs en wat daarmee verband houdt, van overwegend belang is.

Heeft de Keucheniusschool gedurende heel den tijd van haar bestaan met ontoereikende middelen moeten werken, des te grooter mag de voldoening zijn over de verkregen resultaten.

Met dankbaarheid kunnen we terugzien op hetgeen onder den zegen Gods bereikt mocht worden. Daartoe behoort ook de verkregen gelijkstelling van het diploma, dat bij het eindexamen verworven wordt.

Dit diploma plaatst de geslaagden in rang naast de Inl. onderwijzers, die aan de openbare normaalscholen zijn opgeleid.

Dan mogen we zeker ook nog wel wijzen op het aantal Inlandsche onderwijzers en helpers, die aan de school werden opgeleid en thans sinds korter of langer tijd in dienst van onze Zending op Midden-Java arbeiden aan de verbreiding van het Evangelie onder hun landgenooten.

Sinds het jaar 1909 heeft de school geregeld ieder jaar eenige jongelieden ter beschikking van onze Zendingsscholen kunnen stellen. Het aantal dier scholen is in dien tijd tot over de 30 geklommen, en het aantal afgeleverde onderwijzers steeg in 1923 tot 128. Daarbij zijn drie onderwijzeressen.

Nagenoeg allen zijn aan scholen der Zending verbonden, enkelen zijn werkzaam aan door de Zending gestichte Hollandsch-Inlandsche scholen, terwijl ook eenigen, na het volgen van den cursus aan de Opleidingsschool van Ds. Bakker, als helper bij den dienst des Woords, den missionnair-predikant ter zijde staan in prediking, huisbezoek, catechisatie of anderen zendingsarbeid.

In de eerste jaren van haar bestaan te Djokja telde de school onder haar leerlingen ook enkele aanstaande verplegers. De bedoe-

ling was, deze leerlingen gedurende twee jaren het onderwijs op de Keucheniuschool te doen volgen als voorbereiding voor hun practische opleiding in het Petronella-Hospitaal.

Naarmate de school zich meer ontwikkelde tot een inrichting ter opleiding van onderwijzers, werd het duidelijker, dat voor die leerlingen een andere weg moest worden ingeslagen. Daartoe werden aan de leerschool, bestemd voor de practische oefening der kweekelingen en vier jaarklassen tellende, twee vervolklassen toegevoegd, meer bijzonder voor het onderwijs aan de a.s. medische helpers.

Het Gouvernement vaardigde echter later een subsidie-regeling uit voor de opleiding van bedoelde helpers, die verbonden werd aan de Zendingshospitalen, en bepaalde, dat voor die opleiding in aanmerking konden komen leerlingen, die in het bezit waren van een certificaat van met goed gevolg beëindigden leertijd aan een Inlandsche lagere school der tweede klas of een daarmee gelijkgestelde particuliere Inlandsche lagere school.

Sinds dien tijd werd die opleiding geheel van de Keucheniuschool losgemaakt, de zesde klas der leerschool kon daardoor vervallen, dewijl de leerlingen der vijfde klas na voleindigden leertijd een certificaat konden bekomen, dat hun dezelfde rechten geeft als dat eener openbare Inlandsche lagere school, waarmee de leerschool gelijkgesteld is. De leerlingen van die klas gaan dan ook, voor zoover zij een voldoende certificaat verwerven, meerendeels als leerling-verpleger of -verpleegster het Petronella-Hospitaal binnen.

Ten slotte nog een enkel woord over de plannen voor de toekomst der school. Het aantal leerlingen is langzamerhand tot 80 gestegen. Er is echter maar plaats voor 72 leerlingen. Bovendien bleken de schoollokalen, wat afmeting en ligging betreft, op den duur niet geschikt voor hun bestemming. Daarom werd dan ook reeds geruimen tijd met de Regeering onderhandeld over de oprichting van nieuwe gebouwen voor de Keucheniuschool, waaraan de Synode intusschen reeds haar goedkeuring geschonken had. De druk der tijden was evenwel oorzaak, dat de Regeering voorloopig geen gelden voor nieuwe gebouwen kon toestaan, maar in plaats daarvan voorstelde, de thans niet meer in gebruik zijnde school- en internaatsgebouwen van de Voorbereidende Afdeeling der Gouvernements-kweekschool tijdelijk aan de Zending af te staan.

Omtrent de voorwaarden, onder welke die tijdelijke afstand zal

plaats hebben, kwam tot dusver geen overeenstemming. Komt het eenmaal daartoe, dan zal de Keucheniusschool naar een ander deel van de stad verhuizen, en kunnen de door haar verlaten gebouwen ingericht worden voor de nieuwe school ter opleiding van Javaansche predikanten.

Ruste Gods zegen rijkelijk op den schoolarbeid in dienst der Zending, opdat mede door het onderwijs het Koninkrijk Gods op Java worde uitgebreid.

D. KOELEWIJN.

Djokja, Nov. 1924.

DE KONINGIN WILHELMINASCHOOL, CHRISTELIJKE KOST- EN DAGSCHOOL VOOR JAVAANSCH MEISJES UIT DE HOOGERE STANDEN TE DJOKJAKARTA.

De Koningin Wilhelmina-school, in 1907 geopend met één leerling (een jongen) in een klein, eenvoudig huurhuis.

Diezelfde school thans, in 1924, gevestigd in een eigen gebouw, bestaande uit school en twee internaten, bezocht door 70 kost-meisjes en $\pm$ 50 dagschool-leerlingen.

In 1907 door niemand de toekomst zóó gezien: zelfs de toenmalige Resident van Djokjakarta voorspelde geen enkele leerling en achtte het ondenkbaar, dat ooit Javaansche ouders voor hun meisjes onderwijs zouden begeeren.

Nu in 1924 bezoeken vele oud-leerlingen inrichtingen voor voortgezet onderwijs: M. U. L. O.-school, kweekschool, Algemeen Middelbare school enz. en is één zelfs als Europeesche onderwijzeres werkzaam.

Een vraag, die allicht opkomt: waarom werd dan de K. W.-school opgericht, wat bedoelde zij? Prof. Rutgers omschreef in de statuten het doel van een Christelijke school voor Javaansche meisjes uit de hoogere standen aldus: „Om deze door onderwijs en opvoeding zulk een opleiding te geven, als voor die standen noodig is, zoowel in maatschappelijk als in godsdienstig en zedelijk opzicht.”

Is dat doel bereikt?

Mag ik hiervoor aan een belangstellend bezoeker het woord geven :

„Gaarne zal ik mijn indruk weergeven over de school en het internaat, die ik beide goed meen te kennen. Op de vraag, of het doel van de K. W.-school bereikt is, zoowel in maatschappelijk als in godsdienstig opzicht, meen ik zeker op het eerste volmondig ja te kunnen zeggen. De meisjes toch ontvangen op de school voldoende lager onderwijs. Hun kennis van het Hollandsch stelt

hen in staat tot het opnemen van allerlei lectuur, waarvan zij vroeger geheel verstoken waren. Dit verruimt zeer hun gezichtskring en kweekt een geslacht, dat op geheel ander niveau staat als een vorig. De overige vakken, die ik niet afzonderlijk kan noemen, dragen eveneens ieder het hunne daartoe bij.

En dan het internaat. Dit steunt en onderwijs en opvoeding op allerlei wijze. Hier valt het Javaansche meisje niet onmiddellijk na het sluiten der school weer terug in haar eigen milieu, waar dikwijls nog zoo weinig is, dat ook maar eenigszins steun geeft aan het pas geleerde, maar vindt in het internaat een huiselijke en zoo gezellig mogelijke omgeving, waar orde, tucht en netheid heerschen, en zij zich leert schikken naar vaste regels.

En nu de school beschouwd uit godsdienstig oogpunt. Hier kan men geen getallen noemen, hier in het publiek geen vruchten toonen, waarvan men in het verborgene getuige mocht zijn. Maar het kind dat de school doorliep, heeft nu zeven jaar lang dag aan dag Bijbelsch onderricht gehad, woonde elken dag de huiselijke godsdienstoefeningen bij, ging, toen het grooter werd, Zondags mee ter kerk, verkeerde al die jaren in een Christelijke sfeer. Was zoo'n meisje niet voor een groot deel in dezelfde condities als een kind van Christenouders? In elk geval heeft ze „van kindsbeen af de Heilige Schriften geweten, die wijs kunnen maken tot zaligheid”.

Nog iets wat mij in dit werk van bijzonder belang lijkt, is de band, die steeds aangehouden wordt met de oud-leerlingen. De geregelde toezending van goede boeken en tijdschriften, de correspondentie en bezoeken, de zekerheid voor elke oud-leerlinge, dat ze op de oude school te allen tijde hartelijk welkom is, dit alles moet het doordringen van het op school ontvangene in de gezinnen toch wel zeer bevorderen.

Denk ik mij de school een oogenblik weg, alsof zij er nooit geweest was, dan denk ik mij ook weg een breede schaar van jonge vrouwen, die nu door het Evangelie aangeraakt, iets bezitten, wat waarde en inhoud aan hun leven geeft en op hun beurt hun kinderen vertellen kunnen van Hem, dien zij op school leerden kennen.

Dan zou ik mij tevens ook weg moeten denken dien steeds grooter wordenden kring van oud-leerlingen, die verder doorstudeeren of reeds een betrekking hebben aanvaard, die nu midden in het woelige leven gezet zijn, waar een Javaansch meisje vroeger zoo geheel buiten stond, en nu in aanraking komen met allerlei

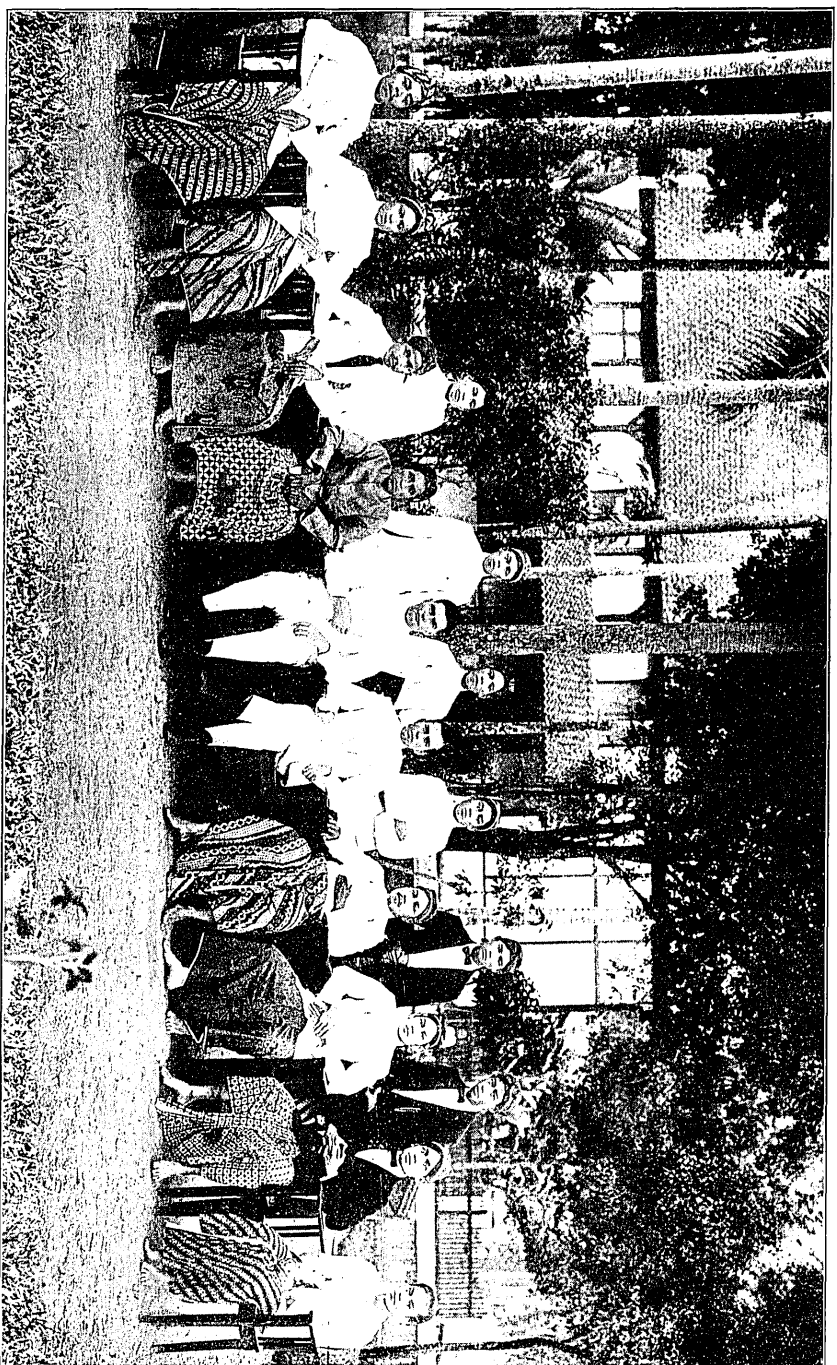
Westersche kennis en beschaving; die nog zoo weinig weten te onderscheiden en daardoor zooveel gevaar loopen het hoofd kwijt te raken. Welk een machtig wapen en hechte steun is nu voor hen het Christendom, dat zij op school leerden kennen en dat ten slotte toch de hoogste en innigste associatie is tusschen Oost en West."

Neen, dit alles is geen menschenwerk en het kan onze harten slechts stemmen tot groote dankbaarheid aan God, die tot stand bracht wat ons menschen in den aanvang onmogelijk scheen. Hem alleen zij de eer.

H. J. WELLENSIEK.

DE EERSTE HOLLANDSCHE JAVAANSCHESCHOOL MET DEN BIJBEL TE DJOKJAKARTA BINTARAN.

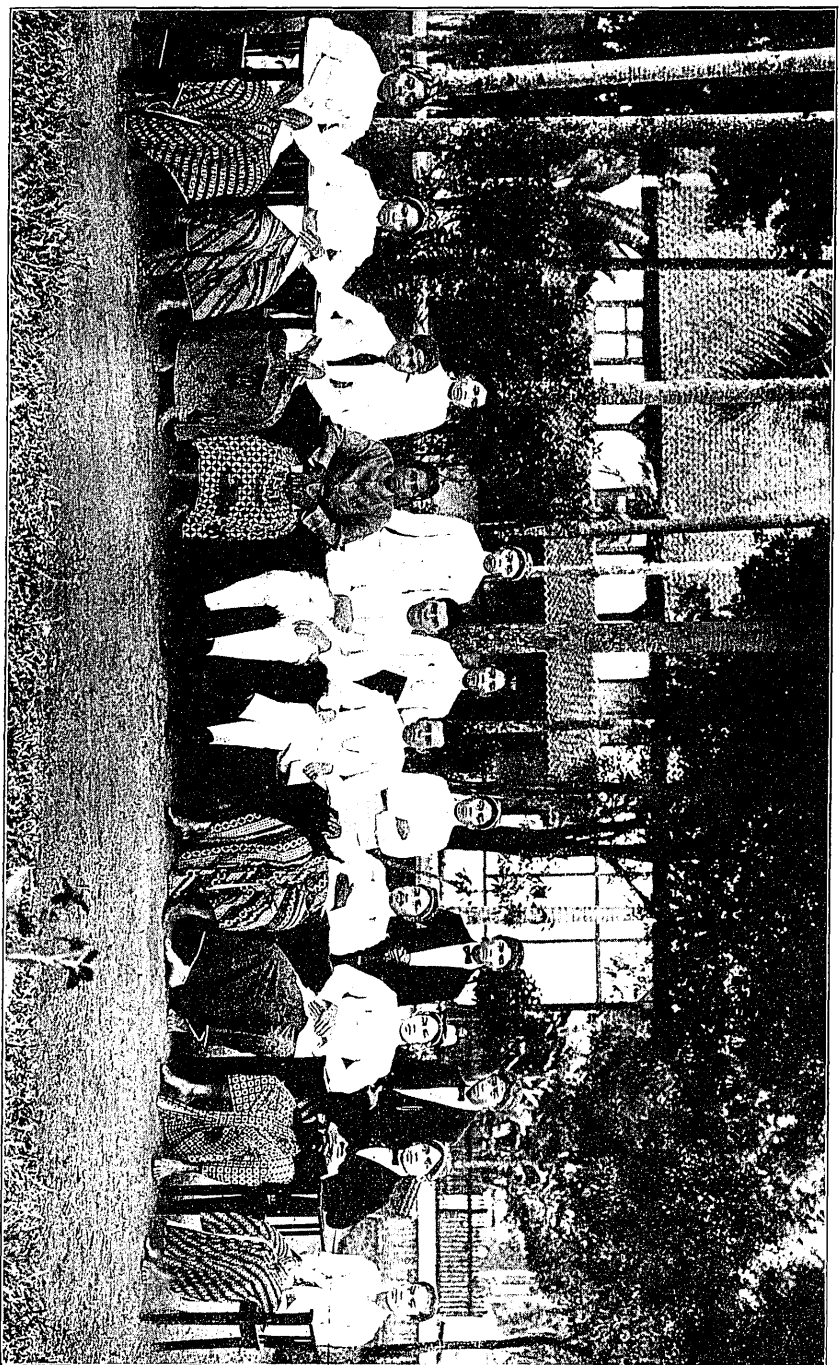
De Zending in Djokjakarta mag thans' gedenken, dat haar arbeid voor 25 jaar een aanvang nam. Een der takken van arbeid is die der school. Een bijzondere plaats nemen onder de scholen der Zending in de Hollandsch-Javaansche scholen. Zij toch hebben het Nederlandsch als voertaal bij het onderwijs. Voor een groot gedeelte bestaat het personeel uit Hollandsche onderwijzers, die de zware, maar schoone taak hebben, het Javaansche kind te brengen tot Christus. Er zijn de laatste jaren nog al eens klanken vernomen, die de Hollandsch-Javaansche scholen liever niet rekenden tot de Zending in engeren zin. Nu is Zending niets anders dan het Evangelie van Jezus Christus te verkondigen aan niet-Christenen. Daaruit volgt al dadelijk, dat de Hollandsch-Javaansche school een zendingsinstituut is bij uitnemendheid. Immers elken dag wordt dat Evangelie gebracht aan Mohammedaansche kinderen. Ook historisch is de H. J. S. met den Bijbel zendingsinrichting. Wat zijn b.v. de motieven geweest om de eerste H. J. S. te Djokja op te richten? De groote gedachte, die daarbij voorzat, was wel deze: Kan de nieuwe school een middel zijn om ingang bij het volk te krijgen en kunnen we de kinderen van het Javaansche volk er door brengen onder den invloed van het Evangelie? Zendingsgedachten en niets anders. De oprichting van de school was een geloofsdaad. Als ik me niet al te zeer vergis, was het de tweede van dit soort scholen op Midden-Java. Bandoeng was op West-Java in 1912 voorgegaan en Djokja volgde in 1913, toen de heeren J. J. Z. Offringa en W. Schmidt de school onder moeilijke omstandigheden begonnen. Sedert heeft het Christelijk Inlandsch Onderwijs op Java een groote vlucht genomen. Van den beginne aan is terecht open kaart gespeeld. Geen wegdoezeling van het beginsel, maar op het front van het gebouw: Hollandsch-Javaansche School met

DE ONDERWIJZERS VAN DE ZENDINGSSCHOLEN IN DJOCJAKARTA MET DE MISSIONAIRE PREDIKANTEN IN HET MIDDEN.

DE EERSTE HOLLANDSCHE JAVAANSCHESCHOOLOMET DEN BIJBEL TE DJOKJAKARTA BINTARAN.

De Zending in Djokjakarta mag thans* gedenken, dat haar arbeid voor 25 jaar een aanvang nam. Een der takken van arbeid is die der school. Een bijzondere plaats nemen onder de scholen der Zending in de Hollandsch-Javaansche scholen. Zij toch hebben het Nederlandsch als voertaal bij het onderwijs. Voor een groot gedeelte bestaat het personeel uit Hollandsche onderwijzers, die de zware, maar schoone taak hebben, het Javaansche kind te brengen tot Christus. Er zijn de laatste jaren nog al eens klanken vernomen, die de Hollandsch-Javaansche scholen liever niet rekenden tot de Zending in engeren zin. Nu is Zending niets anders dan het Evangelie van Jezus Christus te verkondigen aan niet-Christenen. Daaruit volgt al dadelijk, dat de Hollandsch-Javaansche school een zendingsinstituut is bij uitnemendheid. Immers elken dag wordt dat Evangelie gebracht aan Mohammedaansche kinderen. Ook historisch is de H. J. S. met den Bijbel zendingsinrichting. Wat zijn b.v. de motieven geweest om de eerste H. J. S. te Djokja op te richten? De groote gedachte, die daarbij voorzat, was wel deze: Kan de nieuwe school een middel zijn om ingang bij het volk te krijgen en kunnen we de kinderen van het Javaansche volk er door brengen onder den invloed van het Evangelie? Zendingsgedachten en niets anders. De oprichting van de school was een geloofsdaad. Als ik me niet al te zeer vergis, was het de tweede van dit soort scholen op Midden-Java. Bandoeng was op West-Java in 1912 voorgegaan en Djokja volgde in 1913, toen de heeren J. J. Z. Offringa en W. Schmidt de school onder moeilijke omstandigheden begonnen. Sedert heeft het Christelijk Inlandsch Onderwijs op Java een groote vlucht genomen. Van den beginne aan is terecht open kaart gespeeld. Geen wegdoezeling van het beginsel, maar op het front van het gebouw: Hollandsch-Javaansche School met

DE ONDERWIJZERS VAN DE ZENDINGSSCHOLEN IN DJOCJAKARTA MET DE MISSIONAIRE PREDIKANTEN IN HET MIDDEN.

den Bijbel. De Javaan wist dus aan wien hij zijn kinderen toevertrouwde. Geen wonder, dat men zich afvroeg: wat zal het worden? Maar de Heere heeft Zijn zegen willen geven. De leerlingen kwamen, de toeloop werd zoo groot, dat men welhaast plaats tekort kwam. En nu na een arbeid van 12 jaar staat er een 2de school m. d. Bijbel naast en werd er ook een geopend te Wates buiten de hoofdplaats.

De leerlingen toonen steeds veel belangstelling in de Bijbelsche geschiedenis. 't Is altijd weer heerlijk het Javaansche kind te brengen tot Jezus. Zoolang de leerling elken dag onder het bereik blijft, gaat alles goed, maar als het einddoel bereikt is en de jongen of het meisje de school staat te verlaten, komen de moeilijkheden. Wij zien steeds met een bloedend hart onze leerlingen het leven ingaan. Och, we weten het wel: God kent de zijnen, maar toch zien we ze met weemoed gaan en vragen: zal het uitgestrooide zaad verstikken of vrucht voortbrengen? Daarom zagen wij, en Rome is ons hier ten voorbeeld, gaarne het Javaansche kind ingelijfd bij de gemeente des Heeren, voordat het voorgoed de school vaarwel zegt. De leeftijd behoeft geen bezwaar te zijn, want de zestienjarige leeftijd is dan meestal bereikt. De band tusschen Zending en school moet steeds nauwer worden. Dit wordt inderdaad beter. Eens per week komt de miss. predikant, Ds. A. Pos, op school, om in de hoogste klasse catechetisch onderwijs te geven. Ook hiervoor is de belangstelling groot.

De school bestaat nu bijna twaalf jaar. We mogen dankbaar terug zien op den afgelegden weg. Vele waren de zegeningen.

Vijf-en-twintig jaren is er thans gearbeid aan de komst van Gods Koninkrijk in de residentie Djokjakarta. Jaren van zorg en strijd, maar ook van zegen op den arbeid. Wat is het heerlijk te bedenken, dat ook de Javaan straks mee zal zingen in dien grooten dag van 's Heeren heerlijkheid, als al de gezaligden binnen gaan in het Vaderhuis daarboven. Dat ons oog dat moge aanschouwen.

Aan de school zijn thans verbonden R. Zijlstra, K. F. Kok, M. Lenters, J. Volhand, Mej. J. D. A. v. d. Wetering, R. Samuel Martohatmodjo en Ch. Sumampow. Er zijn 310 leerlingen.

R. ZIJLSTRA, *Hoofd der School.*

Djokjakarta, November 1924.

HOLLANDSCH CHINEESCHE SCHOOL MET DEN BIJBEL TE DJOKJAKARTA.

Op Midden-Java is in het laatste tiental jaren het Holl.-Chr. Onderwijs wonderlijk snel gegroeid. Het grootste deel der Chr. scholen wordt gevormd door de Holl.-Javaansche scholen. Maar daarnaast is ook het aantal Holl.-Chineesche scholen belangrijk.

1 Maart 1917 werd de Holl.-Chin. School m. d. Bijbel te Djok-jakarta geopend. Begonnen werd in een oud huis. Voor men n.l. overging tot den bouw van een nieuwe school, zou eerst moeten blijken, dat de school voldoende leerlingen zou krijgen. En..... bij het begin leek het daar maar heel weinig op. Den eersten Maart werd school gehouden met 23 leerlingen, verdeeld over niet minder dan 5 klassen. Dat begin was nu niet bepaald bemoedigend. Al heel gauw kwam daar nog bij tegenwerking van vooraanstaande Chineezzen. Maar God gaf verrassende uitkomsten. 1 Juli 1917, dus 4 maanden na de opening, was het leerlingenaantal gestegen tot in de zeventig en sinds dien tijd is het aantal leerlingen blijven stijgen. Nu ontvangen er ongeveer 270 leerlingen Chr. onderwijs.

Bijna zonder uitzondering behooren onze leerlingen tot de groep van de peranakans. Dit zijn Chineezzen, die hier in Indië geboren en getogen zijn. Van ouder op ouder wonen ze reeds hier, ze hebben veel Javaansch bloed in hun aderen, maar voelen zich nog echte Chineezzen. Hun belangstelling gaat nog steeds uit naar China. Hun omgangstaal is echter het Maleisch en hier op Midden-Java ook veel het Javaansch. Meer dan 90 % van hen kent geen woord Chineesch.

Onze leerlingen behooren voor het overgrootste deel tot den Chineeschen middenstand. Het zijn ijverige en voor een groot deel pientere leerlingen. Ze zijn heel wat drukker en woeliger dan de Javaantjes. Ze durven zich beter te uiten en voelen zich veel meer! Toch zijn het over het algemeen wel prettige leerlingen, waarmee wat te bereiken valt. Ze kunnen goed werken en zijn ook niet zoo

gauw bang voor een beetje werk. Natuurlijk hebben ze ook hun minder prettige eigenschappen, maar waarom die hier meegedeeld?

De belangstelling voor het Christendom is onder hen vrij groot. Eerst vinden ze in de lagere klassen de Bijbelsche verhalen mooi. Ze zijn zoo nieuw voor hen en trekken reeds daardoor in hooge mate hun belangstelling. Dat blijft zoo de heele school door. Maar natuurlijk is deze belangstelling nog geheel iets anders dan de echte belangstelling voor het Christendom. Vertelden we op school andere mooie verhalen, dan zou de belangstelling daarvoor even groot zijn! Maar toch merken we in de hogere klassen reeds meer dan eens, dat deze primaire belangstelling overgaat in een meer intense voor de waarheden van het Christendom. En meer dan één leerling sprak het bij het verlaten der school dan ook uit, dat hij Christen wilde worden. En dat deze uitspraak oprecht gemeend was, bleek later. Reeds een vijftiental oud-leerlingen zijn overgegaan tot het Christendom. Zoo heeft God ook door vruchten te geven op onzen arbeid in geestelijk opzicht de school rijkelijk willen zegenen.

De Holl.-Chin. School is een Zendingsschool, ook al gaat ze niet rechtstreeks van de Zending uit. Niet alleen is ze door Zendingsactie ontstaan, maar ook haar doel is een Zendingsdoel. Zij beoogt de kinderen der Chineezzen bekend te maken met het Evangelie, om hen den weg te wijzen naar Boven! Natuurlijk is het een onderwijsinrichting, moet er goed maatschappelijk onderwijs worden gegeven, maar steeds blijft het geven van dit onderwijs middel om hooger doel na te streven.

Stelle de Heere ook verder deze school tot een rijken zegen en worde de uitbreiding van Zijn Koninkrijk er door bevorderd.

Het Hoofd van de H.-C. S. m. d. B.:
W. SCHMIDT.

PARTICULIERE EUROPEESCHE LAGERE SCHOOL TE DJOKJAKARTA (TOEGOE-WETAN).

Deze school is de oudste der Vereeniging „Scholen met den Bijbel te Djokjakarta” en heet in de omwandeling BIJBEL-SCHOOL. Dit laatste vindt waarschijnlijk zijn oorzaak in de omstandigheid, dat er op het voorplein een bord staat, waarop met groote letters te lezen staat: SCHOOL MET DEN BIJBEL.

Wat waren het toch andere tijden, toen een vijftiental jaren geleden een vijftal broeders de handen ineensloegen en allen een maandelijksche contributie toezegden van f 25.00 om daarmee een stevige basis te hebben voor het salaris van een Hoofd der School. Nauwelijks durfde men over te gaan tot schoolbouw en het gebouw dat er nu staat, draagt daarvan nog het kenmerk. De groote vraag was, of de school op den duur zou kunnen blijven bestaan en daarom bouwde men op het terrein een school van drie lokalen en een woning voor het Hoofd. Evenwel in dier voege, dat de school desnoods verbouwd kon worden tot een woonhuis. Hoe is alle vrees beschaamd! Toen schrijver dezes, nu ruim tien jaar geleden, aan de school als onderwijzer werd verbonden, was er reeds een vierde lokaal bijgebouwd en na nog een paar jaar zag men zich genoodzaakt nogmaals tot vergrooting over te gaan. Later is er een particuliere neutrale school gesticht en daardoor is het aantal leerlingen langzamerhand achteruit gelopen: het grootste aantal werd bereikt in Maart 1921, n.l. 275, terwijl het momenteel is 230.

De schoolbevolking bestaat niet zooals in Holland hoofdzakelijk uit kinderen van voorstanders van het Christelijk onderwijs, maar voornamelijk uit kinderen van ouders, die er onverschillig tegenover staan. Geen 20 % der leerlingen komen hier om des beginsels wil. Deze omstandigheid maakt, dat de school een sterk evangeliseerend karakter draagt. Is dat eenerzijds verblijdend, daar Gods Woord nimmer ledig wederkeert, al zien wij ook meestal weinig tastbare vrucht, aan den anderen kant wenschen wij hier voor onze eigen kinderen wel eens een school, waar zij het grootste contingent

vormen: zij krijgen nu niet altijd precies wat hun toekomt! Die zaak is zelfs dit jaar ernstig overwogen en nog niet van de baan, zal echter voorloopig toekomstmuziek moeten blijven. Voorshands arbeiden wij voort en zijn verblijd, want de HEERE heeft groote dingen aan ons gedaan!

Het Hoofd der School :

J. v. d. MEULEN.

Djokjakarta, 4 October 1924.

DE CHRISTELIJKE M.U.L.O.-SCHOOL TE DJOKJAKARTA.

Voor leerlingen in Indië, die de Lagere School doorloopen hebben en voortgezet onderwijs verlangen, staan (vakscholen buiten beschouwing gelaten) twee wegen open. Zij kunnen kiezen of de Hoogere Burgerschool, of de Algemeene Middelbare School. De H. B. S. is een zuivere copie van de H. B. S. in Holland. Ze is dus in het bijzonder geschikt voor hen, die hun studie in Europa wenschen voort te zetten, in het algemeen voor de trekkers, degenen, die Indië slechts als een tijdelijke verblijfplaats beschouwen. Men heeft begrepen, dat de blijvers, de hier-geborenen of degenen, die Indië als een nieuw vaderland beschouwen, een school noodig hebben, die met de eigen behoeften van hen en van Indië rekening houdt. Daarom is in 1918 de eerste A. M. S. te Djokja opgericht, weldra door een tweede te Bandoeng gevolgd. Van de moderne talen worden Nederlandsch en Engelsch grondig onderwezen, in Javaansch en Maleisch wordt, tenminste in de onderste 3 klassen, les gegeven, in Fransch en Duitsch alleen, voor zoover dit strikt noodzakelijk is. Deze A. M. S. bestaat uit een 3-jarigen onderbouw en een 3-jarigen bovenbouw. Voor den onderbouw heeft men gekozen de reeds bestaande Mulo-school, overeenkomende met wat men in Holland tegenwoordig een „kopschool” noemt. Op de Indische Muloschool wordt geen Duitsch onderwezen, terwijl Fransch facultatief is. Zij dient dus in de 1ste plaats als onderbouw van de A. M. S., maar ook van vakscholen, als Middelbare Landbouwschool, Veeartsenijschool, Handelsscholen, Kweek- en Normalscholen, enz. en eindelijk geeft zij eindonderwijs voor degenen, die meer algemeene ontwikkeling verlangen dan de L. S. geven kan.

Reeds lang bestond bij de voorstanders van Chr. onderwijs te Djokja het verlangen een Chr. Muloschool op te richten. In 1920 werd een vereeniging daartoe opgericht en in 1921 werd de school geopend. Deze school tracht zooveel mogelijk aan de behoeften van trekkers en blijvers te voldoen. Zij bestaat uit een Westersche

afdeeling, die parallel loopt met de eerste 3 klassen eener H. B. S., in ieder geval met een „kopschool” in Holland en een Oostersche afdeeling met Indisch leerplan. Behalve als onderbouw van de bovengenoemde scholen hoopt ze ook te kunnen dienen als onderbouw van de weldra op te richten Theologische Opleidingsschool (voor Inlandsche predikanten). De school heeft zich behoorlijk ontwikkeld. Thans telt ze 7, voor den nieuwen cursus (Juli 1925) wordt gerekend op 8 klassen : 3 eerste, 3 tweede en 2 derde klassen. Er zijn nu 7 onderwijzers aan verbonden, in 1925 hopen we, dat er 8 of 9 zullen zijn. Of en wanneer het mogelijk zal zijn, een bovenbouw op te richten is nog onzeker. Er worden al wel pogingen in die richting aangewend.

H. EVERS.

Djokjakarta, 15 Nov. 1924.

2DE HOLLANDSCH-JAVAANSCH E SCHOOL MET DEN BIJBEL.

De 2e H. J. S. met den Bijbel is de jongste onzer scholen op de hoofdplaats Djokja. Zij staat op Bintaran, naast hare oudere zuster. Deze, de 1e H. J. S., was onder leiding van den heer J. J. Z. Offringa tot grooten bloei gekomen. Ook onder zijn opvolger wist deze school hare goede reputatie te handhaven. De leerlingen stroomden toe. Soms werden evenveel kinderen teruggestuurd als er met het oog op de beschikbare ruimte konden worden aangenomen. De noodzakelijkheid, eene 2e H. J. S. te openen, was hiermee voldoende aangetoond.

1 Juli 1921 kon het benoemde hoofd, de heer W. A. v. d. Weg, bijgestaan door den Inl. onderwijzer Soekisman, de nieuwe school met 105 leerlingen beginnen. Voorloopig werd huisvesting gevonden in de ruimte onder de bestaande school. Daar bleef men echter niet lang. Precies één jaar later: Juli 1922 kon het fraaie schoolgebouw reeds betrokken worden.

De school was met twee klassen begonnen: een 1e en een 2e leerjaar. In Holland gaat dat anders. Daar opent men een school, terwijl voor alle klassen de leerlingen zich komen aanmelden. Maar hier — omdat van meetaf het onderwijs met Nederlandsch als voertaal wordt gegeven — moet de school geleidelijk uitgroeien. Zoo zien we het stekje tot een boom worden.

Den 1sten Juli van elk jaar komt er nu een nieuwe klas bij, zoodat 1 Juli 1926 de 7 klassige school compleet kan zijn. Thans is de 5e klas de hoogste en bedraagt het aantal leerlingen 188 (162 j. en 26 m.).

Over de vlijt en het gedrag der leerlingen als ook over hun vorderingen mogen we tevreden zijn. Javanen zijn over 't algemeen prettige leerlingen. Een belangrijke gebeurtenis dient nog even vermeld te worden. In Mei 1923 genoot onze school de eer, hoog bezoek te ontvangen. Niemand minder dan Z.Exc. den Gouverneur-Generaal mocht Ds. D. Bakker namens het Bestuur in onze

versierde school begroeten. Met welk eene spanning werd die dag tegemoet gezien. Hoewel onze krachten klein waren (we hadden slechts 3 klassen) hebben we toch ons beste beentje vóór gezet. De kinderen van de 2e en de 3e klas hadden met veel animo Psalm 100, driestemmig, (zooals het voorkomt in „Ons Liedboek” van Pelser en v. Zanten) geleerd. — Toen eindelijk het groote moment gekomen was, vertoonden de altijd kalme Javaantjes geen spoor van zenuwachtigheid. De ontvangst had plaats in de vestibule der school, in tegenwoordigheid van vele autoriteiten. Treffend was het oogenblik, toen het: „Gij gansche aarde! juicht den Heere”, opklonk. De jongens hadden zichzelf overtroffen. Het ging beter dan we hadden durven denken. Z.Exc. vond het een flinke prestatie van die ferme zangers, en onze jongens hadden niet gedacht dat de groote Heer van Buitenzorg zóó vriendelijk en zóó minzaam was.

Laat ik ten slotte nog meedeelen dat — behalve in klas I — elken dag een half uur uit den Bijbel wordt verteld. In de 2e klas wordt dit nog in het Javaansch gedaan. In de hoogere klassen in het Hollandsch. Hoewel dit onderwijs facultatief is, wordt het door niemand verzuimd. En ze luisteren altijd erg graag. Dikwijls moeten we er ons over verwonderen dat de kinderen het ook zoo goed begrijpen. Ik bedoel dan den geestelijken achtergrond der geschiedenissen. Ze weten evengoed als de jongens op de Christelijke scholen in Holland de beteekenis van Kerstmis, Paschen en Hemelvaart. Of het uitgestrooide zaad vrucht zal geven? Als wij maar in getrouwheid arbeiden, kunnen wij het wel aan den Almachtige overlaten. Bij Hem is geen aanneming des persoons en geen onderscheid tusschen blank en bruin. God is machtig óók het Javaanssche kinderhart te neigen tot de vreeze Zijns Naams. Mochten wij door onzen gebrekkigen arbeid dan maar het middel zijn, om de Javaansche jeugd te brengen tot den Zaligmaker der wereld.

J. GODSCHALK.

Djokja, October 1924.

DE HOLLANDSCH-JAVAANSCH E SCHOOL MET DEN BIJBEL TE WATES.

Wates is een hoofdplaats, gelegen in de afdeeling Koelon Progo, residentie Djokjakarta. Deze afdeeling ligt ten Westen van de kali Progo, ten Zuiden van de uitloopers van het Menggrégebergte en strekt zich uit tot den Indischen Oceaan.

Europeanen wonen hier weinig. In de kotta slechts een 5-tal gezinnen. Chineez en driehonderd. De geheele afdeeling telt 185.000 inwoners, die hoofdzakelijk in landbouw een middel van bestaan moeten vinden.

In deze streek nu heeft de vereeniging : „Scholen met den Bijbel” te Djokja een Hollandsch-Inlandsche school geopend.

In het laatst van December 1923 kwam de toestemming om tot den bouw over te mogen gaan, onverwachts af. In den loop van Januari 1924 werd de heer P. Offringa als hoofd der te openen school aangewezen en met een bouwcommissie uit het Bestuur toog men aan den arbeid. Den 1en Juli ving het onderwijs aan met 82 leerlingen, verdeeld over 2 klassen. In de eerste klas waren 58 leerlingen toegelaten, tot de tweede 24. Thans bedraagt dit aantal respectievelijk 57 en 32. Over gebrek aan belangstelling behoeft dus niet geklaagd te worden. Het aantal aanvragen om toelating bedroeg bijna 200. Het zijn bijna allen kinderen van prija's (ambtenaren, of tot den Javaanschen adel behoorend), ofschoon dit niet zeggen wil, dat ze tot de best gesitueerden behooren. Zoo kwam het meermalen voor, dat een vader meer schoolgeld moest betalen voor zijn kinderen, dan de opgegeven inkomsten bedroegen. Familie helpt dan een beetje ! Want al wat van adel is, of tot de ambtenaarskringen behoort, laat zijn kinderen naar een Hollandsch-Inlandsche school gaan.

Den 25en Juli werd de school officiëel geopend. Dat was een ware feestdag ! De Resident van Djokja, de HoogedelGestrenge Heer Dingemans ; Z. H. de Sultan ; Prins Pakoe Alam, in wiens gebied Wates gelegen is ; benevens vele autoriteiten en belangstel-

lenden, zoowel van Europeesche als van Inlandsche zijde, woonden de plechtigheid bij. De bijeenkomst stond onder leiding van Ds. D. Bakker, sedert jaren voorzitter van het schoolbestuur. Zijn Eerwaarde dankte de hooge gasten voor hun tegenwoordigheid, memoreerde de geschiedenis der oprichting en sprak daarna de heeren Offringa en Wakidjo Sastrohardjojno, de onderwijzers der school, hartelijk toe. Daarna werd het nieuwe schoolgebouw bezichtigd en een oogenblik vertoefd bij de aanwezige leerlingen. Na het gebruik van eenige ververschingen vertrokken de autoriteiten, waarna nog in besloten kring werd nagepraat in de keurige woning van het hoofd der school. Op de toegestroomde Inlandsche bevolking liet een en ander niet na een zekeren indruk te wekken, dat zelfs hun Inlandsche gebieders belangstelling toonden in deze gebeurtenis.

En zoo werd deze nieuwe school toegevoegd aan de rij der reeds bestaande zes inrichtingen voor Christelijk-Hollandsch-Inlandsch Onderwijs op het Djokjasche Zendingsterrein. Mede door haar ligging opent deze school nieuwe perspectieven voor uitbreiding van den Zedingsarbeid, daar de kinderen uit de vooraanstaande kringen bereikt worden. Moge God de pogingen daartoe zegenen en hen sterken en leiden, die geroepen zijn het heerlijk Kruis-Evangelie uit te dragen. Dat Gods Geest hen besture en bemoedigen moge ! Dit laatste vooral is zoo noodig, omdat de fanatieke tegenpartij het hoofd ook opsteekt en onmiddellijk een intensieve tegenactie opgezet heeft. Wie den omvang daarvan gadeslaat, kan bevreesd worden. Maar heerlijk is het te weten, dat we niets ondernomen hebben te doen dan in het vaste geloof, dat Hij, Die ons zond, onzen arbeid zal doen gelukken.

P. OFFRINGA.

Wates, 1 December 1924.

INHOUDSOPGAVE.

Voorwoord van den Kerkeraad van Amsterdam.

HOOFDDIENST.

Zendingswerk (Exc. Idenburg)	5—7
Het „Petronella” Zendings-Hospitaal (Ds. C. Zwaan).	8—12
25 jaar Zending in Djocja (Ds. A. Pos).	13—40
De Opleidingsschool (Ds. D. Bakker)	41—45

MEDISCHE DIENST.

Math. 13 : 31—32 (Dr. J. G. Scheurer)	46—48
Woord van Dr. Pruijs	48—49
Het „Petronella” Hospitaal (J. J. Z. Offringa).	50—58
Bij de Statistiek (Ds. M. G. Muller).	59—61
Woord van Oud-Resident P. W. Jonquiére	62
Woord van Sosrosoegondo	63—64
Woord van Mevrouw J. C. van Andel—Rutgers	65—66
Stemmen van onze Javaansche Verplegers	67—68
Vereeniging „Dr. Scheurer's Hospitaal”	69—71
Woord van Mej. J. H. Kuyper	72—74
Overzicht van de finantiën van de Vereeniging van Scheurer's Hospitaal”	75
Overzicht verzonden goederen voor het „Petronella” Hospitaal .	76

SCHOOLDIENST.

De Keucheniusschool (D. Koelewijn).	77—84
De Koningin Wilhelminaschool (H. J. Wellensiek)	85—87
De Eerste Hollandsche Javaansche school (R. Zijlstra)	88—89
De Hollandsche Chineesche school (W. Schmidt)	90—91
De Particuliere Europeesche Lagere School (J. v. d. Meulen)	92—93
De Chr. M. U. L. O. School (H. Evers).	94—95
De 2e Hollandsch Javaansche School (J. Godschalk)	96—97
De Hollandsch Javaansche School te Wates (P. Offringa)	98—99
Inhoudsopgave	100

LIBRARY

11 355 836

BV 3355 Vijf-en-twintig
.V7 jaar
Zendingsarbeid te
Djocja.

BIBRARY MAY 5 1970

SWIFT LIBRARY

BV 3355 Vijf-en-twintig
.V7 jaar
Zendingsarbeid te
Djocja.